

Banca Națională a Moldovei

RAPORT ANUAL

2003

C U P R I N S

1. Situația economică a Republicii Moldova	3
Economia mondială în anul 2003	3
Sectorul real	5
Evoluția prețurilor și a nivelului de trai al populației.....	11
Situația financiară	14
Balanța de plăți	16
Datoria externă a Republicii Moldova	25
2. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei	28
Realizarea politicii monetare în anul 2003	28
Obiectivele și rezultatele politicii monetare	28
Dinamica indicatorilor monetari.....	32
Instrumentele politicii monetare	37
Politica ratelor dobânzilor.....	38
Operațiunile de piață deschisă	40
Operațiunile de depozit.....	41
Facilitățile de lombard și creditele overnight.....	41
Rezervele obligatorii.....	42
Datoria Guvernului față de Banca Națională a Moldovei.....	42
Creditele directe acordate băncilor comerciale.....	43
Piețele financiare.....	44
Piața primară a hârtiilor de valoare de stat	44
Piața secundară a hârtiilor de valoare de stat.....	47
Activitatea dealerilor primari pe piața hârtiilor de valoare de stat ..	49
Evidența hârtiilor de valoare de stat în sistemul electronic de înscrisoare în conturi la BNM (SIC)	51
Evoluția pieței valutare	53
Supravegherea și reglementarea activității bancare	76
Funcționarea și dezvoltarea sistemului de plăți	88
Emiterea monedelor jubiliare și comemorative.....	89
Personalul BNM și perfecționarea profesională.....	90
3. Raportul financiar al Băncii Naționale a Moldovei	91
Avizul serviciului controlorului general.....	91
Raportul auditorilor independenți	92
4. Anexe	123

1. Situația economică a Republicii Moldova

Economia mondială în anul 2003

Economia mondială în anul 2003 s-a dezvoltat cu ritmuri mai înalte comparativ cu anul precedent, fiind influențată, în mare parte, de rezultatele activității economice din America de Nord, Asia și mai puțin, din Europa.

Această tendință de accelerare a creșterii economice s-a datorat mai multor factori: stabilizarea geopolitică și a prețurilor la petrol, majorarea indicilor de confidență etc. Conform estimărilor, volumul producției globale a crescut cu 3.2 la sută în 2003 față de 3.0 la sută în anul precedent.

În Statele Unite ale Americii produsul intern brut (PIB) a crescut cu 3.1 la sută, fiind susținut de către autoritățile publice prin menținerea unor politici stimulative monetare și fiscale. Deficitul înalt al bugetului federal și al contului curent al balanței de plăți, în condițiile unor rate joase ale dobânzilor și diminuării cererii investitorilor străini pentru activele americane, au contribuit la o depreciere a dolarului SUA în raport cu principalele valute mondiale în anul 2003. Inflația medie anuală s-a majorat neesențial până la nivelul de 2.3 la sută față de valoarea de 1.6 la sută consemnată în anul 2002, în timp ce rata șomajului s-a redus până la 5.7 la sută în decembrie 2003.

În zona Euro creșterea economică în anul 2003 a fost moderată – de 0.4 la sută, fapt datorat atât cauzelor interne, precum și evoluției ratei de schimb a monedei unice față de dolarul SUA. Inflația medie anuală în zona Euro a confirmat tendința de stabilitate a prețurilor, înregistrând un nivel de 2.1 la sută în anul 2003 comparativ cu 2.3 la sută în anul trecut. Totodată, rata șomajului s-a majorat de la 8.4 la sută în anul 2002 până la 8.8 la sută în anul 2003. De remarcat că, economiile principalelor țări europene - Germania și Franța, nu au înregistrat creșteri în anul 2003, situându-se la nivelul anului precedent.

Japonia, ca urmare a îmbunătățirii climatului economic mondial în anul 2003, a reușit să atingă o creștere economică cu 2.6 la sută, ceea ce depășește cu 3.0 puncte procentuale rezultatul anului 2002.

Țările Europei Centrale și de Est, deși au avut rezultate mai modeste față de anul 2002, totuși, au continuat să înregistreze ritmuri de creștere a PIB superioare țărilor zonei Euro. Astfel, România a înregistrat o creștere cu 4.9 la sută, Ungaria – cu 2.9 la sută, Polonia - cu 3.7 la sută.

În Rusia, datorită unei conjuncturi externe favorabile, creșterea economică a constituit 7.3 la sută, depășind nivelul anului trecut cu 2.6 puncte procentuale. Rata inflației s-a redus până la 12.0 la sută în anul 2003 față de 15.1 la sută în perioada precedentă.

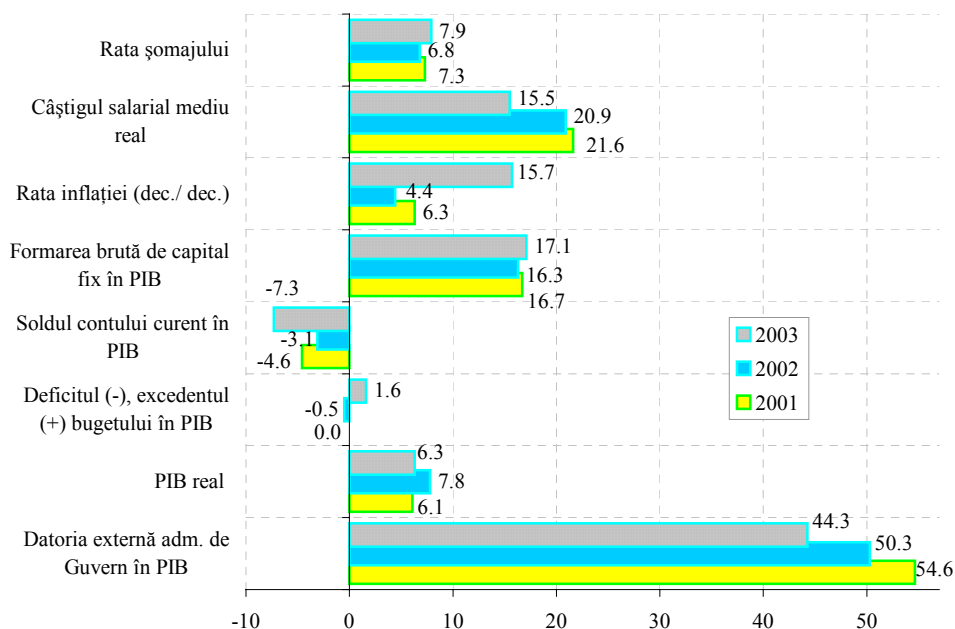
Ucraina, conform calculelor preliminare, a înregistrat un ritm de creștere a PIB cu 9.3 la sută, în condițiile unei inflații de 8.2 la sută.

La 4 februarie 2003, Agenția Fitch IBCA a îmbunătățit calificativul acordat Republicii Moldova pentru angajamentele externe pe termen lung de la "DD" la "B-" și a reconfirmat ratingul "C" pentru creditele pe termen scurt în valută străină. Astfel, Republica Moldova a fost exclusă din categoria țărilor în „default”. Totodată, în pofida îmbunătățirii ratingului de țară, ca urmare a restructurării în anul 2002 a euroobligațiilor, agenția a apreciat că datoriile externe continuă să fie o problemă dificilă pentru Republica Moldova. În mai 2003 Agenția internațională de evaluare financiară Moody's Investors Service a îmbunătățit calificativul acordat Republicii Moldova pentru obligațiunile externe pe termen lung și mediu de la "Ca" la „Ca1”. În decembrie Fitch IBCA a reconfirmat calificativul acordat Republicii Moldova pentru angajamentele externe pe termen lung și scurt în valută străină, respectiv "B-" și "B", precum și pentru moneda națională pe termen lung "B", apreciind perspectiva pentru ratingul acordat drept stabilă.

Sectorul real*

Creșterea economică de 6.3 la sută în anul 2003 s-a bazat pe menținerea unor tendințe pozitive în evoluția principalilor indicatori ai dezvoltării social-economice a țării (graficul nr. 1).

Graficul nr. 1. Indicatorii macroeconomici, %

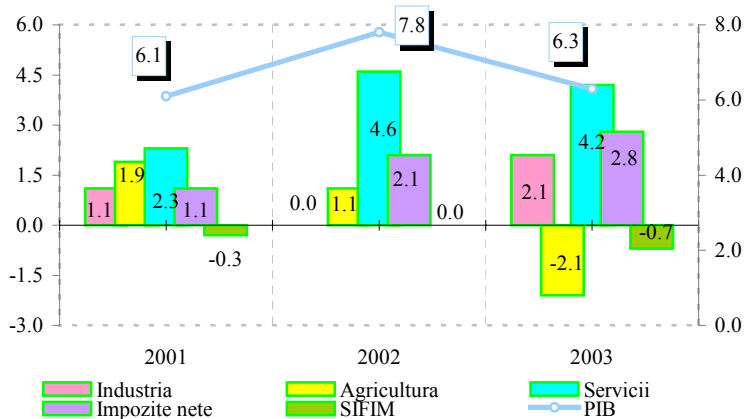

Conform calculului preliminar, produsul intern brut nominal a constituit 27296.9 mil. lei.

În industrie s-a obținut un spor al volumului producției cu 13.6 la sută față de anul trecut, nivelul investițiilor pe parcursul anului 2003 s-a majorat cu 16.0 la sută, în timp ce sectorul agricol a consemnat o reducere cu 14.1 la sută în termeni reali.

Din punct de vedere al formării PIB, creșterea cu 6.3 la sută a fost determinată de majorarea volumului de activitate și, în consecință, a valorii adăugate brute în industrie – cu 12.1 la sută și servicii – cu 8.2 la sută (inclusiv în construcții – cu 22.8 la sută, transporturi și comunicații – cu 8.8 la sută), atunci când valoarea adăugată din agricultură a scăzut cu 10.1 la sută. În consecință, ritmul de creștere a valorii adăugate brute cu 3.9 la sută a fost mai moderat,

Graficul nr. 2. Dinamica contribuției componentelor la formarea PIB, %

fiind inferior celui de 6.5 la sută din anul 2002. În componența ofertei serviciile au contribuit cu 4.2 puncte procentuale la creșterea de 6.3 la sută a PIB, impozitele nete – cu 2.8 puncte procentuale și industria – cu 2.1 puncte procentuale (graficul nr. 2).

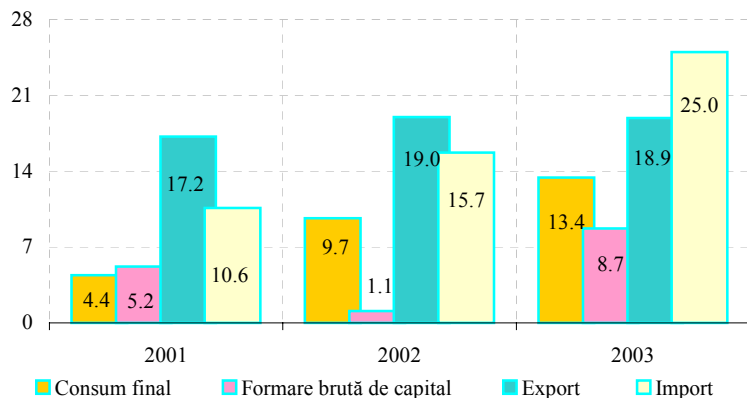
Structura PIB pe categorii de resurse nu s-a modificat considerabil comparativ cu anul precedent, preponderente

* în baza informației Departamentului Statistică și Sociologie al Republicii Moldova

fiind serviciile cu o pondere de 50.8 la sută.

Cererea agregată internă în anul 2003 și-a continuat tendința de creștere prin sporirea consumului final cu 13.4 la sută (față de 9.7 la sută în 2002) și prin majorarea formării brute de capital cu 8.7 la sută, inclusiv a capitalului fix - cu 13.3 la sută (graficul nr. 3). Concomitent, s-a majorat soldul negativ al exportului net, determinat de o accelerare cu 9.3 puncte procentuale a ritmului de creștere a importurilor, atunci când cel al exporturilor a rămas la nivelul anului precedent, fiind de 18.9 la sută.

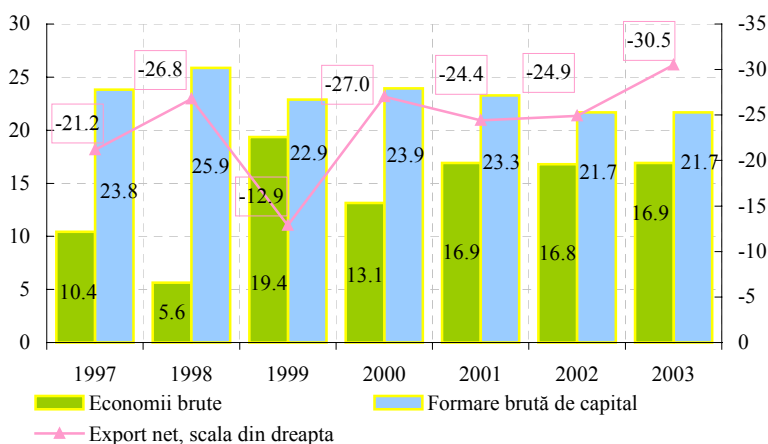
Graficul nr. 3. Ritmul creșterii reale a componentelor PIB după utilizări, (%)

În structura PIB pe categorii de utilizări consumul final a reprezentat 108.8 la sută, fiind cu 5.6 puncte procentuale în creștere față de anul 2002. Rata de investire (raportul formării brute de capital fix și valoarea adăugată brută) în anul 2003 a crescut până la 20.0 la sută comparativ cu 18.7 la sută în anul 2002.

Cererea internă s-a menținut la un nivel ridicat în anul 2003, la care au contribuit atât creșterea reală a salariului mediu pe economie cu 15.5 la sută, precum și afluxul de mijloace valutare, generate de majorarea cu cca. 52.4 la sută a veniturilor rezidenților din munca peste hotare.

Graficul nr. 4. Dinamica indicatorilor (pondere in PIB), %

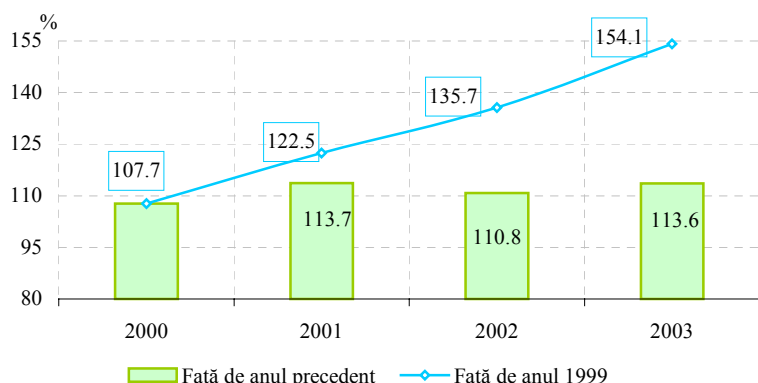

De menționat că, majorarea ponderii soldului negativ al exportului net în PIB începând din anul 2000 nu a determinat o creștere în proporții corespunzătoare a ponderii formării brute de capital, dar s-a reflectat preponderent în dinamica ascendentă a consumului final. Totodată, sporul moderat al economiilor brute nu s-a transformat în cel al investițiilor (graficul nr. 4).

În anul 2003 *producția industrială* a întreprinderilor de toate formele de proprietate a constituit 16151.6 mil. lei în prețuri

curente, ceea ce reprezintă o creștere reală cu 13.6 la sută față de anul precedent.

Graficul nr. 5. Indicele creșterii volumului producției industriale (în prețurile medii din anul trecut)

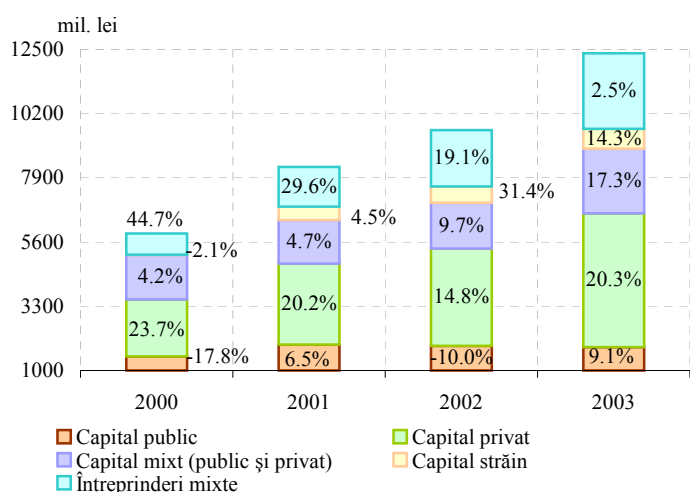

Volumul producției industriale la întreprinderile mari și mijlocii, cuprinse în cercetare statistică lunară, a însumat 12730.9 mil. lei, majorându-se în termeni reali cu 13.6 la sută (graficul nr. 5). În principal, creșterea s-a datorat industriei prelucrătoare care a contribuit cu 13.0 puncte procentuale, volumul căreia a sporit cu 15.1 la sută. În activitatea exploatarea carierelor creșterea a

fost de 25.1 la sută și în aprovizionarea cu energie electrică, gaze și apă – de 3.1 la sută.

În cadrul industriei prelucrătoare cea mai reprezentativă activitate este industria alimentară și a băuturilor (57.5 la sută din total), care realizând un spor de 15.9 la sută, a contribuit la creșterea generală a industriei cu 8.3 puncte procentuale. Concomitent, n-au atins nivelurile consemnate în anul trecut industria prelucrării lemnului, producerea articolelor din lemn (minus 40.3 la sută), producția mijloacelor de transport rutier (minus 38.4 la sută), industria chimică (minus 19.9 la sută).

Graficul nr. 6. Volumul și ritmul de creștere a producției industriale pe forme de proprietate

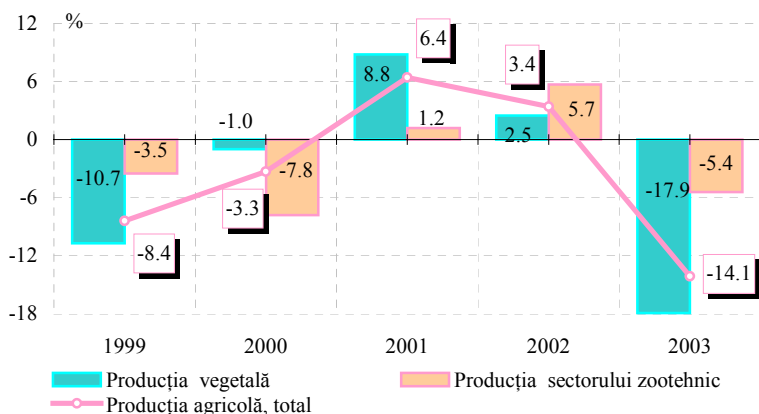
Creșterea volumului de producție în termeni reali s-a înregistrat pe toate formele de proprietate (graficul nr.6).

În condițiile majorării volumului producției industriale cu 13.6 la sută și creșterii numărului scriptic al salariaților în industrie doar cu 2.2 la sută (654 de întreprinderi), productivitatea muncii în anul 2003 a crescut cu 11.1 la sută față de anul precedent, când s-a consemnat o majorare cu 13.4 la sută. Din numărul întreprinderilor, supuse evidenței lunare, în 37.9 la sută s-a micșorat volumul producției industriale și în 33.3 la sută s-a redus productivitatea muncii.

Agricultura, sub impactul condițiilor climaterice adverse, a avut o evoluție foarte nefavorabilă în anul 2003. Volumul producției agricole, conform estimărilor, a însumat 10300.0 mil. lei, fiind în scădere față de anul 2002 cu 14.1 la sută (în prețuri comparabile),

comparativ cu creșterea de 3.4 la sută marcată în anul trecut (graficul nr. 7). În ambele sectoare, vegetal și animal, volumul produs s-a diminuat cu 17.9 și 5.4 la sută, respectiv. Producția totală de cereale și leguminoase (minus 38.1 la sută) și cereale pentru boabe (minus 85.8 la sută) a fost puternic afectată de seceta din primăvara anului gestionar, aceasta influențând și prețurile produselor de panificație.

Graficul nr. 7. Evoluția producției agricole (față de anul precedent, %)

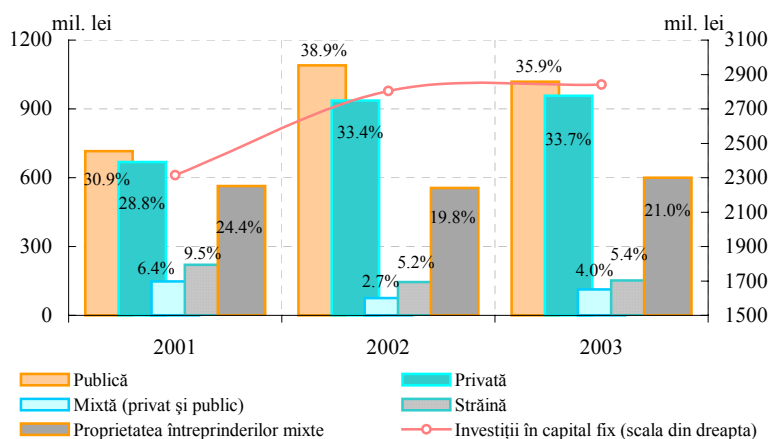

La finele anului 2003 numărul total al țăranilor care au primit sectoare de pământ a constituit 645.0 mii persoane, din care 57.0 la sută au format și înregistrat gospodării țărănești (de fermieri), 43.0 la sută prelucrează individual pământul sau îl transmit în folosință temporară altor deținători de terenuri. Concomitent, la 413.0 mii persoane – posesori ai titlurilor de deținători de teren, nu le-au fost atribuite în natură sectoare de

teren, ultimele fiind transmise în folosință pentru a organiza 503 gospodării țărănești (de fermieri) și 800 societăți cu răspundere limitată.

Investițiile în capital fix realizate în economia națională pe parcursul anului 2003 s-au majorat în termeni reali cu 16.0 la sută față de anul anterior, însumând 2842.0 mil. lei. Din volumul total, investițiile în lucrări de construcții–montaj (43.6 la sută din total)

Graficul nr. 8. Volumul și structura investițiilor în capital fix pe forme de proprietate

au consemnat o creștere cu 26.0 la sută față de anul 2002. Investițiile în utilaje, unelte și inventar, în sumă de 1508.4 mil. lei (53.1 la sută din total), au crescut în termeni reali cu 9.0 la sută.

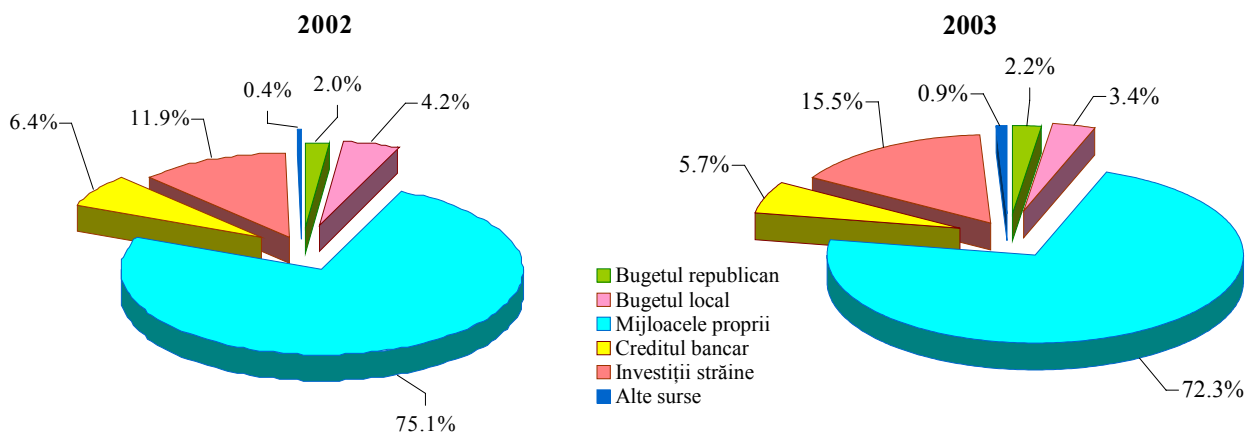
Din totalul investițiilor, cele mai preponderente alocări (de 35.9 și 33.7 la sută, respectiv) au fost realizate în sectorul public și privat, însă cel mai mare spor de 28.0 la sută au consemnat investițiile alocate în sectorul privat (graficul nr. 8).

Valoarea investițiilor alocate în

sfera productivă a crescut în termeni reali cu 18.0 la sută față de anul precedent, însumând 2191.3 mil. lei, din care 29.9 la sută au fost realizate în proprietatea privată cu un spor de 35.0 la sută.

Investițiile în sfera neproductivă, în volum de 650.7 mil. lei, s-au majorat cu 11.0 la sută față anul 2002.

Graficul nr. 9. Structura surselor de investiții în capital fix, (%)

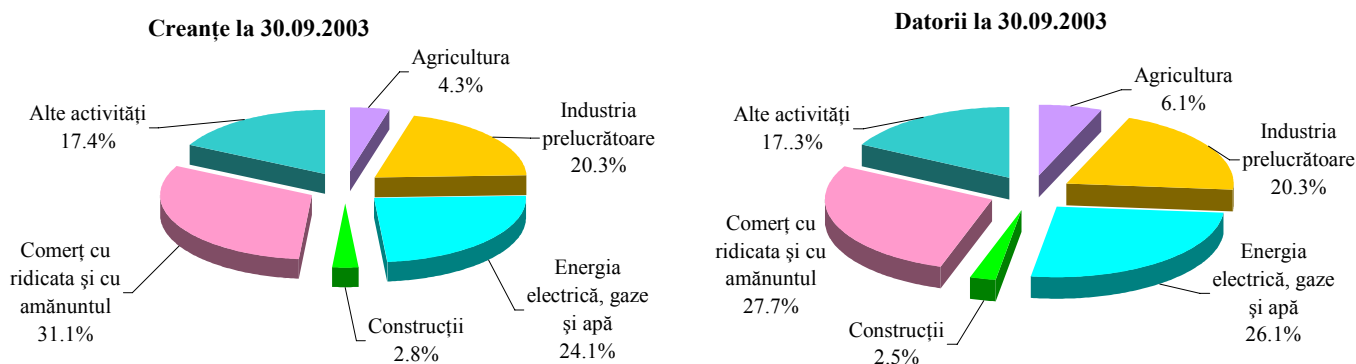

În structura surselor de proveniență a investițiilor alocate în anul 2003, ca și în anii precedenți, cota maximă de 72.3 la sută le-a revenit mijloacelor proprii (inclusiv mijloacele populației) în sumă de 2054.0 mil. lei. Bugetul republican și local au contribuit cu o pondere de 5.6 la sută în investițiile în capital fix (graficul nr. 9).

În anul 2003 au fost puse în funcțiune fonduri fixe în sumă de 1937.9 mil. lei, din care 75.5 la sută în sfera productivă.

Creanțele pe termen lung și scurt la situația din 30 septembrie 2003 au alcătuit 21790.1 mil. lei, fiind în creștere cu 18.7 la sută față de sfârșitul anului 2002. Creanțele pe termen scurt au constituit 90.8 la sută din suma totală.

Graficul nr. 10. Structura creanțelor și datoriilor întreprinderilor pe activități

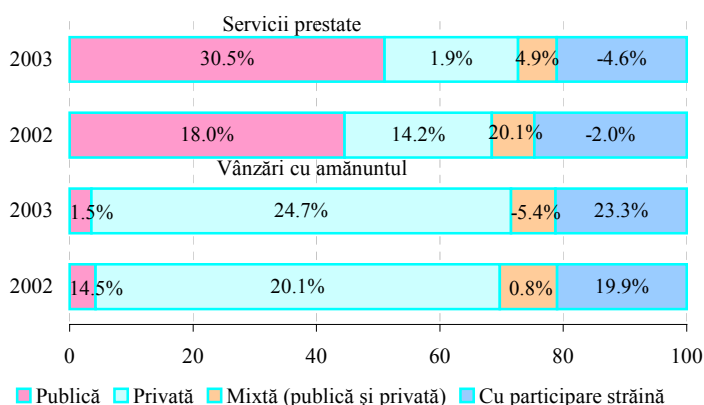

Datoriile pe termen lung și scurt ale întreprinderilor la aceeași dată au crescut cu 10.4 la sută față de 31 decembrie 2002,

totalizând 53045.2 mil. lei. Datoriile pe termen scurt au deținut o pondere de 71.4 la sută din total, din care 3.1 la sută au constituit datoriile privind decontările cu bugetul și 1.7 la sută datoriile privind retribuirea muncii. Activităților – comerțul, energia electrică și industria prelucrătoare, le revin ponderi însemnate atât la creanțe, cât și la datorii pe termen scurt (graficul nr. 10).

Comerțul cu amănuntul în sectorul organizat a însumat 6836.2 mil. lei, fiind superior în termeni reali cu 20.7 la sută nivelului anului precedent. Reducerea volumului comerțului cu amănuntul

Graficul nr. 11. Structura și dinamica comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate pe forme de proprietate, %

s-a consemnat doar în proprietatea mixtă cu participare străină, cu 5.4 la sută (graficul nr. 11). Cea mai mare parte a comerțului s-a desfășurat în unitățile comerciale private, ce reprezintă 68.0 la sută din total în comparație cu nivelul de 65.5 la sută în anul 2002.

În perioada de raport, prin piețele republicii (conform estimărilor) au fost vândute mărfuri cu amănuntul în valoare de 7698.6 mil. lei, volum superior cu 16.0 sută celui înregistrat în anul trecut.

Volumul **serviciilor prestate** populației prin sectorul organizat a crescut în termeni reali cu 13.1 la sută față de anul 2002, însumând 4344.8 mil. lei. Cea mai însemnată creștere cu 30.5 la sută a serviciilor prestate s-a evidențiat în proprietatea publică (51.0 la sută din total servicii). Volumul serviciilor prestate în unitățile mixte cu participare străină s-a redus în termeni reali cu 4.6 la sută față de anul trecut.

Antreprenorii particulari au prestat populației servicii cu plată cu 9.5 la sută mai mult în comparație cu anul 2002, totalizând 782.1 mil. lei.

În perioada ianuarie-decembrie 2003 nivelul de ocupare a **forței de muncă*** (676.4 mii persoane) a consemnat o reducere a numărului salariaților din economie cu 13.3 mii persoane (1.9 la sută) comparativ cu sfârșitul anului 2002. Reduceri de personal s-au produs în agricultură, construcții, sănătate, fapt determinat de creșterea numărului celor care activează pe cont propriu sau în asociații familiale organizate în agricultură, comerț și servicii. Totodată, au avut loc creșteri de personal în sectorul de comerț și administrație publică.

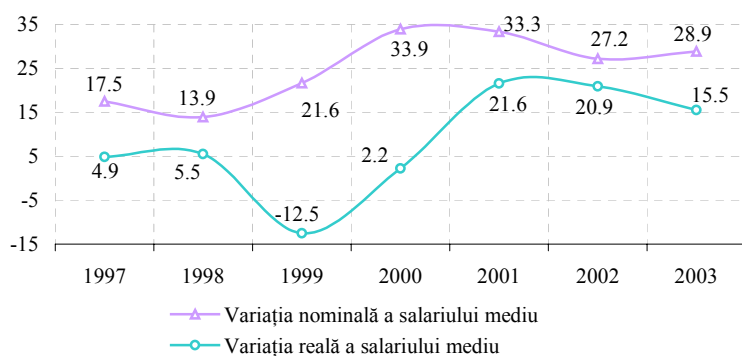
* la întreprinderile cu numărul de salariați 20 și mai mare

În anul 2003, conform datelor anchetei forței de muncă, populația economic activă a constituit aproximativ 1474.0 mii persoane, iar cea ocupată – 1356.0 mii persoane. De menționat că, 70.0 la sută din populația ocupată a fost angajată în sectorul privat și, anume, în agricultură, comerț, construcții și industria prelucrătoare.

Numărul șomerilor, conform standardelor Biroului Internațional al Muncii (BIM), depășește 117.0 mii persoane, iar rata șomajului (raportul dintre numărul șomerilor și populația economic activă) a înregistrat un nivel de 7.9 la sută, inclusiv în mediul urban a atins nivelul de 12.2 la sută.

Salariul mediu al unui angajat în economia națională în ianuarie-decembrie 2003 a constituit 892.0 lei, majorându-se cu 15.5 la sută (în termeni reali) comparativ cu anul precedent (graficul nr.

Graficul nr. 12. Evoluția salariului mediu anual față de perioada similară a anului precedent

12). Pe parcursul anului cele mai semnificative majorări de salarii au avut loc la angajații din învățământ, sănătate și agricultură, cu toate acestea salariul mediu în domeniile sus-numite a rămas sub nivelul mediu înregistrat în economia națională.

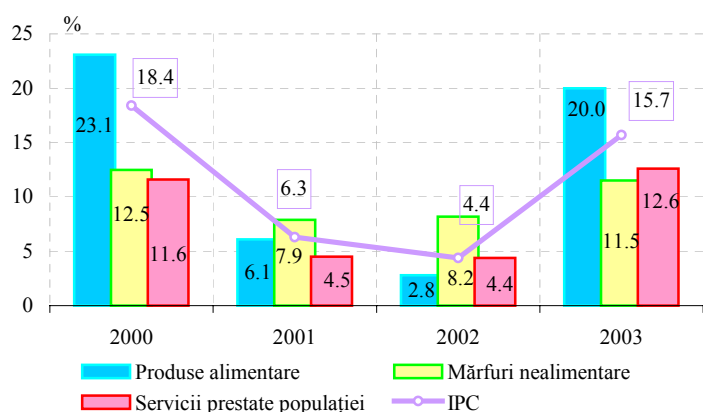
De menționat că, la 31 decembrie 2003 suma restanțelor pentru retribuirea muncii a constituit 148.0 mil. lei, fiind în creștere cu 10.2 mil. lei față de 31 decembrie 2002.

Bugetul minim de consum, calculat pentru 2003 în mărime de 1261.4 lei, a fost în creștere cu 124.0 lei (10.9 la sută) față de anul 2002. Similar anilor precedenți, produsele alimentare au fost preponderente - 43.2 la sută din total, mărfurilor nealimentare și serviciilor le-a revenit 29.6 și 27.2 la sută, respectiv. Ca urmare a majorării salariilor în toate tipurile de activități, gradul de acoperire a bugetului minim de consum prin salariul mediu nominal s-a majorat până la 70.7 la sută față de nivelul de 60.8 la sută înregistrat în anul 2002.

Evoluția prețurilor și a nivelului de trai al populației

În anul 2003 rata inflației de 15.7 la sută la sfârșit de perioadă a fost cea mai înaltă din ultimii trei ani. Pe parcursul anului inflația s-a manifestat cu o rată medie lunară de 1.2 la sută, având un caracter sezonier mai puțin pronunțat decât în anii precedenți. Prețurile la produsele alimentare au înregistrat o majorare cu 20.0 la sută, superioară ratei generale a inflației. Totodată, creșterea prețurilor la mărfurile nealimentare și la serviciile prestate

Graficul nr. 13. Dinamica nivelului inflației în structură

populației a constituit 11.5 și 12.6 la sută, respectiv (graficul nr.13).

Prețurile de consum au crescut pe fondul majorărilor înregistrate la principalele produse incluse în coșul de consum. Cele mai mari creșteri de prețuri la produsele alimentare au fost consemnate la: făină de grâu – de 2.5 ori, ouă – cu 54.9 la sută, fructe proaspete – cu 48.2 la sută, pâine – cu 37.4 la sută, zahăr – cu 18.7 la sută.

Majoritatea mărfurilor nealimentare au înregistrat creșteri ale prețurilor sub media acestei grupe, cu excepția a două tipuri de mărfuri: confecții și încălțăminte, ale căror prețuri s-au majorat cu 16.3 și 15.3 la sută, respectiv.

Creșterea cu 12.6 la sută a prețurilor și tarifelor la servicii prestate populației a fost sub nivelul ratei generale a inflației, cu excepția majorărilor la serviciile de telecomunicații – cu 27.5 la sută, distribuirea gazului – cu 19.2 la sută, servicii medicale – cu 18.4 la sută, aprovizionare cu apă – cu 17.8 la sută.

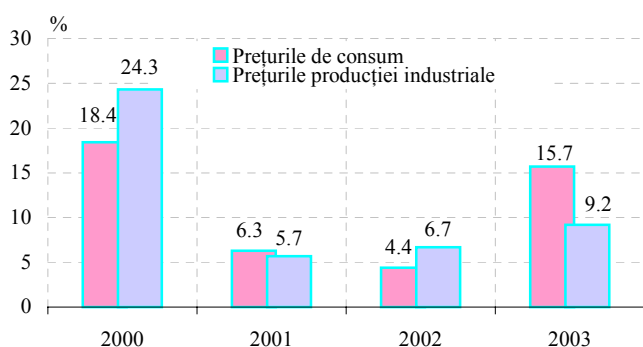
Dificultățile climaterice au influențat mult creșterea prețurilor la produsele alimentare în anul 2003, a căror pondere a reprezentat 59.2 la sută din majorarea indicelui prețurilor de consum comparativ cu 36.4 la sută în anul 2002 (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1. Contribuția componentelor, %

	2002			2003		
	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC	creșterea prețurilor	contribuția	contribuția / IPC
IPC	4.4	4.4	100%	15.7	15.7	100%
Produse alimentare	2.8	1.6	36.4	20.0	9.3	59.2
Mărfuri nealimentare	8.2	2.1	47.7	11.5	3.4	21.7
Servicii cu plată	4.4	0.7	15.9	12.6	3.0	19.1

Sursa: DSS și BNM

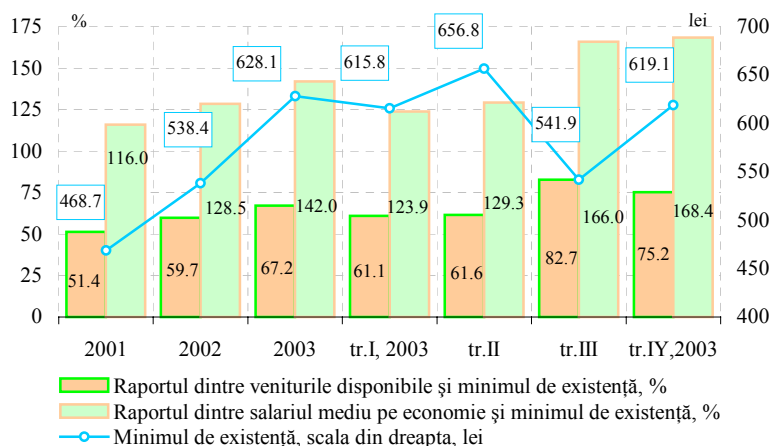
Graficul nr. 14. Dinamica anuală a prețurilor, %

Prețurile producției industriale în anul 2003 au crescut cu 9.2 la sută față de decembrie 2002, nivel inferior celui al prețurilor de consum cu 6.5 puncte procentuale (graficul nr. 14). Majorările de prețuri la unele activități din cadrul industriei prelucrătoare (producția de articole din cauciuc și din material plastic – cu 23.4 la sută, fabricarea produselor textile

– cu 19.3 la sută, fabricarea articolelor de îmbrăcăminte – cu 18.0 la sută, fabricarea articolelor de voiaj – cu 16.1 la sută, industria alimentară și a băuturilor – cu 12.5 la sută și altele) au depășit considerabil creșterea indicelui agregat al prețurilor producției industriale. În industria extractivă prețurile s-au majorat cu 19.3 la sută, industria prelucrătoare – cu 11.9 la sută, iar în energia electrică, gaz și apă – s-au redus cu 3.5 la sută.

Graficul nr. 15. Indicatorii nivelului de trai al populației

Valoarea *minimului de existență* a constituit 628.1 lei, sporind cu 16.7 la sută față de anul 2002 (graficul nr. 15). Variația lui pe parcursul anului 2003 a fost condiționată în special de fluctuațiile sezoniere ale prețurilor produselor incluse în coșul alimentar.

Raportul dintre salariul mediu al unui angajat în economia națională (892.0 lei) și minimul de existență a constituit 142.0 la sută, în timp ce raportul dintre venitul disponibil mediu pentru o persoană (422.4 lei)

și minimul de existență a fost de 67.2 la sută.

Venitul disponibil mediu pe o persoană în sumă de 422.4 lei în anul 2003 s-a majorat în termeni reali cu 17.7 la sută față de anul precedent. În comparație cu perioada corespunzătoare a anului 2002 s-au redus *veniturile în natură* (echivalent în lei), constituind 29.7 la sută din total venituri disponibile. Totodată, în mediul rural acestor venituri le revine 46.7 la sută din total.

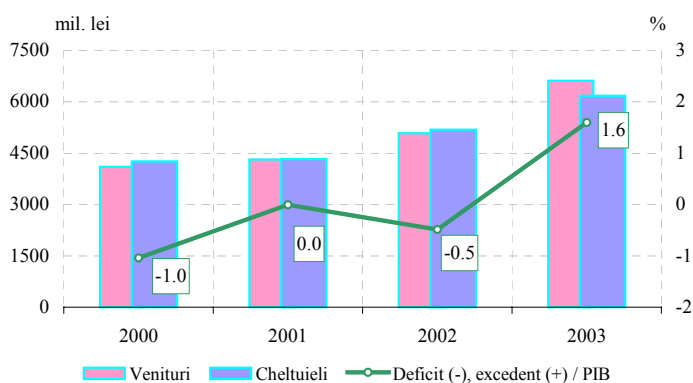
Cheltuielile medii lunare ale unei persoane au însumat 429.9 lei, fiind în creștere reală cu 18.2 la sută față de anul 2002. Ponderea produselor alimentare (56.6 la sută față de 58.4 la sută în anul 2002) pe parcursul ultimilor ani a avut o tendință de scădere în favoarea unor cheltuieli cu menire social-culturală.

Situația financiară*

Bugetul consolidat în anul 2003 a fost prevăzut la venituri în sumă de 6573.1 mil. lei și la cheltuieli – de 6262.3 mil. lei.

Veniturile bugetului consolidat au însumat 6620.5 mil. lei, gradul de executare fiind de 100.7 la sută față de prevederile aprobate. Veniturile totale s-au majorat cu 30.2 la sută (1536.1 mil. lei) față de anul 2002 (graficul nr. 16).

Graficul nr.16. Executarea bugetului consolidat

Cheltuielile bugetului consolidat au constituit 6183.4 mil. lei, reprezentând 98.7 la sută în raport cu prevederile anuale. Pe fondalul unui mediu economic favorabil și a acumulărilor satisfăcătoare din anul de raportare, bugetul consolidat a fost executat cu un excedent de 437.1 mil. lei (cu 126.3 mil. lei depășind prevederile), ceea ce reprezintă 1.6 la sută în raport cu PIB.

Majoritare în structura veniturilor bugetului consolidat au fost încasările fiscale (86.4 la sută față de 84.3 la sută în anul 2002), constituind 5722.6 mil. lei și fiind executate în proporție de 109.5 la sută. Impozitelor directe le-a revenit 24.5 la sută din suma încasărilor fiscale, celor indirecte – 72.6 la sută și altor taxe – 2.9 la sută.

Acumulările veniturilor nefiscale au însumat 785.5 mil. lei, sau 104.4 la sută din prevederi. Ponderea lor în suma totală de venituri colectate la bugetul consolidat a fost de 11.9 la sută. Veniturile de la privatizarea și vânzarea patrimoniului de stat au totalizat 111.3 mil. lei, nivelul executării fiind de 79.9 la sută din prevederi.

Venitul net al Băncii Naționale a Moldovei transferat în bugetul consolidat a constituit 221.0 mil. lei, ceea ce reprezintă 28.1 la sută din suma veniturilor nefiscale.

Din volumul total al cheltuielilor bugetului consolidat, în sfera socială au fost alocate 3352.6 mil. lei (54.2 la sută din total cheltuieli), pentru serviciul datoriei de stat – 579.5 mil. lei, sau 9.4 la sută din cheltuieli (inclusiv pentru datoria internă – 322.5 mil. lei și cea externă – 257.0 mil. lei), în economia națională – 523.8 mil. lei (8.5 la sută), pentru realizarea programului investițional – 279.8 mil. lei (4.5 la sută).

* în baza informației preliminare a Ministerului Finanțelor al RM

În anul 2003 în **bugetul de stat** au fost acumulate venituri în sumă de 4573.3 mil. lei (la nivel de 97.3 la sută față de prevederile Legii bugetului de stat nr. 1463-XV din 15.11.2002), depășind cu 1202.1 mil. lei (35.7 la sută) volumul celor colectate în anul 2002. Cheltuielile bugetului de stat în anul 2003 au constituit 4255.0 mil. lei (96.6 la sută în raport cu prevederile anuale).

Bugetul de stat s-a soldat cu un excedent în sumă de 318.3 mil. lei față de nivelul de 298.2 mil. lei conform Legii bugetului de stat pe anul 2003. Pe parcursul anului au fost onorate angajamente interne în sumă de 6.8 mil. lei și achitate plățile la împrumuturile externe directe și garantate în sumă de 473.0 mil. lei, sursele principale fiind excedentul bugetului de stat (318.3 mil. lei) și veniturile de la emisiunea hârtiilor de valoare de stat (99.0 mil. lei).

În anul 2003 în **bugetele unităților administrativ-teritoriale** au fost acumulate venituri în sumă de 2907.4 mil. lei (inclusiv transferuri de la bugetul de stat și alte transferuri în sumă de 822.7 mil. lei și 37.5 mil. lei, respectiv), fiind în proporție de 106.5 la sută față de prevederile anuale. Cheltuielile au fost executate la nivel de 102.6 la sută, însumând 2788.6 mil. lei. În ansamblu, bugetele unităților administrativ-teritoriale au avut un excedent în sumă de 118.8 mil. lei.

La situația din 31 decembrie 2003, **datoria de stat internă** s-a cifrat la 2920.4 mil. lei și s-a încadrat în limita stipulată în Legea bugetului de stat pe anul 2003 (în sumă de 3515.4 mil. lei).

Balanța de plăți

Tabelul nr.2. Sinteza balanței de plăți a Moldovei - agregate principale (mil. USD)

	2001	2002	2003
CONTUL CURENT	-68.21	-51.76	-142.09
Balanța bunurilor și serviciilor	-346.17	-410.05	-661.77
Balanța comercială	-313.02	-378.20	-622.30
export (FOB)	567.24	659.80	806.31
import (FOB), inclusiv:	-880.26	-1038.00	-1428.61
import resurse energetice (fără energia electrică)	-201.07	-194.24	-232.83
Balanța serviciilor	-33.15	-31.85	-39.47
export	170.17	214.41	250.52
import	-203.32	-246.26	-289.99
Venituri (nete), inclusiv:	40.53	107.06	215.04
compensarea pentru muncă a rezidenților peste hotare	153.00	208.00	317.00
dobânzi către plată la împrumuturi	-64.72	-55.23	-46.77
dobânzi către plată la titluri de angajamente de stat	-5.91	-3.44	-2.18
Transferuri curente (nete), inclusiv:	237.43	251.23	304.64
transferuri efectuate de angajați	79.64	100.94	146.73
CONTUL DE CAPITAL ȘI FINANCIAR	70.85	59.39	53.22
Transferuri de capital (nete)	-20.66	-15.32	-12.81
Investiții directe (nete)	146.05	116.18	58.37
din care: în economia națională	146.13	116.59	58.45
capital subscris și venit reinvestit	117.13	70.73	52.18
credite (nete) de la firme-mamă	29.00	45.86	6.27
Investiții de portofoliu (nete)	-32.00	-27.48	-21.21
din care: active	-3.17	-1.01	2.03
pasive	-28.83	-26.47	-23.24
capital subscris	3.22	1.75	1.63
titluri de angajamente	-32.05	-28.22	-24.87
Alte investiții (nete)	-13.07	12.97	42.94
Active	-8.63	-58.40	-49.72
credite comerciale	-19.43	-33.75	-51.54
valută străină și depozite în străinătate	10.80	-25.13	1.82
altele	-	0.48	-
Pasive	-4.44	71.37	92.66
împrumuturi pe termen lung *	13.14	-2.18	-53.77
utilizare	110.49	138.84	83.51
rambursare	-97.35	-141.02	-137.28
depozitele nerezidenților în sistemul bancar național	-2.96	3.89	4.60
arierate la deservirea datoriei externe**	29.18	44.38	77.67
datoria pentru resurse energetice **	-30.91	17.70	-1.01
altele	-12.89	7.58	65.17
Active de rezervă ale statului ***	-9.47	-26.96	-14.07
Erori și omisiuni	-2.64	-7.63	88.87

* inclusiv creditele reeșalonate; ** (+) – majorare, (-) – micșorare; *** (-) – majorare, (+) - micșorare

Balanța de plăți a Moldovei reflectă o dependență în continuă creștere a pieței interne de cele externe. Majorarea cererii interne a generat în anul 2003 o creștere record a deficitului comercial (bunuri și servicii) – 661.77 mil. USD. Întrucât finanțarea din partea organismelor financiare internaționale a rămas suspendată, iar fluxul de investiții directe străine în economia națională - modest, una din sursele principale de finanțare indirectă a importurilor au fost veniturile celor ce lucrează peste hotare, transferate în țară, care s-au majorat în anul 2003 semnificativ. Având

în vedere procesul de legalizare a acestor persoane în multe din țările “importatoare de forță de muncă” și ținând cont de rigorile metodologice, a fost revizuită înregistrarea acestor mijloace bănești la cele două articole aferente ale contului curent – “venituri: compensarea pentru muncă” și “transferurile curente: transferuri efectuate de angajați” – în vederea majorării ultimei componente.

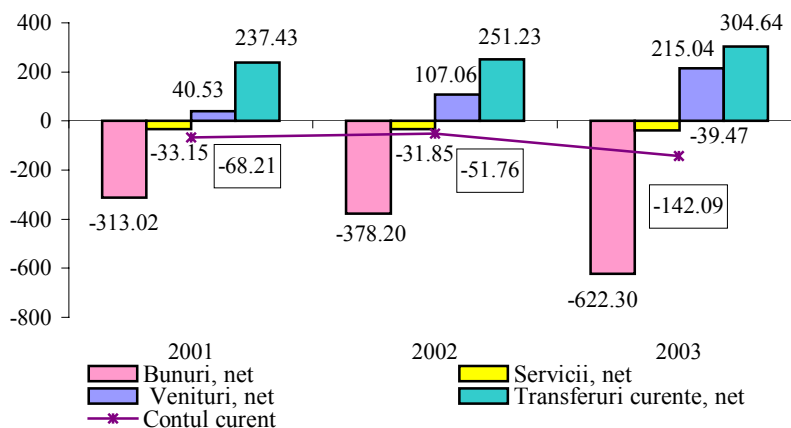
Agregatele principale ale balanței de plăți a Moldovei pentru anul 2003 (variantea preliminară) sunt prezentate în tabelul nr.2.

Contul curent

Deficitul contului curent a înregistrat 142.09 mil. USD, majorându-se de 2.7 ori comparativ cu cel din anul precedent (graficul nr. 17).

Volumul comerțului exterior cu bunuri și servicii s-a majorat în perioada analizată față de 2002 cu 28.6 la sută, exportul crescând cu 20.9 la sută, iar importul cu 33.8 la sută, gradul de acoperire a importului prin export a fost de 61.5 la sută, față de 68.1 la sută în anul 2002.

Graficul nr. 17. Contul curent în dinamică anuală (mil. USD)

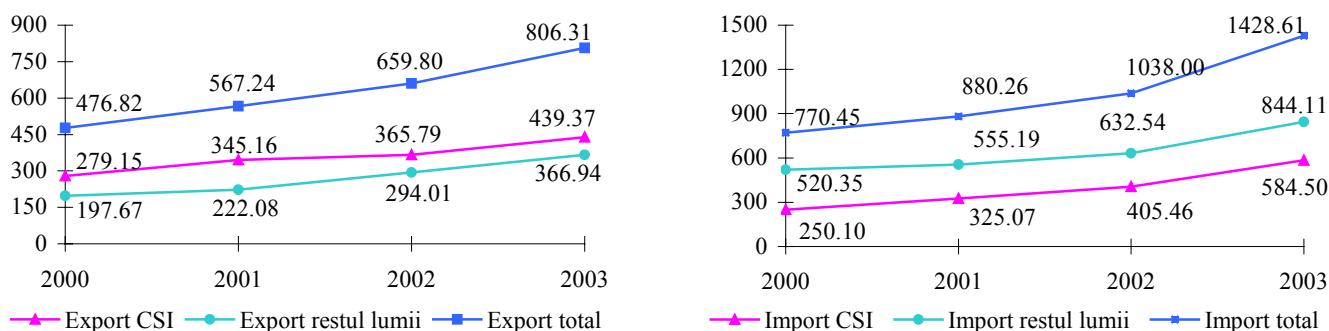

Accentuarea dezechilibrului extern s-a produs, în special, din cauza majorării deficitului comerțului exterior cu bunuri cu 64.5 la sută comparativ cu anul 2002 (iar față de anul 2001 - cu 98.8 la sută). De menționat că, în anii precedenți soldul tranzacțiilor comerciale cu CSI a fost excedentar, în anul 2002 acesta a devenit negativ, iar în anul 2003, deși mai mult de jumătate din exporturi au avut ca destinație CSI, deficitul s-a majorat de 3.7 ori.

În anul 2003 au sporit atât exporturile, cât și importurile de bunuri, ritmul de creștere al importurilor (37.6 la sută) a fost superior celui al exporturilor (22.2 la sută). De menționat că, importul de autovehicule s-a majorat de cca 2.0 ori comparativ cu anul 2002.

Dinamica ascendentă a comerțului cu bunuri este reflectată în graficul nr.18.

Graficul nr. 18. Exportul și importul de bunuri în dinamică anuală (mil. USD)

Conform datelor Departamentului Statistică și Sociologie (DSS), exporturile s-au concentrat în proporție de 84.5 la sută spre partenerii comerciali tradiționali ai Moldovei: Rusia (39.0 la sută), România (11.4 la sută), Italia (10.4 la sută), Ucraina (7.1 la sută), Germania (7.1 la sută), Belarus (5.2 la sută), SUA (4.3 la sută) (tabelul nr. 3).

Tabelul nr.3. Geografia exportului

	2001		2002		2003		2003 față de anul 2002, %
	mil. USD	pondere, %	mil. USD	pondere, %	mil. USD	pondere, %	
UNIUNEA EUROPEANĂ	120.95	21.4	143.78	22.3	184.63	23.4	128.4
din care:							
Austria	8.49	1.5	7.22	1.1	11.33	1.4	156.9
Franța	8.38	1.5	11.35	1.8	9.34	1.2	82.3
Germania	40.02	7.1	46.14	7.2	56.18	7.1	121.8
Grecia	2.73	0.5	3.10	0.5	3.72	0.5	120.0
Italia	45.44	8.1	56.83	8.8	82.44	10.4	145.1
Marea Britanie	5.62	1.0	5.31	0.8	5.61	0.7	105.6
Olanda	3.99	0.7	3.04	0.5	2.90	0.4	95.4
Spania	1.27	0.2	3.18	0.5	5.28	0.7	166.0
ȚĂRILE EUROPEI CENTRALE și de EST	61.92	11.0	88.88	13.8	123.73	15.7	139.2
din care:							
Țările Baltice	6.87	1.2	9.37	1.5	8.48	1.1	90.5
Bulgaria	3.66	0.6	3.39	0.5	6.19	0.8	182.6
Polonia	1.67	0.3	2.67	0.4	4.47	0.6	167.4
România	37.95	6.7	56.71	8.8	90.25	11.4	159.1
Ungaria	7.23	1.3	9.16	1.4	8.00	1.0	87.3
CSI	342.13	60.7	350.50	54.4	423.67	53.6	120.9
din care:							
Belarus	30.17	5.3	39.03	6.1	41.07	5.2	105.2
Rusia (*cu unele ajustări)	244.23*	43.3	238.94	37.1	308.49	39.0	129.1
Ucraina	57.18	10.1	61.36	9.5	56.15	7.1	91.5
ALTE ȚĂRI	38.94	6.9	60.73	9.5	58.27	7.3	95.9
din care:							
Canada	2.32	0.4	6.34	1.0	4.42	0.6	69.7
SUA	25.66	4.6	34.94	5.4	33.65	4.3	96.3
Turcia	2.25	0.4	4.12	0.6	7.24	0.9	175.7
TOTAL	563.94	100.0	643.89	100.0	790.30	100.0	122.7

În baza datelor DSS (fără export privat)

Tabelul nr.4. Exportul de bunuri (pe principalele secțiuni)

	2001	2002	2003	Pondere în totalul anului 2003	2003 față de anul 2001	2003 față de anul 2002
	mil. USD				%	
Produse ale regnului animal	18.27	15.28	28.60	3.6	156.5	187.2
Produse ale regnului vegetal	79.10	106.07	91.27	11.5	115.4	86.0
Grăsimi și uleiuri	8.59	16.81	28.91	3.7	de 3.4 ori	172.0
Produse alimentare, băuturi, tutun	251.66	267.37	314.35	39.8	124.9	117.6
Produse minerale	6.41	11.39	20.61	2.6	de 3.2 ori	180.9
Produse chimice	8.15	7.19	8.98	1.1	110.2	124.9
Materiale plastice	3.11	2.57	5.32	0.7	171.1	de 2.1 ori
Piei brute, tăbăcite, blănuri	11.46	23.35	44.81	5.7	de 3.9 ori	191.9
Lemn, cărbune de lemn	1.50	0.98	1.71	0.2	114.0	174.5
Pastă de lemn, hârtie, carton	3.68	5.33	10.88	1.4	de 3.0 ori	de 2.0 ori
Materiale textile	104.12	107.53	129.67	16.4	124.5	120.6
Încălțăminte, pălării	5.74	9.55	15.14	1.9	de 2.6 ori	158.5
Articole din piatră, ipsos, sticlă	13.70	14.08	15.84	2.0	115.6	112.5
Metale și pietre prețioase, perle	0.11	0.16	0.19	0.0	172.7	118.8
Metale comune	3.05	7.01	19.39	2.5	de 6.4 ori	de 2.8 ori
Mașini și aparate (*cu unele ajustări)	27.52*	24.83	30.32	3.8	110.2	122.1
Vehicule, aeronave, transport	7.55	13.37	11.18	1.4	148.1	83.6
Instrumente și aparate optice	6.18	6.72	7.19	0.9	116.3	107.0
Altele	4.04	4.30	5.94	0.8	147.0	138.1
TOTAL	563.94	643.89	790.30	100.0	140.1	122.7

În baza datelor DSS (fără export privat)

Exportul a fost susținut în 2003 preponderent de cinci secțiuni de mărfuri, care au reprezentat 77.2 la sută din total. Din acestea, comparativ cu anul precedent, și-au majorat contribuția la export grupurile "produse alimentare, băuturi și tutun" – cu 17.6 la sută, "materiale textile" – cu 20.6 la sută, "piei brute, tăbăcite, blănuri" – cu 91.9 la sută, "mașini și aparate" – cu 22.1 la sută, iar secțiunea "produse ale regnului vegetal" a înregistrat o diminuare cu 14.0 la sută.

Bunurile după prelucrare în sistem lohn (textile, confecții, încălțăminte, articole din materiale plastice, piei prelucrate) au deținut în perioada de raportare 18.4 la sută în total exporturi (comparativ cu 20.4 în 2002, 21.2 la sută în 2001), fiind destinate în proporție de 98.3 la sută țărilor din restul lumii (tabelul nr. 4).

Tabelul nr.5. Geografia importului (prețuri CIF)

	2001		2002		2003		2003 față de anul 2002, %
	mil. USD	pondere %	mil. USD	pondere %	mil. USD	pondere %	
UNIUNEA EUROPEANĂ	243.15	27.4	260.06	25.0	356.55	25.4	137.1
din care:							
Austria	13.99	1.6	13.47	1.3	18.08	1.3	134.2
Belgia	13.12	1.5	14.76	1.4	19.65	1.4	133.1
Franța	20.67	2.3	18.47	1.8	24.34	1.7	131.8
Germania	92.22	10.4	90.14	8.7	136.19	9.7	151.1
Grecia	5.76	0.6	12.43	1.2	8.53	0.6	68.6
Italia	56.38	6.3	74.85	7.2	95.05	6.8	127.0
Marea Britanie	6.21	0.7	5.80	0.6	6.31	0.4	108.8
Olanda	18.25	2.1	13.96	1.3	18.70	1.3	134.0
Spania	4.63	0.5	3.49	0.3	6.81	0.5	195.1
Suedia	1.37	0.2	1.48	0.1	2.84	0.2	191.9
ȚĂRILE EUROPEI CENTRALE și de EST	225.2	25.3	247.3	23.8	337.01	24.0	136.3
din care:							
Țările Baltice	14.24	1.6	17.60	1.7	27.81	2.00	158.0
Bulgaria	22.19	2.5	26.45	2.5	40.72	2.9	154.0
Polonia	18.53	2.1	24.42	2.4	43.22	3.1	177.0
România	116.92	13.2	122.66	11.8	161.35	11.5	131.5
Ungaria	22.75	2.6	21.82	2.1	25.20	1.8	115.5
CSI	337.90	38.0	417.52	40.2	606.29	43.2	145.2
din care:							
Belarus	39.09	4.4	38.84	3.7	49.76	3.5	128.1
Rusia (*cu unele ajustări)	134.56*	15.1	159.32	15.3	217.49	15.5	136.5
Ucraina	160.38	18.1	217.43	20.9	325.12	23.2	149.5
ALTE ȚĂRI	82.24	9.3	113.64	11.0	102.99	7.4	90.6
din care:							
SUA	21.24	2.4	44.16	4.3	22.17	1.6	50.2
Turcia	18.81	2.1	27.65	2.7	39.24	2.8	141.9
TOTAL	888.49	100.00	1038.52	100.00	1402.84	100.00	135.1

În baza datelor DSS (selecțiile după principiul țării exportatoare; fără import privat)

Tabelul nr.6. Importul de bunuri (pe principalele secțiuni)

	2001	2002	2003	Pondere în totalul anului 2003	2003 față de anul 2001	2003 față de anul 2002
	mil. USD			%		
Produse ale regnului animal	23.90	23.85	24.84	1.8	103.9	104.2
Produse ale regnului vegetal	37.65	43.47	82.28	5.9	de 2.2 ori	189.3
Grăsimi și uleiuri	3.01	7.07	5.50	0.4	182.7	77.8
Prod. alimentare, băuturi, tutun	78.88	72.64	91.86	6.5	116.5	126.5
Produse minerale	242.58	237.06	297.73	21.2	122.7	125.6
Produse chimice	80.40	115.83	132.76	9.5	165.1	114.6
Materiale plastice	34.22	49.34	69.32	4.9	de 2.0 ori	140.5
Piei brute, tăbăcite, blănuri	3.80	16.24	36.31	2.6	de 9.6 ori	de 2.2 ori
Lemn, cărbune de lemn	13.48	16.13	22.95	1.6	170.3	142.3
Pastă de lemn, hârtie, carton	34.46	44.64	56.38	4.0	163.6	126.3
Materiale textile	92.06	100.60	118.42	8.4	128.6	117.7
Încălțăminte, pălării	4.43	4.52	7.09	0.5	160.0	156.9
Articole din piatră, ipsos, sticlă	32.00	30.71	52.71	3.8	164.7	171.6
Metale și pietre prețioase, perle	1.36	2.27	3.27	0.2	de 2.4 ori	144.1
Metale comune	37.68	48.95	70.25	5.0	186.4	143.5
Mașini și aparate (*cu unele ajustări)	119.78*	146.39	214.07	15.3	178.7	146.2
Vehicule, aeronave, transport	21.83	50.72	75.24	5.4	de 3.4 ori	148.3
Instrumente și aparate optice	15.53	14.86	22.69	1.6	146.1	152.7
Altele	11.44	13.23	19.17	1.4	167.7	145.0
TOTAL	888.49	1038.52	1402.84	100.0	157.9	135.1

În baza datelor DSS - prețuri CIF (fără import privat)

Furnizorii principali de bunuri au fost: Ucraina (23.2 la sută), Rusia (15.5 la sută), România (11.5 la sută), Germania (9.7 la sută), Italia (6.8 la sută), Belarus (3.5 la sută), Polonia (3.1 la sută), ce au asigurat 73.3 la sută din totalul de bunuri importate (tabelul nr.5).

Majorarea semnificativă a importurilor în anul 2003 a avut loc în baza creșterii la secțiunile "produse minerale" – cu 25.6 la sută, "mașini și aparate" – cu 46.2 la sută, "materiale textile" – cu 17.7 la sută, produse ale industriei chimice" – cu 14.6 la sută.

De remarcat creșterea considerabilă cu 39.1 la sută a importurilor de bunuri agroalimentare, care continuă să dețină o cotă semnificativă în total importuri – 14.6 la sută în 2003 (pentru comparație în 2001 – 16.1 la sută, 2002 - 14.2 la sută) (tabelul nr. 6).

Importul de resurse energetice în anul 2003 a însumat 232.83 mil.

USD, cu 19.9 la sută mai mult față de anul 2002. Preponderent aceste importuri au fost efectuate din Ucraina – 41.4 la sută, Rusia – 36.0 la sută, România – 11.4 la sută, Belarus – 7.5 la sută (tabelul nr. 7).

Tabelul nr. 7. Importul de resurse energetice (prețuri FOB) (mil. USD)

	2001		2002		2003		2003 față de anul 2002 %
	volum	pondere	volum	pondere	volum	pondere	
Resurse energetice – total (mil. USD)	201.07	100.0	194.24	100.0	232.83	100.0	119.9
din CSI	154.55	76.9	162.86	83.8	199.12	85.6	122.3
Cărbune	4.19	2.1	4.06	2.0	9.90	4.3	de 2.4 ori
în (mii tone)	151.97		149.70		266.84		178.2
Gaz natural	80.27	39.9	81.36	41.9	79.50	34.1	97.7
în (mil. m cub.)	1148.31		1145.31		1238.08		108.1
Combustibil	70.09	34.9	77.44	39.9	109.72	47.2	141.7
Păcură	8.71	4.3	2.92	1.5	2.72	1.2	93.2
în (mii tone)	61.21		24.02		21.51		89.6
Combustibil diesel	30.50	15.2	37.94	19.5	54.19	23.3	142.8
în (mii tone)	132.35		190.44		237.41		124.7
Benzine auto	14.83	7.4	21.33	11.0	33.06	14.2	155.0
în (mii tone)	55.16		98.37		137.35		139.6
Altele	16.05	8.0	15.25	7.9	19.75	8.5	129.5
din restul lumii	46.52	23.1	31.38	16.2	33.71	14.5	107.4
Păcură	0.00	0.0	0.02	0.0			
în (mii tone)	0.00		0.14				
Combustibil diesel	20.91	10.4	11.88	6.1	11.26	4.8	94.8
în (mii tone)	88.63		58.66		47.34		80.7
Benzine auto	18.98	9.4	16.01	8.2	18.25	7.8	114.0
în (mii tone)	75.48		69.35		65.27		94.1
Altele	6.63	3.3	3.47	1.8	4.20	1.8	121.0

Volumul fizic de cărbune importat a sporit cu 78.2 la sută comparativ cu anul precedent, gaze naturale – cu 8.1 la sută, combustibil diesel – cu 14.3 la sută, benzine auto – cu 20.8 la sută, concomitent s-a micșorat cantitatea importată de păcură cu 11.0 la sută.

Importul de energie electrică în volum de 1757.40 mil. Kw/h a costat 39.14 mil. USD, mai mult cu 78.0 la sută - în volum și cu 6.2 la sută - față de costul din anul 2002. De

menționat că, în anul 2003 Moldova a reînceput exportul de energie electrică, acesta însumând 4.19 mil. USD în volum de 131.32 mil. Kw/h.

Volumul comerțului exterior cu servicii a crescut față de anul 2002 cu 17.3 la sută, majorându-se atât exporturile – cu 16.8 la sută, cât și importurile – cu 17.8 la sută.

Balanța serviciilor a înregistrat un sold negativ de 39.47 mil. USD, fiind cu 23.9 la sută mai mare comparativ cu anul 2002. Deficitul s-a

agravat ca urmare a majorării importurilor de servicii de transport și de turism cu 30.9 și 14.2 la sută, respectiv (tabelul nr. 8).

Tabelul nr. 8. Serviciile în dinamică (mil. USD)

	2001			2002			2003		
	export	import	sold	export	import	sold	export	import	sold
Transporturi	84.56	67.78	16.78	109.23	76.20	33.03	126.76	99.76	27.00
din care :									
tranzit de gaz	23.32		23.32	28.26		28.26	30.81		30.81
Turism	38.60	69.54	-30.94	50.35	85.01	-34.66	58.04	97.10	-39.06
Servicii de comunicații	16.74	8.58	8.16	17.72	11.84	5.88	20.73	15.72	5.01
Servicii de construcții	0.54	2.44	-1.90	0.89	4.62	-3.73	0.56	2.12	-1.56
Alte servicii	29.73	54.98	-25.25	36.22	68.59	-32.37	44.43	75.29	-30.86
Balanța serviciilor	170.17	203.32	-33.15	214.41	246.26	-31.85	250.52	289.99	-39.47

Veniturile nete realizate în perioada gestionară s-au cifrat la 215.04 mil. USD. Una din cele mai importante surse de intrări de mijloace financiare în țară continuă să rămână veniturile din muncă ale rezidenților angajați în străinătate. Estimativ, ele au sporit cu 52.4 la sută față de anul 2002, însumând 317.00 mil. USD (tabelul nr. 9).

Tabelul nr.9. Veniturile în dinamică (mil. USD)

	2001			2002			2003		
	încasări	plăți	sold	încasări	plăți	sold	încasări	plăți	sold
Compensarea pentru muncă	153.00	36.00	117.00	208.00	29.00	179.00	317.00	39.00	278.00
Venituri din investiții	11.95	88.42	-76.47	8.41	80.35	-71.94	8.79	71.75	-62.96
<i>Venituri din investiții directe</i>	0.00	28.66	-28.66	0.00	29.28	-29.28	0.00	28.16	-28.16
dividende		7.69	-7.69		7.89	-7.89		7.42	-7.42
dobânzi		14.84	-14.84		10.31	-10.31		8.22	-8.22
venit reinvestit		6.13	-6.13		11.08	-11.08		12.52	-12.52
<i>Venituri din investiții de portofoliu</i>	3.20	6.36	-3.16	2.22	3.69	-1.47	2.83	2.80	0.03
dividende		0.45	-0.45		0.24	-0.24	0.05	0.61	-0.56
dobânzi	3.20	5.91	-2.71	2.22	3.45	-1.23	2.78	2.19	0.59
<i>Venituri din alte investiții</i>	8.75	53.40	-44.65	6.19	47.38	-41.19	5.96	40.79	-34.83
dobânzi	8.75	53.40	-44.65	6.19	47.38	-41.19	5.96	40.79	-34.83
Venituri total	164.95	124.42	40.53	216.41	109.35	107.06	325.79	110.75	215.04

Veniturile din investiții au înregistrat un sold negativ de 62.96 mil. USD, determinat în mare parte, de plățile preconizate conform orarului la serviciul procentual al obligațiunilor de stat (2.18 mil. USD) și al împrumuturilor: de la FMI (2.76 mil. USD), guvernamentale (21.35 mil. USD), bancare (1.32 mil. USD) și ale altor sectoare (21.34 mil. USD), inclusiv ale celor primite de la firmele-mamă (8.18 mil. USD).

Tabelul nr.10. Transferurile curente în dinamică (mil. USD)

	2001			2002			2003		
	intrări	ieșiri	sold	intrări	ieșiri	sold	intrări	ieșiri	sold
Total transferuri curente	250.70	13.27	237.43	267.00	15.77	251.23	326.45	21.81	304.64
din care:									
granturi și asistență tehnică	111.89	0.59	111.30	95.42	0.21	95.21	119.72	3.05	116.67
transfer în domeniul învățământului și perfecționării cadrelor	11.98	0.97	11.01	9.85	0.82	9.03	10.95	0.63	10.32
ajutor umanitar	30.05	0.04	30.01	41.14	0.16	40.98	22.87	0.05	22.82
cotizații în organizații internaționale	0.05	1.63	-1.58	0.02	2.87	-2.85	0.02	3.50	-3.48
transferuri ale angajaților	79.64	0.64	79.00	100.94	1.35	99.59	146.73	1.92	144.81
alte transferuri curente	17.09	9.40	7.69	19.63	10.36	9.27	26.16	12.66	13.50

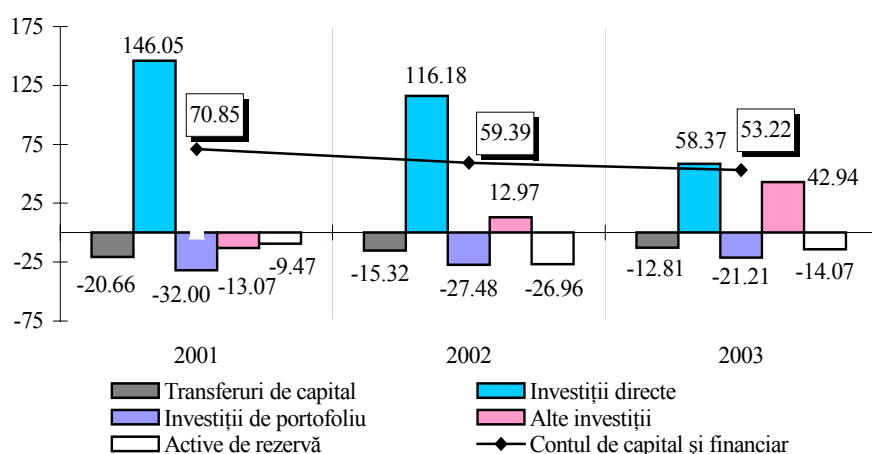
În anul 2003 excedentul de transferuri curente și-a continuat trendul ascendent, înregistrând 304.64 mil. USD. Intrările au sporit cu 22.3 la sută față de anul 2002, iar ieșirile - cu 38.3 la sută (tabelul nr. 10).

Contul de capital și financiar

Excedentul contului de capital și financiar a constituit 53.22 mil. USD, micșorându-se cu 10.4 la sută față de anul precedent (graficul nr. 19).

Transferurile de capital s-au soldat cu ieșiri nete în valoare de 12.81 mil. USD, din care transferurile emigranților - 16.31 mil. USD.

Graficul nr.19. Contul de capital și financiar – agregate principale (mil. USD)

Fluxul *investițiilor directe* străine în capitalul subscris al întreprinderilor mixte și străine a constituit în anul raportat 47.42 mil. USD, profitul reinvestit însumând 12.52 mil. USD. Împrumuturile primite de la firmele-mamă (alt capital) au constituit 31.81 mil. USD. Luând în

considerație capitalul subscris retras și rambursarea împrumuturilor primite anterior, investițiile directe străine în economia națională au înregistrat intrări nete în sumă de cca 58.45 mil. USD, din care 14.1 la sută au fost direcționate în sistemul bancar și 85.9 la sută în întreprinderile din alte sectoare (tabelul nr. 11).

Tabelul nr.11. Investiții directe străine (mil. USD)

	2001			2002			2003		
	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net	intrări	ieșiri	net
Investiții directe	155.58	9.53	146.05	146.10	29.92	116.18	91.75	33.38	58.37
peste hotare		0.08	-0.08		0.41	-0.41		0.08	-0.08
în economia națională, inclusiv:	155.58	9.45	146.13	146.10	29.51	116.59	91.75	33.30	58.45
capital subscris	111.61	0.61	111.00	64.53	4.88	59.65	47.42	7.76	39.66
sector bancar	8.10	0.59	7.51	4.21	1.94	2.27	3.67	2.05	1.62
alte sectoare	103.51	0.02	103.49	60.32	2.94	57.38	43.75	5.71	38.04
venit reinvestit	6.13		6.13	11.08		11.08	12.52		12.52
sector bancar	2.00		2.00	5.16		5.16	6.60		6.60
alte sectoare	4.13		4.13	5.92		5.92	5.92		5.92
alt capital (alte sectoare)	37.84	8.84	29.00	70.49	24.63	45.86	31.81	25.54	6.27
<i>Structura sectorială a fluxurilor de investiții directe în economia națională (%)</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
sector bancar	6.49	6.24	6.51	6.41	6.57	6.37	11.19	6.16	14.06
alte sectoare	93.51	93.76	93.49	93.59	93.43	93.63	88.81	93.84	85.94

Investițiile de portofoliu au înregistrat un sold negativ în valoare de 21.21 mil. USD, determinat de plățile preconizate conform orarului serviciului obligațiunilor guvernamentale, care în anul 2003 au însumat 24.87 mil. USD. Întrucât plățile la obligațiunile față de Gazprom nu au fost efectuate, soldul arieratelor s-a majorat cu 22.89 mil. USD.

Investitorii străini au contribuit la capitalul subscris, procurând acțiuni (volumul cărora nu depășește cota de 10.0 la sută din capitalul statutar) în sumă netă de 1.63 mil. USD.

Alte investiții au generat excedent (intrări nete) în valoare de 42.94 mil. USD, datorat capitalului pe termen scurt (pasive - credite comerciale și arierate).

Evoluția pasivelor (angajamentelor) financiare s-a încheiat cu un excedent în valoare de 92.66 mil. USD, determinat de acumularea de noi arierate la tranzacțiile comerciale (53.07 mil. USD) și la serviciul datoriei externe (77.67 mil. USD), în timp ce celelalte pasive au înregistrat micșorări nete (38.08 mil. USD). Activele s-au soldat cu ieșiri nete de capital în valoare de 49.72 mil. USD.

Componenta principală a pasivelor financiare - *împrumuturile* au înregistrat un sold negativ în valoare de 41.67 mil. USD, întrucât

Tabelul nr.12. **Împrumuturile externe (mil. USD)**

	2001		2002		2003	
	Trageri	Rambur - sări*	Trageri	Rambur - sări*	Trageri	Rambur - sări*
Împrumuturi ale organelor monetare (BNM de la FMI)	11.94	14.30	12.36	17.87		22.26
Împrumuturi guvernamentale	34.13	41.93	40.64	43.32	25.34	47.98
inclusiv:						
<i>reclasificate / reeșalonate</i>	<i>13.65</i>	<i>12.38</i>	<i>9.30</i>	<i>9.30</i>	<i>2.48</i>	
Împrumuturi bancare	16.41	15.72	17.85	10.77	16.10	6.61
pe termen lung	12.90	14.01	14.45	5.27	7.50	6.61
pe termen scurt	3.51	1.71	3.40	5.50	8.60	
Împrumuturi ale altor sectoare	52.74	31.31	78.09	81.17	55.44	61.70
pe termen lung	51.52	27.11	71.39	74.56	50.67	60.43
inclusiv:						
<i>reclasificate / reeșalonate</i>			<i>3.00</i>			
pe termen scurt	1.22	4.20	6.70	6.61	4.77	1.27
TOTAL	115.22	103.26	148.94	153.13	96.88	138.55
TOTAL fără cele reeșalonate și reclasificate	101.57	90.88	139.64	143.83	94.40	138.55

*conform orarului

rambursările, preconizate conform orarului (138.55 mil. USD), au depășit noile trageri (96.88 mil. USD) (tabelul nr. 12).

În anul 2003 BNM a achitat 22.26 mil. USD din împrumuturile primite în anii precedenți, finanțarea din partea FMI rămânând blocată.

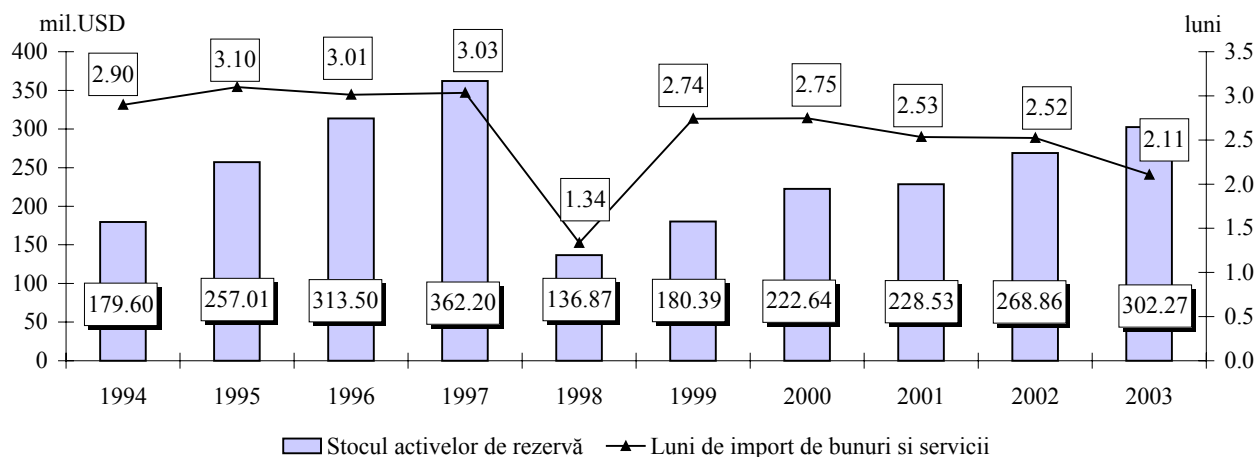
La sectorul guvernamental, noi trageri au fost efectuate în cadrul creditelor acordate pentru reforme structurale de către AID, BIRD, FIDA și banca germană KFW, în suma cumulativă de 22.86 mil. USD. Spre rambursare, conform orarului, erau preconizate 47.98 mil. USD, din care 9.60 mil. USD n-au fost onorate, majorând arieratele.

Volumul mijloacelor nerezidenților depozitate în băncile din Republica Moldova s-a majorat în valoare netă cu 4.07 mil. USD, preponderent pe seama depozitelor la termen.

Alte pasive includ arierate la importul resurselor energetice (care în anul de raportare s-au micșorat în valoare netă cu 1.01 mil. USD) și arierate la serviciul datoriei externe (care s-au majorat în valoare netă cu 77.67 mil. USD). Din ultima sumă, arieratele sectorului guvernamental au constituit 36.99 mil. USD (principalul și dobânda), cele ale altor sectoare s-au majorat în valoare netă cu 40.67 mil. USD, restul reprezintă arieratele sectorului bancar.

*Activele de rezervă** ale statului s-au majorat pe parcursul anului 2003 cu 14.07 mil. USD, în special pe contul procurărilor de valută străină pe piața valutară internă. Stocul activelor de rezervă la sfârșitul lunii decembrie 2003 a constituit 302.27 mil. USD. Influența fluctuației ratei de schimb a altor valute de rezervă față de dolarul SUA a contribuit la majorarea activelor de rezervă cu 19.34 mil. USD. Nivelul activelor de rezervă de la sfârșitul anului era suficient pentru asigurarea importului de bunuri și servicii pe parcursul a 2.11 luni (graficul nr. 20).

Graficul nr. 20. Activele de rezervă ale Republicii Moldova la sfârșitul anilor 1994-2003

Indicii principali ai sectorului extern pentru 2003 indică agravarea dezechilibrului în relațiile economice internaționale ale Republicii Moldova. Astfel, deficitul comerțului exterior cu bunuri și servicii s-a ridicat în anul 2003 până la 33.8 la sută din PIB, comparativ cu 24.7 la sută în anul 2002, iar investițiile străine directe pe cap de locuitor s-au micșorat de 2 ori (tabelul nr. 13).

Tabelul nr.13. Indicii principali ai sectorului extern

	Unitatea de măsură	2001	2002	2003
Contul curent / PIB	%	-4.6	-3.1	-7.3
Contul curent fără transferuri / PIB	%	-20.6	-18.2	-22.8
Transferuri (net) / PIB	%	16.0	15.1	15.6
Balanța bunurilor și serviciilor / PIB	%	-23.4	-24.7	-33.8
Export de bunuri și servicii / Import de bunuri și servicii	%	68.0	68.1	61.5
Export de bunuri și servicii / PIB	%	49.8	52.6	54.0
Import de bunuri și servicii / PIB	%	73.2	77.3	87.8
Fluxul (net) investițiilor directe în economia pe cap de locuitor	USD	40	32	16
Active de rezervă / Import de bunuri și servicii	luni	2.5	2.5	2.1
Datoria externă	mil. USD	1254.6	1361.1	1440.1
Datoria externă / PIB	%	84.7	81.9	73.6
Serviciul real al datoriei externe publice / Export de bunuri și servicii	%	15.8	10.8	8.5

Surse: DSS, BNM.

*conform metodologiei Balanței de plăți a FMI, ediția a V-a

Datoria externă a Republicii Moldova

La sfârșitul anului 2003 datoria externă a Republicii Moldova a constituit 1440.1 mil. USD, majorându-se pe parcursul anului cu 79.0 mil. USD,

preponderent din arierate. Datoria publică, continuând să dețină ponderea dominantă în total datorie, s-a majorat cu 2.2 la sută și a constituit 1008.5 mil. USD.

Datoria privată a însumat 431.6 mil. USD, majorându-se cu 15.4 la sută. Ponderea ei în total datorie și-a păstrat tendința de creștere, ridicându-se la 30.0 la sută, comparativ cu 27.5 la sută în 2002 (tabelul nr. 14).

Evoluția datoriei externe pe parcursul anului 2003 a fost determinată de:

- lipsa de finanțare din partea organismelor internaționale (au fost doar valorificări în cadrul unor proiecte ale Băncii Mondiale inițiate anterior);
- reeșalonarea împrumutului de la Drezdner Bank AG în sumă de 2.5 mil. USD, contractat sub garanția Guvernului;
- rambursările de principal la împrumuturile contractate de sectorul public (66.8 mil. USD) au depășit cu 42.7 mil. USD valorificările de noi tranșe (24.1 mil. USD);
- soldul datoriei publice s-a majorat pe parcursul anului cu 21.5 mil. USD, comparativ cu 32.1 mil. USD înregistrat în 2002. Această evoluție a fost cauzată atât de acumularea de noi arierate, cât și de deprecierea dolarului SUA față de alte valute;
- în sectorul public au fost acumulate arierate la principal în mărime de 33.4 mil. USD, cele mai mari fiind neachitățile la obligațiunile Gazprom (22.9 mil. USD) și la creditele bilaterale (8.0 mil. USD), arieratele la serviciul procentual au constituit 6.5 mil. USD;

Partea majoră a angajamentelor externe ale Republicii Moldova continuă să fie față de surse oficiale: multilaterale și bilaterale.

Tabelul nr.14. Datoria externă la sfârșit de perioadă (mil. USD)

	2001	% în total	2002	% în total	2003 est.	% în total
Datoria publică	954.9	76.1	987.0	72.5	1008.5	70.0
din care:						
Împrumuturi de la FMI	145.9	11.6	151.4	11.1	142.1	9.8
Datoria guvernamentală directă	722.5	57.6	746.3	54.8	780.0	54.2
împrumuturi	568.3	45.3	596.1	43.8	631.8	43.9
titluri de valoare	154.2	12.3	150.2	11.0	148.2	10.3
Datoria privată garantată de guvern	86.5	6.9	89.3	6.6	86.4	6.0
Datoria privată	299.7	23.9	374.1	27.5	431.6	30.0
împrumuturi	299.7	23.9	374.1	27.5	431.6	30.0
Total datorie externă	1254.6	100.0	1361.1	100.0	1440.1	100.0
Datoria pentru resurse energetice	287.2		301.4		300.4	

Împrumuturile de la organismele financiare internaționale la sfârșitul anului 2003 au însumat 692.3 mil. USD, sau 48.1 la sută din total

Tabelul nr.15. Datoria externă, specificarea creditorilor (mil. USD)

	2001	% în total	2002	% în total	2003 est.	% în total
Împrumuturi de la FMI	145.9	11.6	151.4	11.1	142.1	9.9
Datoria guvernamentală directă	722.5	57.6	746.3	54.8	780.0	54.2
Organisme internaționale	344.4	27.4	377.2	27.7	405.0	28.2
<i>BIRD și AID</i>	293.8		330.9		364.7	
<i>BERD</i>	9.3		8.3		7.4	
<i>UE</i>	40.5		35.4		27.5	
<i>FIDA</i>	0.8		2.6		5.4	
Relații bilaterale	200.0	16.0	191.2	14.1	196.0	13.6
<i>SUA</i>	58.6		56.3		57.3	
<i>Japonia</i>	23.6		23.8		25.9	
<i>Rusia</i>	91.7		91.7		94.9	
<i>altele</i>	26.1		19.4		17.9	
Alți creditorii	23.9	1.9	27.7	2.0	30.8	2.1
Obligațiuni de stat pe termen lung	154.2	12.3	150.2	11.0	148.2	10.3
Datoria privată garantată de guvern	86.5	6.9	89.3	6.6	86.4	6.0
Organisme internaționale	68.0	5.4	67.7	5.0	60.9	4.2
<i>BERD</i>	68.0		67.7		60.9	
Alți creditorii	18.5	1.5	21.6	1.6	25.5	1.8
Datoria privată negarantată de guvern	299.7	23.9	374.1	27.5	431.6	29.9
Organisme internaționale	46.0	3.7	79.4	5.8	84.3	5.8
Alți creditorii	253.7	20.2	294.7	21.7	347.3	24.1
Datoria externă a țării	1254.6	100.0	1361.1	100.0	1440.1	100.0

datorie. Creditele de la FMI și Banca Mondială reprezintă 20.5 și 52.7 la sută, respectiv, din total împrumuturi multilaterale, celelalte fiind acordate de UE, BERD și FIDA.

Creditele bilaterale au constituit 13.6 la sută din total datorie, însumând 196.0 mil. USD (tabelul nr. 15).

Componența creditorilor bilaterali a rămas neschimbată, cei mai importanți fiind guvernele Rusiei și SUA - cu 48.4 și 29.2 la sută, respectiv, în total credite bilaterale.

În structura valutară a portofoliului datoriei externe cota majoră este deținută de angajamentele în dolari SUA, cărora le-a revenit 46.3 la

sută în angajamentele publice și 94.3 la sută în cele private la sfârșitul anului 2003.

Partea dominantă a angajamentelor externe au constituit-o cele pe termen mediu și lung – 97.9 la sută în total datorie, preponderente fiind cele cu termenul de scadență 10-20 ani (tabelul nr. 16).

Indicatorii macroeconomici (tabelul nr. 17) ce relevă gradul de îndatorare a țării denotă că:

- raportul dintre datoria externă și PIB a constituit 73.6 la sută;

Tabelul nr.16. Datoria externă pe sectoare economice și termene de scadență (mil. USD)

Perioada	Total datorie externă	Datoria externă pe termene de scadență		Datoria externă după sectoare economice			
		termen mediu și lung	termen scurt	guverna - mental	autorități monetare	bancar	alte sectoare
2001	1254.6	1246.3	8.3	722.5	145.9	16.3	369.9
2002	1361.1	1348.5	12.6	746.3	151.4	23.5	439.9
2003 est.	1440.1	1410.3	29.8	780.0	142.1	33.0	485.0

- plățile efective la serviciul datoriei externe publice au constituit 69.2 la sută din plățile conform orarului;
- serviciul real al datoriei externe publice raportat la exportul de bunuri și servicii s-a micșorat de la 10.8 la sută în anul 2002 la 8.5 la sută în 2003, fapt condiționat de majorarea exportului și de micșorarea volumului plăților efective comparativ cu anul precedent;
- datoria externă totală pe cap de locuitor s-a majorat cu 5.8 la sută față de anul precedent, constituind 400 USD.

Tabelul nr. 17. Indicatorii ce vizează datoria externă a Moldovei

	Unitatea de măsură	2000	2001	2002	2003 est.
Datoria externă	mil. USD	1254.4	1254.6	1361.1	1440.1
Export de bunuri și servicii	mil. USD	641.2	737.4	874.2	1056.8
Datoria externă / PIB	%	97.4	84.7	81.9	73.6
Datoria externă / numărul populației	USD	348	349	378	400
Trageri noi în sectorul public	mil. USD	62.6	43.2	51.2	24.1
Serviciul datoriei externe publice (conform orarului)	mil. USD	107.9	99.0	120.8	129.3
Serviciul datoriei externe publice (plăți efective)	mil. USD	103.2	116.8	94.1	89.5
Trageri noi în sectorul public / serviciul datoriei externe publice (plăți efective)	%	60.6	37.0	54.4	26.9
Serviciul real al datoriei externe publice / export de bunuri și servicii	%	16.1	15.8	10.8	8.5

2. Activitatea Băncii Naționale a Moldovei

Realizarea politicii monetare în anul 2003

Obiectivele și rezultatele politicii monetare

În cadrul politicii economice a statului, Banca Națională a Moldovei elaborează și implementează politica monetară și valutară orientată spre menținerea stabilității monedei naționale prin crearea condițiilor pieței monetare, de credit și valutare, bazate pe principiile funcționării economiei de piață.

Politica monetară și valutară pentru anul 2003 a fost coordonată cu organele economice și financiare respective ale Guvernului și aprobată de către Consiliul de Administrație al BNM la 12 decembrie 2002.

Cadrul macroeconomic, în baza căruia s-a elaborat Politica monetară și valutară a Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2003, a fost reprezentat de Prognoza evoluției economiei Republicii Moldova pe anii 2003-2005, precum și de acordurile de politici economice și financiare între Guvernul Republicii Moldova, Banca Națională a Moldovei și organisme financiare internaționale, ai căror indicatori principali prevedeau:

- nivelul ratei anuale a inflației de 6.0 la sută;
- creșterea reală a produsului intern brut cu 6.0 la sută pentru anul 2003;
- deficitul bugetului de stat de 0.8 la sută din PIB, sau 201.0 mil. lei (cu finanțare din surse interne – venituri de la vânzarea hârtiilor de valoare de stat, surse externe, precum și venituri din privatizare);
- cursul de schimb mediu estimat pentru anul 2003 la nivel de 14.6 MDL pentru 1 dolar SUA;
- consolidarea rezervelor internaționale ale statului până la un nivel acceptabil pentru acoperirea a cca 3 luni de importuri.

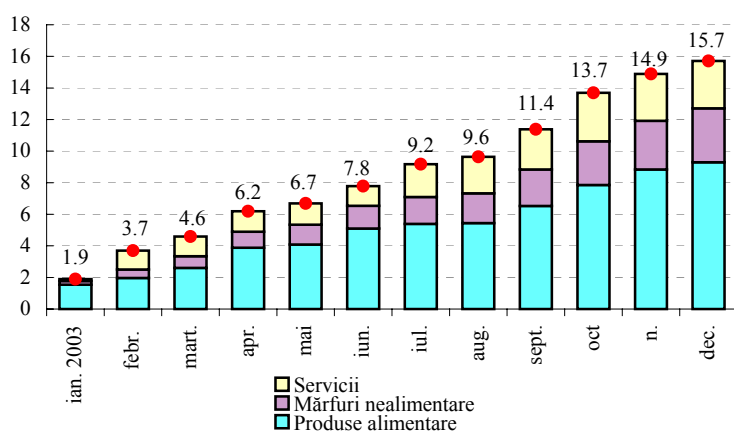
La stabilirea indicatorilor monetari s-a reieșit din tendința de sporire a cererii de bani adecvată nivelului creșterii economice preconizate. În acest context, s-a stabilit creșterea masei monetare M3 cu 23.1 la sută, în condițiile reducerii vitezei de circulație a banilor până la 3.14. Baza monetară a fost programată la nivel de 3819.6 mil. lei, cu o creștere de 17.1 la sută față de sfârșitul anului 2002. În scopul asigurării premiselor unei creșteri economice susținute, volumul de creditare a economiei naționale a fost preconizat în majorare cu 25.7 la sută față de sfârșitul anului 2002.

Evoluția unor componente ale produsului intern brut, starea balanței de plăți a statului, dinamica prețurilor diferă parțial de pronosticul macroeconomic ce a servit drept bază la elaborarea și realizarea Politicii monetare și valutare a Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2003. Totodată, lipsa finanțării externe și volumul veniturilor din privatizare inferior celui prevăzut, modificările Legii bugetului de stat pe anul 2003 au afectat indicatorii inițial stabiliți în Politica monetară și valutară a BNM pentru anul 2003. Astfel, Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei a rectificat Politica monetară și valutară pentru anul 2003, stabilind:

- creșterea masei monetare M3 cu 29.0 la sută*;
- creșterea volumului de creditare a economiei naționale cu 45.0 la sută*.
- rezervele obligatorii la nivel de 12.0 la sută;

Creșterea PIB real conform datelor preliminare pentru anul 2003 a constituit 6.3 la sută. În aceeași perioadă ritmul de creștere a exporturilor de bunuri și servicii a înregistrat 20.9 la sută, cel al importurilor – 33.8 la sută în comparație cu anul precedent. Cursul mediu de schimb pentru anul 2003 a constituit 13.94 MDL pentru 1 dolar SUA, iar bugetul de stat a înregistrat un excedent la nivel de 1.6 la sută din PIB.

Graficul nr. 21. Evoluția componentelor indicelui prețurilor de consum pentru anul 2003 (%)

Nivelul inflației în anul 2003 a constituit 15.7 la sută, fiind superior celui stabilit de cadrul macroeconomic utilizat la elaborarea Politicii monetare și valutare a BNM pentru anul 2003. În structură, se remarcă contribuția ridicată a produselor alimentare la creșterea indicelui prețurilor de consum (graficul nr. 21). Inflația a fost determinată în cea mai mare parte de *factori nemonetari*: creșterea consumului final influențat de majorarea veniturilor provenite din

munca de peste hotare, precum și creșterea salariilor și pensiilor, restrângerea ofertei produselor agricole cauzată de condițiile climaterice nefavorabile, majorarea tarifelor la energia electrică, gaz, combustibil, servicii de transport. De asemenea, majorarea pe parcursul anului 2003 a cursului de schimb Euro/USD, odată cu creșterea ponderii decontărilor în euro în volumul total al decontărilor aferente comerțului exterior al Republicii Moldova, a avut un impact

* conform estimării indicatorilor monetari pentru sfârșitul anului 2003

negativ asupra prețurilor importatorilor. Printre *factorii monetari*, a căror influență a fost ne semnificativă asupra nivelului inflației, se remarcă majorarea banilor în circulație pe contul creșterii nominale a plăților de salarii și pensii. De menționat că, majorarea ofertei de bani pe parcursul anului a satisfăcut creșterea cererii de bani din partea economiei naționale și nu a avut un efect inflaționist. Acest fapt se confirmă și prin ritmurile medii lunare de creștere a agregatelor monetare inferioare celor din anul 2002 (tabelul nr.18).

Tabelul nr.18. Evoluția indicatorilor monetari în perioada 2002-2003 (%)

Indicatori	2002	2003
Inflația anuală	4.4	15.7
Creșterea anuală a masei monetare M3	36.0	30.7
Ritmul mediu lunar de creștere a M3	2.6	2.3
Creșterea anuală a masei monetare M2	30.4	24.4
Ritmul mediu lunar de creștere a M2	2.2	1.8
Creșterea anuală a bazei monetare	31.1	17.0
Ritmul mediu lunar de creștere a bazei monetare	2.3	1.3
Creșterea anuală a banilor în circulație	24.8	19.7
Ritmul mediu lunar de creștere a banilor în circulație	1.9	1.5
Creșterea anuală a creditelor în economie	34.3	44.0
Ritmul mediu lunar de creșterea creditelor în economie	2.5	3.1

În scopul atenuării proceselor inflaționiste, începând cu trimestrul II 2003, Banca Națională a Moldovei a promovat o politică monetară mai restrictivă. S-a recurs la o soluție optimă pentru limitarea posibilei creșteri a inflației cu caracter monetar – majorarea normei rezervelor obligatorii cu 2.0 puncte procentuale până la nivel de 12.0 la sută de la mijloacele atrase. Pe parcursul anului 2003 rata de bază a crescut până la 14.0 la sută, comparativ cu 9.5 la sută în decembrie 2002.

În anul 2003 BNM a procurat de la băncile comerciale valută străină în volume necesare reducerii fluctuațiilor cursului de schimb al monedei naționale și completării rezervelor internaționale ale statului. În perioada de gestiune Banca Națională a Moldovei a procurat 92.5 mil. USD, majorând rezervele valutare cu 33.4 mil. USD (12.4 la sută) până la nivelul de 302.3 mil. USD la sfârșitul anului 2003. Acest fapt a permis asigurarea unui grad de acoperire a importurilor de bunuri și servicii la nivel de 2.11 luni, în condițiile onorării obligațiilor externe ale BNM. De menționat că, procurările de valută străină efectuate de BNM au fost însoțite permanent de operațiuni de sterilizare, al căror volum total a însumat 429.4 mil. lei.

Ca urmare a evoluțiilor sus-menționate, volumul emisiunii monetare de către BNM s-a majorat cu 17.0 la sută (556.2 mil. lei) față de 31 decembrie 2002, constituind 3818.9 mil. lei și încadrându-se în limita stabilită conform Politicii monetare și valutare a BNM pentru anul 2003.

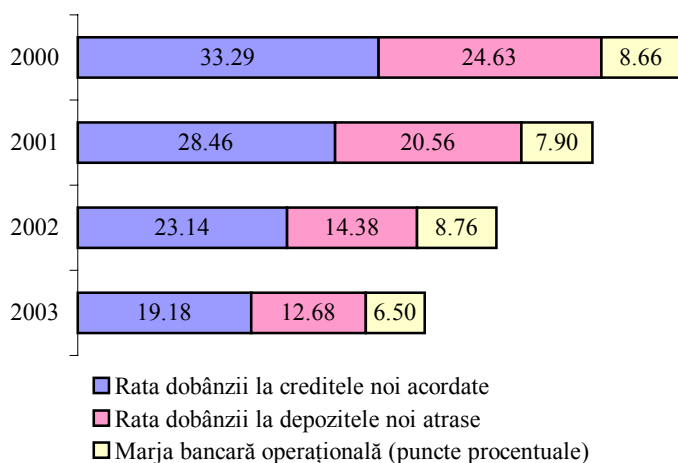
Unul din indicatorii de apreciere a gradului intermedierei financiare în economie este multiplicatorul masei monetare M3, care a înregistrat

nivelul de 2.23 la 31 decembrie 2003, fiind în creștere cu 11.6 la sută față de sfârșitul anului 2002. Factorii ce au determinat majorarea multiplicatorului monetar au fost micșorarea coeficienților lichidității și rezervelor bancare excesive.

Prin efectul multiplicativ masa monetară M3 a înregistrat o creștere cu 30.7 la sută (1997.6 mil. lei) în comparație cu sfârșitul anului 2002, însumând 8509.2 mil. lei. Majorarea masei monetare M3 a fost condiționată de creșterea soldului depozitelor în valută străină cu 44.8 la sută (893.6 mil. lei), a soldului depozitelor în monedă națională cu 29.2 la sută (651.5 mil. lei), a banilor în circulație cu 19.7 la sută (451.9 mil. lei), precum și a instrumentelor pieței monetare cu 0.6 mil. lei. Ca rezultat al acestor evoluții, s-a consemnat majorarea ponderii depozitelor totale până la 67.8 la sută din volumul masei monetare M3. De remarcat că, depozitele în valută străină și cele în monedă națională au deținut la finele lunii decembrie 2003 ponderi egale, în mărime de 33.9 la sută, din volumul masei monetare M3.

Dinamica masei monetare M3 a condiționat majorarea gradului de monetizare până la 31.2 la sută în decembrie 2003 față de 28.9 la sută în perioada similară a anului precedent. Creșterea acestui indicator reflectă evoluția pozitivă a procesului intermedierei financiare și, respectiv, dinamica ascendentă a volumului creditării economiei naționale. Soldul creditelor acordate economiei a crescut cu 44.0 la sută față de 31 decembrie 2002, în condițiile majorării termenelor de acordare și reducerii treptate a ratelor dobânzilor la credite.

Graficul nr. 22. Evoluția ratelor dobânzilor anuale medii ponderate la creditele acordate și la depozitele atrase în MDL, și a marjei bancare operaționale pentru anii 2000 - 2003 (%)

Politica promovată de Banca Națională a Moldovei în vederea majorării volumului creditării economiei și termenelor de creditare pe parcursul ultimilor ani a favorizat micșorarea continuă a ratelor dobânzilor atât la depozitele atrase de băncile comerciale, precum și la creditele acordate în moneda națională (graficul nr. 22).

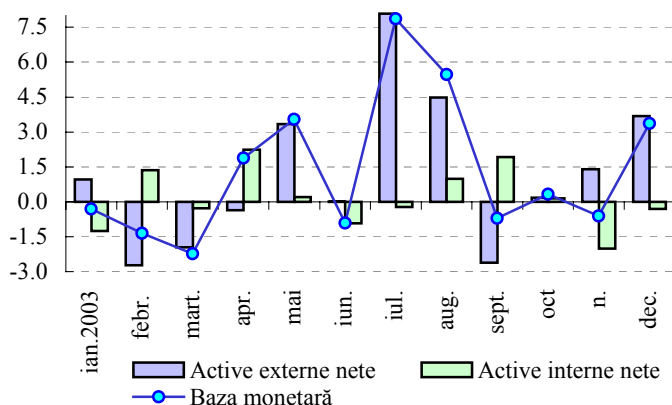
Marja aferentă operațiunilor în moneda națională ale băncilor comerciale în anul 2003 s-a diminuat cu 2.26 puncte procentuale și a constituit 6.50 puncte procentuale.

Dinamica indicatorilor monetari

Baza monetară

Baza monetară, care include banii în circulație (în afara sistemului bancar) și rezervele băncilor comerciale menținute în conturi corespondente la Banca Națională a Moldovei, s-a majorat cu 17.0 la sută (556.2 mil. lei) și a constituit 3818.9 mil. lei la situația din 31

Graficul nr. 23. Componentele sporului bazei monetare, %

decembrie 2003. Factorul principal care a condiționat creșterea bazei monetare a fost majorarea activelor externe nete ale BNM, ca urmare a cumpărărilor nete de valută străină pe piața valutară interbancară în sumă de 92.5 mil. USD (graficul nr. 23). Tranzacții în volume mai mari s-au evidențiat în lunile iulie și august, care au constituit 48.2 la sută din volumul anual al cumpărărilor pe piața valutară interbancară.

În structura bazei monetare, ponderea banilor în circulație în anul 2003 s-a

majorat de la 70.1 la sută până la 71.8 la sută pe contul reducerii celei a rezervelor băncilor comerciale până la 28.2 la sută.

Pe parcursul anului 2003 rezervele bancare s-au majorat cu 10.7 la sută (104.2 mil. lei) până la nivel de 1078.4 mil. lei. În același timp, volumul rezervelor obligatorii ale băncilor comerciale a sporit cu 60.0 la sută (307.1 mil. lei).

Măsurile întreprinse de BNM în vederea reglementării monetare pe parcursul anului 2003 s-au reflectat asupra volumului de lichiditate a sistemului bancar. Astfel, dacă în anul 2002 volumul mijloacelor excesive în conturile corespondente ale băncilor comerciale a crescut cu 47.3 la sută, apoi în anul 2003 el s-a micșorat cu 59.5 la sută (de la 374.1 mil. lei până la 151.6 mil. lei).

Masa monetară

La situația din 31 decembrie 2003 **masa monetară** (M3) a însumat 8509.2 mil. lei, fiind în creștere cu 30.7 la sută față de sfârșitul anului precedent. În termeni reali, masa monetară a crescut cu 13.0 la sută.

Majorarea masei monetare M3 a fost determinată de evoluția componentelor sale, în special a depozitelor totale. Astfel, depozitele în moneda națională au crescut cu 651.5 mil. lei (29.2 la sută), iar cele în valută străină cu 893.6 mil. lei, sau cu 44.8 la sută (tabelul nr.19).

Tabelul nr.19. Componentele masei monetare (mil. lei)

	2002	2003	Creșterea, %	Creșterea absolută
Masa monetară (M 3)	6511.5	8509.2	30.7	1997.7
Masa monetară (M 2)	4517.9	5622.0	24.4	1104.1
Banii în circulație*	2288.5	2740.5	19.7	452.0
Depozitele	4222.7	5767.8	36.6	1545.1
în lei	2229.1	2880.6	29.2	651.5
în valută străină	1993.6	2887.2	44.8	893.6
Instrumentele pieței monetare	0.28	0.86	de 3.1 ori	0.6

*indicatorul nu include numerarul din casa BNM și din casele băncilor comerciale

De menționat că, creșterea cu 1104.1 mil. lei a agregatului monetar M2 s-a datorat în proporție de 59.1 la sută - depozitelor în moneda națională și 40.9 la sută - banilor în circulație.

În dependență de sursele formării, structura masei monetare M3 a fost influențată atât de dinamica activelor externe nete, cât și de cea a creditului intern pe sistemul bancar.

În anul 2003 activele externe nete (convertibile) pe sistemul bancar au sporit cu 826.3 mil. lei (68.8 mil. USD), inclusiv rezervele valutare ale BNM - cu 33.4 mil. USD.

Creditul intern pe sistemul bancar s-a majorat cu 1531.0 mil. lei, sau cu 24.5 la sută, preponderent pe seama creșterii volumului creditelor în economie, sporul căroră a constituit 1834.0 mil. lei (44.0 la sută).

În anul 2003 se observă aceeași tendință descendentă a vitezei de circulație a banilor, atât pentru agregatul monetar M3, precum și pentru M2. Viteza medie anuală de circulație în anul gestionar, calculată în baza agregatului monetar M3, s-a redus de la 4.12 până la 3.65, iar pentru M2, s-a micșorat de la 5.87 până la 5.55, ceea ce denotă o îndeostulare a cererii sporite de bani din partea sectorului real.

Piața depozitelor

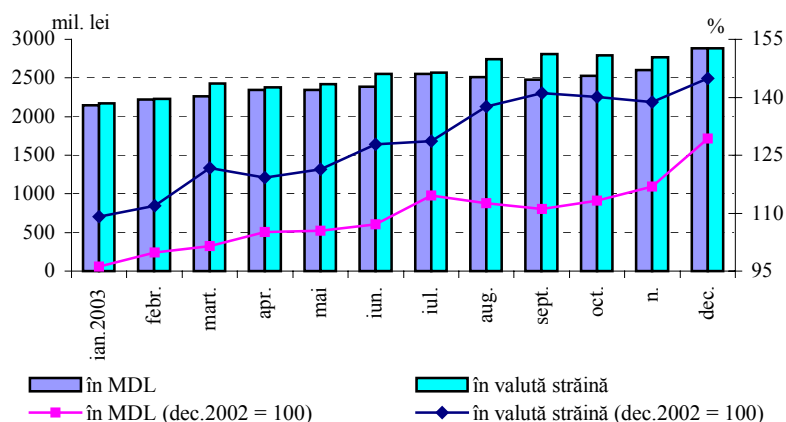
Soldul depozitelor* în sistemul bancar s-a majorat cu 36.6 la sută și a însumat 5767.8 mil. lei, constituind 67.8 la sută din totalul masei monetare M3 la sfârșitul anului 2003. Această creștere a fost generată preponderent de ***depozitele în valută străină***, care s-au majorat cu 44.8 la sută (893.6 mil. lei). Denominate în USD, ele s-au majorat cu 51.4 la sută și au echivalat cu 218.4 mil. USD. În aceeași perioadă ***depozitele în moneda națională*** au crescut cu 29.2 la sută (651.5 mil. lei) (graficul nr. 24).

* conform metodologiei FMI, din total depozite în sistemul bancar sunt excluse mijloacele băncilor comerciale și ale altor instituții financiare; conturile bugetului de stat; mijloacele extrabugetare; depozitele persoanelor fizice și juridice nerezidente.

Ponderea depozitelor persoanelor fizice atrase în sistemul bancar în

totalul masei monetare la finele anului 2003 a constituit 39.1 la sută, din care 22.5 la sută reprezintă depozitele persoanelor fizice în valută străină. Creșterea depozitelor persoanelor fizice în valută străină cu 49.7 la sută în anul 2003 a fost cauzată, în mare parte, de sporirea fluxului de mijloace bănești transferate de peste hotare de către cetățenii Republicii Moldova.

Graficul nr. 24. Evoluția depozitelor în anul 2003

Drept urmare a acestor evoluții, în structura depozitelor a crescut cu 2.9 puncte procentuale ponderea

depozitelor în valută străină, care a condiționat majorarea nivelului dolarizării depozitelor de la 47.2 la sută în decembrie 2002 până la 50.1 la sută în decembrie 2003.

Totodată, în volumul total al depozitelor în valută străină, ponderea depozitelor persoanelor fizice a crescut față de anul 2002 cu 2.2 puncte procentuale și a constituit 66.2 la sută.

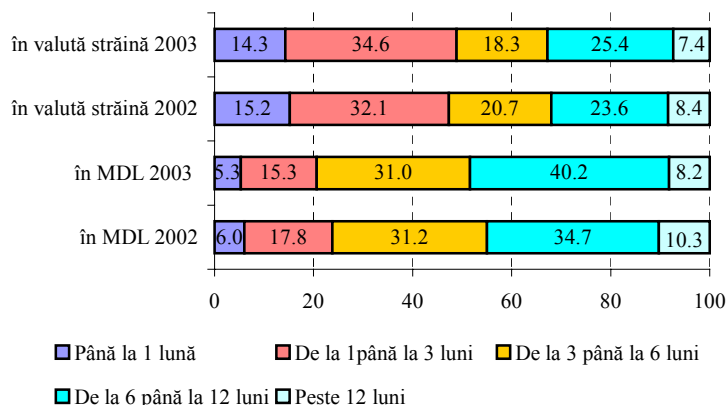
Volumul depozitelor atrase la termen în MDL în anul 2003 a constituit 1887.6 mil. lei, creșterea de 8.8 la sută fiind mai modestă decât în anul precedent. În structura lor mai mult de 40.0 la sută se regăsește în depunerile pe termen de la 6 până la 12 luni, care au

crescut în pondere cu 5.5 puncte procentuale, iar în volum cu 156.3 mil. lei. De asemenea, un segment esențial în structura depozitelor la termen în MDL revine depozitelor pe termen de la 3 până la 6 luni, ponderea cărora s-a menținut la nivelul anului precedent, în timp ce volumul a crescut cu 43.4 mil. lei (graficul nr. 25). În același timp, **volumul depozitelor la termen în valută străină** atrase în anul 2003 a însumat 2907.4 mil. lei și a crescut cu 832.7 mil. lei (40.1 la sută) comparativ cu anul precedent.

Exprimate în USD, ele au constituit 208.5

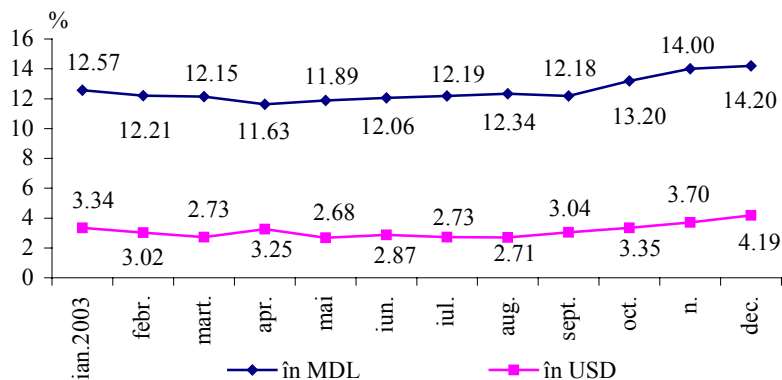
mil. USD și au crescut cu 36.4 la sută. Peste 73.0 la sută din resursele atrase în valută străină la termen în anul 2003 aparțin populației.

Graficul nr. 25. Structura depozitelor la termen atrase în MDL și în valută străină (%)

Din punct de vedere al termenelor de atragere, în structura depozitelor în valută străină, ca și în anul precedent, dominante au fost depozitele pe termen de la 1 până la 3 luni, care au cifrat 1005.1 mil. lei, sau 72.1 mil. USD (în creștere cu 23.0 mil. USD), urmate apoi de cele pe termen de la 6 până la 12 luni cu o pondere mai redusă de 25.4 la sută (graficul nr. 25).

Graficul nr. 26. Dinamica ratelor medii ponderate ale dobânzilor la depozitele la termen atrase în anul 2003

Dinamica ratelor medii ponderate la depozitele la termen atrase în anul 2003 a fost relativ stabilă. Creșterea ratelor dobânzilor, atât la depozitele în moneda națională, cât și la cele în valută străină, se observă începând cu luna octombrie, când băncile au majorat ratele dobânzilor la depozite în scopul sporirii atragerii mai însemnate a resurselor financiare (graficul nr.26).

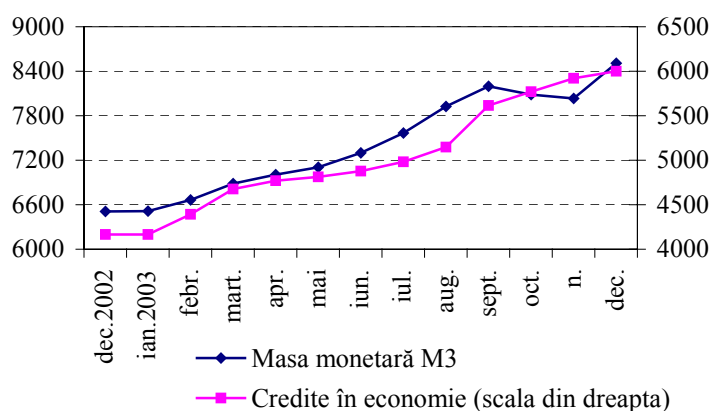
Totodată, *rata medie anuală ponderată la depozitele la termen în monedă națională* s-a micșorat cu 1.7 puncte procentuale față de anul 2002 și a constituit 12.68 la sută.

Rata medie anuală la depozitele la termen în valută străină a diminuat cu 0.1 puncte procentuale față de anul precedent, alcătuind 3.1 la sută.

Piața creditelor

Pe parcursul anului 2003 creșterea masei monetare, ca și în anul precedent, a fost generată, în principal, de creșterea creditelor acordate de sistemul bancar economiei naționale (graficul nr. 27).

Graficul nr. 27. Dinamica agregatelor monetare în anul 2003 (mil. lei)

*Soldul total al creditelor acordate în economie** s-a majorat cu 44.0 la sută, până la 5999.7 mil. lei la sfârșitul anului 2003. De menționat că, în semestrul II 2003 ritmul mediu lunar de creștere cu 3.5 la sută a creditelor în economie a depășit ritmul de 2.7 la sută în semestrul I. Cauza acestei creșteri a reprezentat-o în principal

* conform metodologiei FMI, din total credite în economie (inclusiv dobânda calculată la credite) sunt excluse creditele interbancare și creditele acordate guvernului.

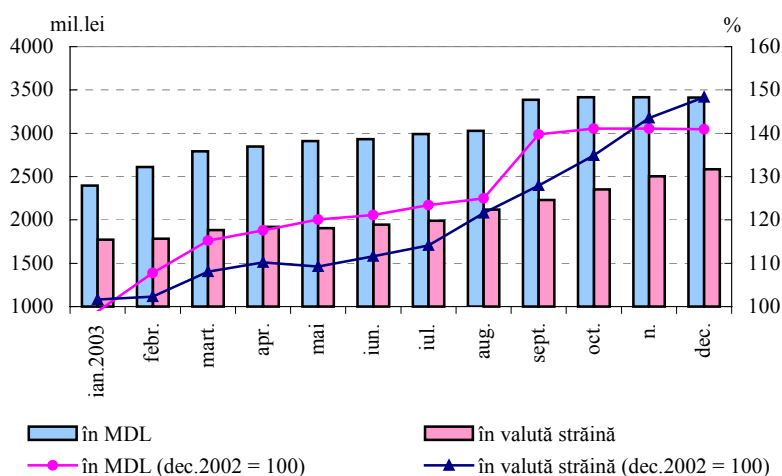
majorarea cererii de credite din partea sectorului industriei și comerțului, care au deținut cea mai mare pondere din totalul creditelor – 46.7 la sută, urmate apoi de creditele acordate agriculturii și industriei alimentare cu o pondere de 29.4 la sută (tabelul nr.20).

Tabelul nr.20. Structura creditelor pe ramuri (mil. lei)

	La data de 31.12.2002	Ponderea în 2002 (%)	La data de 31.12.2003	Ponderea în 2003 (%)	Creșterea adsolută	Creșterea %
Credite industriei/comerțului	1999.9	48.0	2802.4	46.7	802.5	40.1
Credite agriculturii și industriei alimentare	1207.7	29.0	1766.8	29.4	559.1	46.3
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare	305.7	7.3	402.4	6.7	96.7	31.6
Credite industriei energetice și a combustibilului	230.3	5.5	398.9	6.6	168.6	73.2
Credite de consum	110.5	2.7	165.2	2.8	54.7	49.5
Credite pentru construcția drumurilor și transportare	107.3	2.6	99.1	1.7	-8.2	-7.6
Alte credite	204.3	4.9	364.8	6.1	160.5	78.6
Total	4165.7	100	5999.7	100	1834.0	44.0

Soldul creditelor în moneda națională a crescut cu 40.9 la sută, însumând 3413.3 mil. lei (56.9 la sută din volumul total al creditelor), față de creșterea de 31.8 la sută în anul 2002.

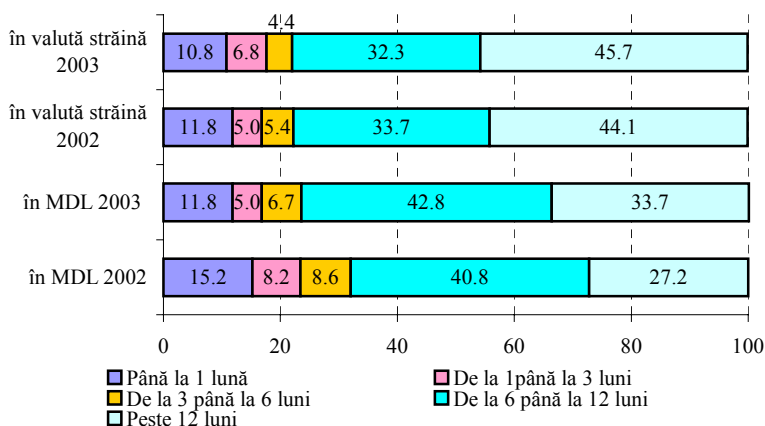
Graficul nr. 28. Evoluția creditelor în economie

Soldul creditelor în valută străină (exprimate în lei) a crescut cu 48.4 la sută (graficul nr.28). Recalculate în USD, majorarea a fost de 55.1 la sută, sau cu 69.5 mil. USD, față de creșterea de 38.0 la sută în anul 2002.

În condițiile creșterii cererii agregate, **volumul creditelor noi acordate în moneda națională** a crescut cu 40.8 la sută și a însumat 4821.0 mil. lei. În structură pe scadențe, se relevă o majorare mai accentuată a ponderii

Graficul nr. 29. Structura creditelor pe termene în MDL și în valută străină (%)

creditelor pe termen de peste 12 luni cu 6.5 puncte procentuale (de la 27.2 la sută în anul 2002 până la 33.7 la sută în anul 2003), precum și o majorare cu 2.0 puncte procentuale a ponderii celor pe termen de la 6 până la 12 luni (de la 40.8 la sută în anul 2002 la 42.8 la sută în anul 2003), ceea ce sugerează continuarea și

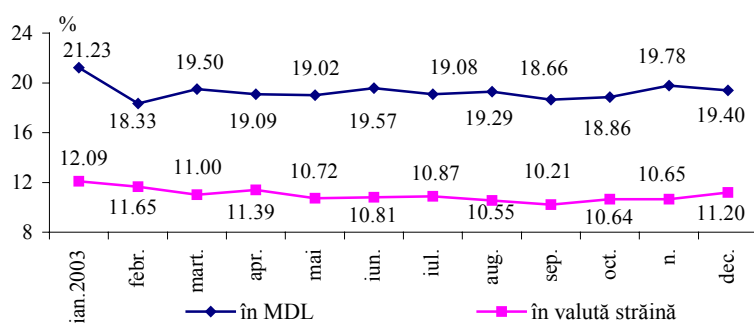
amplificarea procesului investițional (graficul nr. 29).

Volumul creditelor noi acordate în valută străină s-a cifrat la 3329.6 mil. lei, fiind cu 62.6 la sută superior volumului din anul anterior. Echivalentul lor în valută străină a crescut cu 58.3 la sută și a constituit 238.8 mil. USD.

În perioada de referință, cererea ridicată la creditele în valută străină acordate pe o perioadă mai îndelungată, a determinat creșterea ponderii creditelor noi acordate pe termen de peste 12 luni (de la 44.1 la sută la 45.7 la sută), care s-au majorat cu 42.6 mil. USD (graficul nr. 29).

Dinamizarea procesului de creditare a economiei în acest an, a favorizat reducerea continuă a ratei medii la creditele acordate pe parcursul anului 2003 (graficul nr. 30).

Graficul nr.30. Dinamica ratelor medii ponderate la creditele acordate în anul 2003

Astfel, **rata medie ponderată anuală la creditele noi acordate în moneda națională** s-a micșorat în anul 2003 comparativ cu anul 2002 cu 4.0 puncte procentuale, înregistrând valoarea de 19.18 la sută anual.

Rata medie ponderată anuală la creditele noi acordate în valută străină, de asemenea a fost în descreștere (cu 1.34 puncte procentuale) și a constituit 10.85 la sută pentru anul 2003.

Instrumentele politicii monetare

Pentru atingerea obiectivului principal – realizarea și menținerea stabilității monedei naționale, Banca Națională a Moldovei a întreprins pe parcursul anului 2003 acțiuni în vederea dirijării ofertei monetare prin influențarea volumului de lichiditate din sistemul bancar.

Gestionarea lichidității sistemului bancar a fost efectuată în funcție de condițiile pieței monetare, prin aplicarea atât a instrumentelor de sterilizare, precum și a celor de oferire de lichidități suplimentare băncilor comerciale.

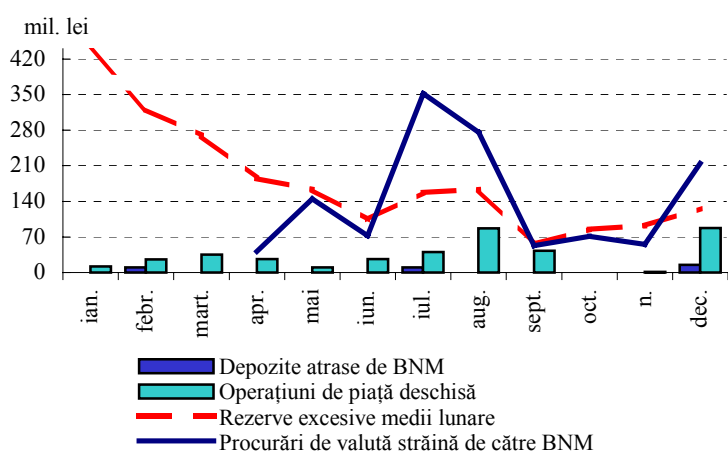
O influență semnificativă asupra condițiilor de lichiditate pe piața monetară au exercitat factorii cu caracter sezonier: diminuarea rezervelor excesive în lunile de primăvară și toamnă – perioade de creditare intensă; înclinația băncilor pentru deținerea de rezerve excedentare în perioadele de plată a impozitului pe venit, etc. De

menționat că, excedentul structural de lichiditate înregistrat la începutul anului 2003 a fost determinat de neutilizarea mijloacelor libere ale bugetului asigurărilor sociale de stat.

Tensiunile înregistrate la nivelul pieței valutare în primele luni ale anului, urmate de accelerarea deprecierii leului moldovenesc față de dolarul SUA în această perioadă au necesitat implementarea unui șir de măsuri restrictive, inclusiv majorarea normei rezervelor obligatorii și ratei de bază a Băncii Naționale a Moldovei.

În a doua jumătate a anului 2003 piața valutară s-a caracterizat printr-o ofertă semnificativă de valută străină. Procurarea valutei străine de

Graficul nr. 31. Volumul rezervelor excesive în conturile băncilor comerciale la BNM și operațiunile de sterilizare a surplusului de lichiditate în anul 2003

către BNM și, respectiv, injectarea unui volum însemnat de lichiditate a necesitat intensificarea operațiunilor de sterilizare, în special în perioada august-prima jumătate a lunii septembrie și decembrie 2003.

Volumul total al operațiunilor de sterilizare a constituit 429.4 mil. lei, inclusiv: operațiuni REPO de vânzare a HVS – 394.4 mil. lei și depozite atrase de la băncile comerciale – 35.0 mil. lei (graficul nr. 31).

Volumul considerabil al creditelor în economie acordate de băncile

comerciale în luna septembrie (673.6 mil. lei) a contribuit la formarea unui deficit de lichiditate în sistemul bancar în perioada septembrie–noiembrie 2003, care a fost atenuat prin utilizarea de către bănci a facilităților de lombard și a creditelor overnight acordate de Banca Națională a Moldovei, precum și prin recursul la operațiuni valutare reversibile (swap-uri).

Politica ratelor dobânzilor

În condițiile în care ținta intermediară a BNM constă în dirijarea masei monetare, politica ratelor dobânzilor în setul instrumentelor de reglementare monetară a Băncii Naționale a Moldovei a avut un rol important în implementarea politicii monetare.

Utilizând coridorul ratelor dobânzilor (în care limita de sus a constituit-o rata la creditele overnight, iar cea de jos - rata la operațiunile de depozit), Banca Națională a Moldovei a urmărit scopul de a orienta ratele de dobândă pe piața monetară, contribuind la diminuarea volatilității ratelor. Punctul de reper la stabilirea ratelor dobânzilor la instrumentele monetare ale BNM l-a constituit rata

REPO de cumpărare pe termen de două luni a hârtiilor de valoare de stat, fiind considerată rată de bază a BNM.

În scopul unei influențări operative a ratelor dobânzilor pe piața monetară, în luna septembrie 2003 Banca Națională a Moldovei a implementat un instrument nou de dirijare a lichidității din sistemul bancar – depozitele overnight, rata dobânzii la acest instrument fiind considerată drept limita de jos a coridorului ratelor.

În vederea prevenirii accentuării presiunilor inflaționiste, Banca Națională a Moldovei în luna martie 2003, pentru prima dată în ultimii doi ani, a majorat rata de bază, intenționând să prevină creșterea excesivă a cererii interne și să impulsioneze economisirea în monedă națională.

Creșterea inflației peste nivelul prognozat pentru anul 2003 a determinat menținerea caracterului restrictiv al politicii ratelor dobânzilor, fiind luate următoarele decizii pe parcursul anului:

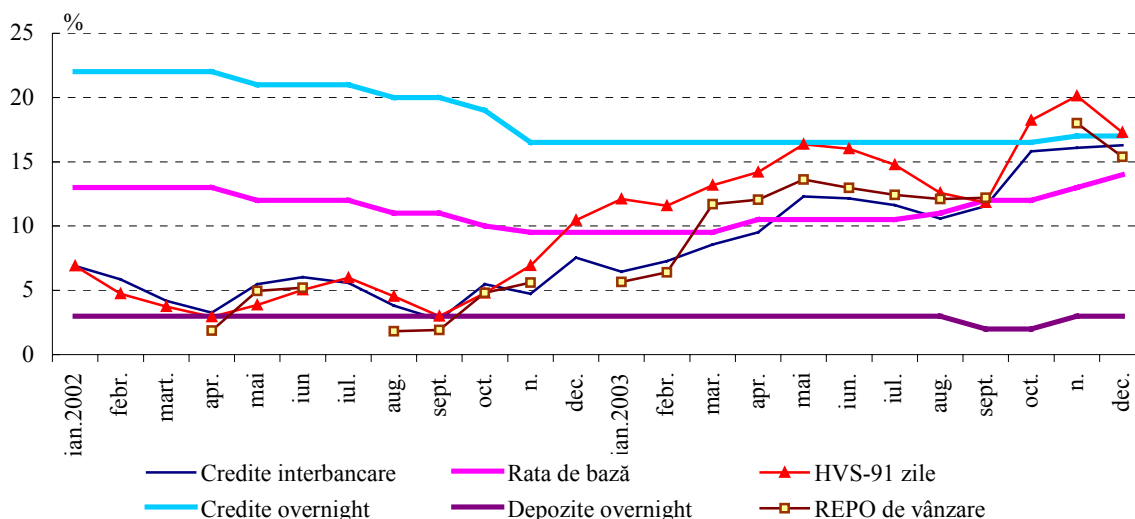
Data intrării în vigoare a deciziei	Decizia
28 martie 2003	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază a fost majorată de la 9.5% la 10.5% anual. – Rata dobânzii la creditele acordate pe termen lung a fost majorată de la 10.5% la 11.0% anual.
01 august 2003	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază a fost majorată de la 10.5% la 11.0% anual; – Rata la facilitatea de lombard a fost majorată de la 13.5% la 14.0% anual.
19 septembrie 2003	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază a fost majorată de la 11.0% la 12.0% anual; – Rata limită de jos din coridorul ratelor – rata la depozitele atrase de la băncile comerciale a fost substituită prin rata dobânzii la depozitele overnight, care a fost stabilită în mărime de 2.0% anual.
07 noiembrie 2003	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază a fost majorată de la 12.0% la 13.0% anual; – Rata la creditele overnight a fost majorată de la 16.5% la 17.0% anual; – Rata la facilitatea de lombard a fost majorată de la 14.0% la 16.0% anual. – Rata la depozitele overnight a fost majorată de la 2.0% la 3.0% anual.
12 decembrie 2003	<ul style="list-style-type: none"> – Rata de bază a fost majorată de la 13.0% la 14.0% anual; – Rata dobânzii la creditele acordate pe termen lung a fost majorată de la 11.0% la 11.5% anual.

Astfel, pe parcursul anului 2003 rata de bază a fost majorată cu 4.5 puncte procentuale, rata la facilitatea de lombard - cu 2.5 puncte procentuale, iar ratele la creditele overnight și la creditele acordate pe termen lung - cu 0.5 și 1.0 puncte procentuale, respectiv.

De menționat că, politica ratelor dobânzilor la instrumentele monetare, în special la creditele overnight și facilitățile de lombard, care în anul 2003 au devenit pentru băncile comerciale mecanisme permanente, a permis Băncii Naționale a Moldovei să-și întărească capacitatea de a influența ratele dobânzilor la tranzacțiile interbancare.

Coridorul ratelor dobânzilor a fost semnificativ îngustat la finele anului gestionar, iar ratele la creditele interbancare pe parcursul anului 2003 nu au depășit limitele coridorului (graficul nr. 32).

Graficul nr. 32. Evoluția ratelor dobânzilor la creditele interbancare, HVS de 91 zile și tranzacțiile REPO de vânzare a BNM în cadrul coridorului ratelor dobânzilor

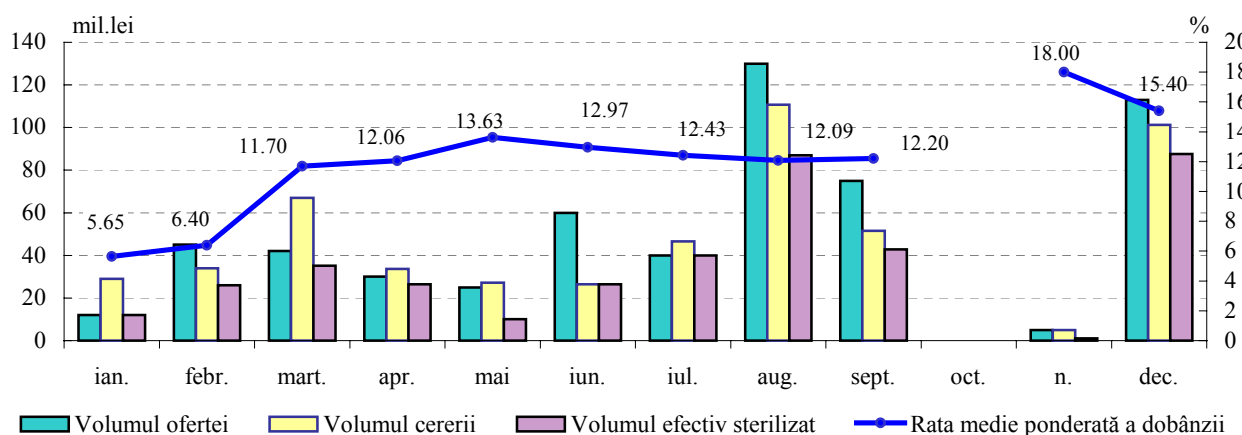

Operațiunile de piață deschisă

Pe parcursul anului 2003 în cadrul **operațiunilor de piață deschisă** au fost desfășurate 44 licitații REPO de vânzare a HVS, destinate absorbției surplusurilor temporare de lichiditate, cu scadențe scurte, de regulă de până la o lună. Pe ansamblul anului a fost oferit un volum de 577.0 mil. lei. Cererea băncilor a însumat 529.7 mil. lei, iar volumul efectiv al operațiunilor de sterilizare s-a cifrat la 394.4 mil. lei.

Complexitatea și alternarea factorilor cu impact monetar pe parcursul anului au determinat măsura în care au fost utilizate operațiunile REPO în diferite perioade de timp. În lunile august și decembrie, pentru a steriliza excesul de lichiditate au fost efectuate tranzacții REPO în volume maxime – 86.9 mil. lei și 87.6 mil. lei, respectiv (graficul nr.33).

Graficul nr. 33. Dinamica indicatorilor licitațiilor REPO de vânzare a HVS din cadrul OPD în anul 2003

Evoluțiile macroeconomice din anul 2003 au condus la majorarea ratelor dobânzilor pe piața monetară și au determinat Banca Națională a Moldovei să accepte rate mai înalte comparativ cu anul precedent la intervențiile de absorbție a excesului de lichiditate. Ratele REPO la cererile câștigătoare au variat între 4.65 și 18.00 la sută. Rata medie ponderată la operațiunile REPO de vânzare a HVS efectuate în anul 2003 a constituit 12.40 la sută (comparativ cu 4.14 la sută în anul 2002). Cheltuielile aferente operațiunilor de piață deschisă s-au majorat în anul gestionar, totalizând 2.6 mil. lei (față de 0.4 mil. lei în anul 2002).

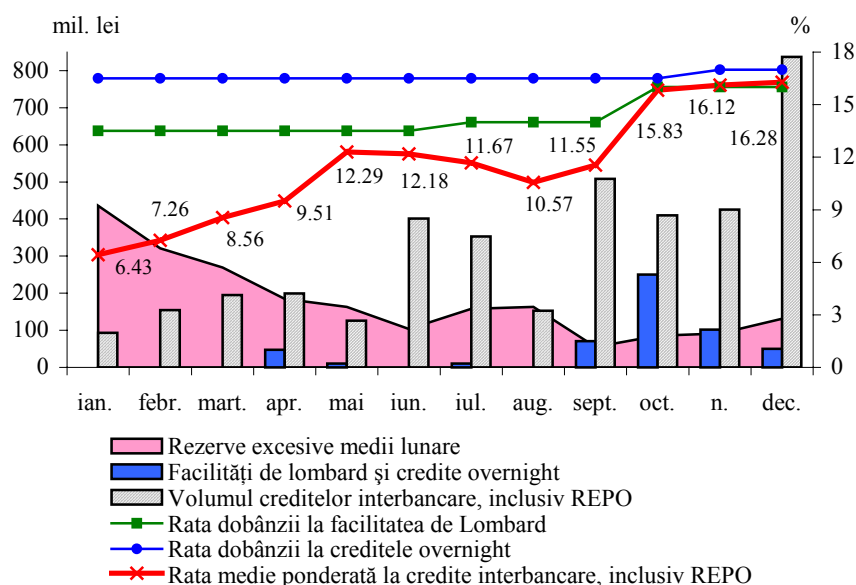
Operațiunile de depozit

Acceptarea depozitelor de la băncile comerciale în anul 2003 a fost efectuată prin intermediul licitațiilor. Pe parcursul anului au fost desfășurate 3 licitații de depozit. Volumul total al depozitelor licitate a constituit 35.0 mil. lei. Scadența depozitelor plasate a fost cuprinsă între 3 și 14 zile, iar rata medie ponderată constituită la licitații a variat între 2.56 și 7.50 la sută anual.

Facilitățile de lombard și creditele overnight

Pentru obținerea lichidității pe termen scurt, precum și în scopul menținerii nivelului stabilit al rezervelor obligatorii, pe parcursul anului 2003 băncile comerciale au beneficiat de facilități de lombard și de credite overnight.

Graficul nr. 34. Dinamica facilităților de lombard și a creditelor overnight acordate în anul 2003

Facilitățile de lombard și creditele overnight au fost utilizate mai frecvent începând cu luna septembrie, atunci când s-a remarcat o reducere a lichidității în sistemul bancar (graficul nr. 34).

Creșterea volumului creditelor overnight și a facilităților de lombard denotă că, unele bănci comerciale nu au reușit să se adapteze pe deplin modul de gestionare a resurselor la specificul perioadelor de menținere a rezervelor obligatorii.

Suma creditelor overnight și a facilităților de lombard acordate în anul 2003 a constituit 541.1 mil. lei, inclusiv credite overnight – 302.7 mil. lei și facilități de lombard – 238.4 mil. lei. De menționat că, creditele

overnight au fost solicitate cel mai des (de 118 ori) pe parcursul anului. Prin intermediul acestor credite 10 bănci comerciale au obținut lichidități în volume care au variat între 0.5 și 11.0 mil. lei.

Facilitatea de lombard în perioada de gestiune a fost solicitată de 38 ori, 10 bănci comerciale beneficiind de lichiditate pe termen de până la 5 zile, în sume cuprinse între 1.9 și 15.0 mil. lei.

Ratele dobânzilor stabilite la creditele overnight și facilitatea de lombard pe parcursul anului 2003 au înregistrat un trend ușor ascendent, atingând 17.0 la sută și 16.0 la sută, respectiv, la sfârșitul anului 2003.

Rezervele obligatorii

Urmărind scopul absorbirii excedentului de lichiditate și atenuării presiunilor speculative asupra monedei naționale pe piața valutară, Banca Națională a Moldovei a majorat în luna aprilie 2003 norma rezervelor obligatorii de la 10.0 la 12.0 la sută de la mărimea mijloacelor atrase.

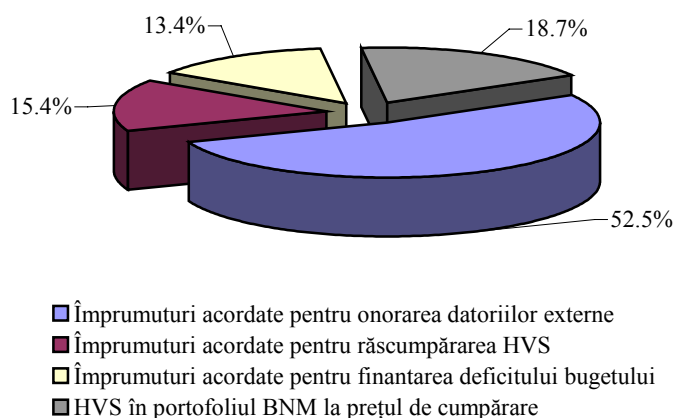
Pe parcursul anului 2003 s-a înregistrat o tendință ascendentă a mărimii rezervelor obligatorii, condiționată atât de creșterea soldurilor mijloacelor atrase, precum și de majorarea normei rezervelor obligatorii. În luna decembrie 2003 soldul mediu al mijloacelor atrase a sporit cu 1598.0 mil. lei (31.0 la sută), iar suma medie a rezervelor obligatorii s-a majorat cu 294.7 mil. lei (57.3 la sută) comparativ cu luna decembrie 2002.

În baza art. 17 al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.578-XIII din 21 iulie 1995, în scopul diminuării costului activelor bancare, BNM plătește băncilor comerciale o dobândă pentru rezervele obligatorii a căror mărime depășește 5.0 la sută de la mijloacele atrase. În anul 2003 suma acesteia a constituit 42.9 mil. lei. Majorarea cu 18.3 mil. lei, comparativ cu anul 2002, a dobânzii achitate pentru menținerea rezervelor obligatorii s-a datorat creșterii volumului mijloacelor atrase, precum și majorării normei rezervelor obligatorii.

Datoria Guvernului față de Banca Națională a Moldovei

Realizarea prevederilor politicii bugetare în anul 2003 a fost efectuată de către Banca Națională a Moldovei în baza Legii bugetului de stat pentru anul 2003 nr. 1463-XV din 15.11.2002, Legii nr.297-XV din 11.07.2003 pentru modificarea Legii bugetului de stat pe anul 2003, Legii privind datoria de stat și garanțiile de stat nr. 943-XIII din 18.07.1996 și Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21 iulie 1995.

Graficul nr. 35. Structura datoriei Guvernului față de BNM (conform destinației) la situația din 31.12.2003

În structura datoriei de stat interne, cota majoritară a continuat să fie reprezentată de datoria către Banca Națională a Moldovei, care la sfârșitul perioadei de referință a alcătuit 2144.0 mil. lei, sau circa 73.0 la sută.

La situația din 31 decembrie 2003 datoria Guvernului față de BNM a rămas la nivelul anului precedent, inclusiv datoria la împrumuturile contractate de la Banca Națională a Moldovei a constituit 1744.0 mil. lei și datoria reprezentată prin HVS în portofoliul BNM (la prețul de cumpărare) – 400.0 mil. lei (graficul nr. 35).

Acordarea împrumuturilor

În anul 2003 Banca Națională a Moldovei nu a acordat împrumuturi noi Guvernului.

Rulajul integral al reperfectării de către Banca Națională a Moldovei a împrumuturilor acordate Guvernului în anii precedenți a constituit 8280.3 mil. lei pe parcursul anului 2003. Ținând cont de necesitatea obținerii în calitate de gaj a HVS negociabile la dobânda pieței, precum și în scopul minimizării cheltuielilor statului la deservirea împrumuturilor obținute de la Banca Națională a Moldovei, împrumuturile acordate Guvernului au fost reperfectate pe termen de până la 91 zile. Rata dobânzii la împrumuturile acordate Guvernului a oscilat pe parcursul anului 2003 între 4.87 la sută și 16.97 la sută.

Hârțile de valoare de stat în portofoliul BNM

La 31 decembrie 2003 portofoliul de HVS al BNM a însumat 400.0 mil. lei la prețul de cumpărare (414.2 mil. lei la valoarea nominală), termenul mediu ponderat al portofoliului constituind 48 zile.

Pe parcursul anului gestionar Banca Națională a Moldovei a efectuat reemisiunea hârțiilor de valoare de stat din portofoliul propriu, la ratele dobânzii de piață, cu termenul maxim de exigibilitate de 84 zile. Ratele profitului la titlurile emise au variat între 9.36 și 18.62 la sută.

Creditele directe acordate băncilor comerciale

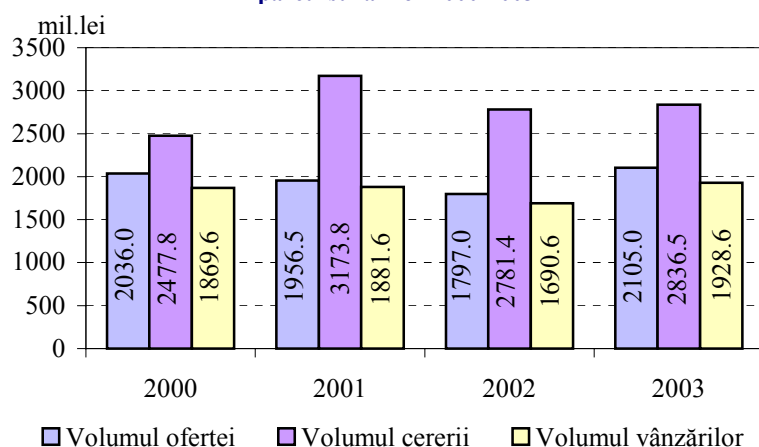
Banca Națională a Moldovei în anul 2003 a monitorizat creditele acordate băncilor comerciale pe parcursul anilor 1992-2002 pentru finisarea construcției caselor de locuit ale cooperativelor de construcție a locuințelor în baza unor hotărâri ale Parlamentului și ale Guvernului Republicii Moldova.

Soldul creditelor acordate băncilor la situația din 31 decembrie 2003 a constituit 72.3 mil. lei, diminuându-se în comparație cu sfârșitul anului precedent cu 9.1 mil. lei (11.2 la sută), ca urmare a achitării creditelor de către membrii cooperativelor de construcție a locuințelor. De menționat, că rambursările înainte de termenul stabilit au constituit 5.1 mil. lei, sau 56.0 la sută din suma creditelor rambursate.

Piețele financiare

Piata primară a hârtiilor de valoare de stat

Graficul nr. 36. Volumul ofertei, cererii și vânzărilor de HVS pe parcursul anilor 2000-2003

Acționând ca agent fiscal al statului în vederea vânzării, evidenței și răscumpărării hârtiilor de valoare de stat, în anul 2003 Banca Națională a Moldovei a derulat 273 emisiuni de hârtii de valoare de stat, care au avut drept obiectiv finanțarea deficitului bugetar.

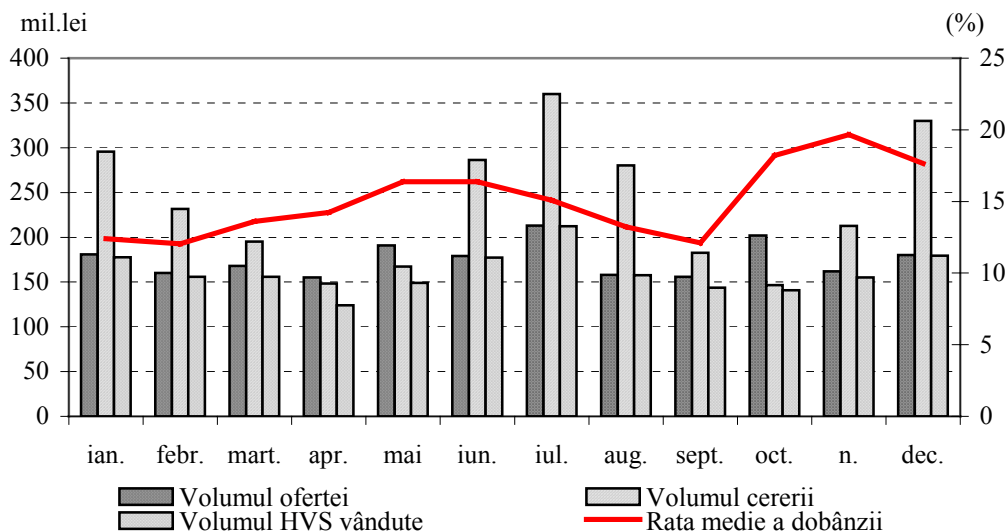
Volumul de HVS oferit de Ministerul Finanțelor spre vânzare la licitațiile de piață primară a constituit 2105.0 mil. lei, fiind cu 308.0 mil. lei mai mult decât în anul 2002 (graficul nr. 36).

Volumul total al cererilor depuse la licitații a fost superior cu 2.0 la sută celui din anul anterior, însumând 2836.5 mil. lei. Raportul cerere-ofertă pe piața primară a hârtiilor de valoare de stat s-a diminuat în anul 2003 până la 1.35 ori față de 1.55 ori în 2002.

Volumul titlurilor de stat emise a atins un nivel maxim de 1928.6 mil. lei la valoarea nominală, sau 91.6 la sută din oferta anunțată. Însă, ponderea titlurilor de stat plasate a fost mai mică în comparație cu anii precedenți - în 2002 au fost plasate 94.1 la sută din ofertă, iar în 2001 - 96.2 la sută din volumul oferit (graficul nr. 37).

Din volumul total de titluri de stat adjudecate, 1627.9 mil. lei (84.4 la sută) au fost procurate

Graficul nr. 37. Dinamica volumului ofertei, cererii și vânzărilor de HVS la licitațiile pe piața primară în anul 2003

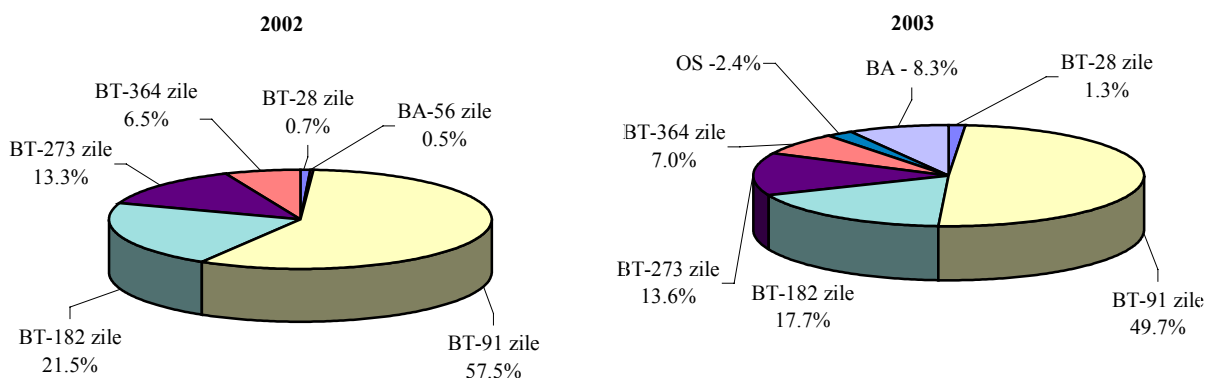

de băncile comerciale. Volumul procurărilor de HVS din contul investitorilor a crescut semnificativ, cifrându-se la 300.7 mil. lei, față de 39.7 mil. lei în 2002.

În perioada gestionară în structura emisiunilor de titluri de stat au intervenit unele modificări. Deși în totalul titlurilor emise majoritare au rămas cele cu scadența de 91

zile, cota acestora s-a diminuat de la 57.5 la sută până la 49.7 la sută. Cota titlurilor de 273 și 364 zile a rămas practic la același nivel. În anul 2003 a fost emis un volum semnificativ de Bonuri de acoperire a decalajului de casă cu scadențe diferite, cea mai mare parte constituind-o cele cu scadența de 56 zile. Comparativ cu anul 2002, ponderea titlurilor de 56 zile a crescut de 10 ori, înregistrând 5.0 la sută din volumul HVS emise. După o întrerupere de cinci ani au fost emise obligațiuni de stat cu dobânda fixă pe termen de 365 zile și de 2 ani, concomitent a fost lansată emisiunea obligațiunilor de stat cu dobândă fixă pe termen de 3 ani, a căror pondere a constituit 2.4 la sută din volumul total al HVS emise (graficul nr. 38).

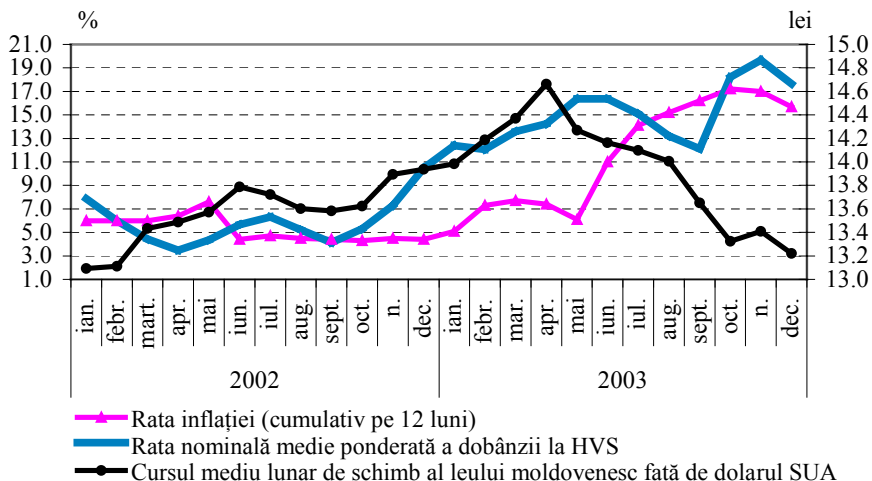
Graficul nr. 38. Structura emisiunilor de HVS pe tipuri

Scadența medie anuală a titlurilor de stat emise în anul gestionar a crescut de la 150 zile în 2002 până la 160 zile în 2003.

De menționat că, în anul 2003 Ministerul Finanțelor a împrumutat mijloace bănești pentru finanțarea deficitului bugetar în condiții mai puțin favorabile decât în anul precedent. Tensiunile pe piața valutară, creșterea presiunilor inflaționiste, dezechilibrele sezoniere între cererea și oferta de titluri au generat o creștere semnificativă a ratelor dobânzilor pe piața hârtiilor de valoare de stat.

Graficul nr. 39. Corelația dintre rata dobânzii la HVS, cursul de schimb al monedei naționale și rata inflației în anii 2002-2003

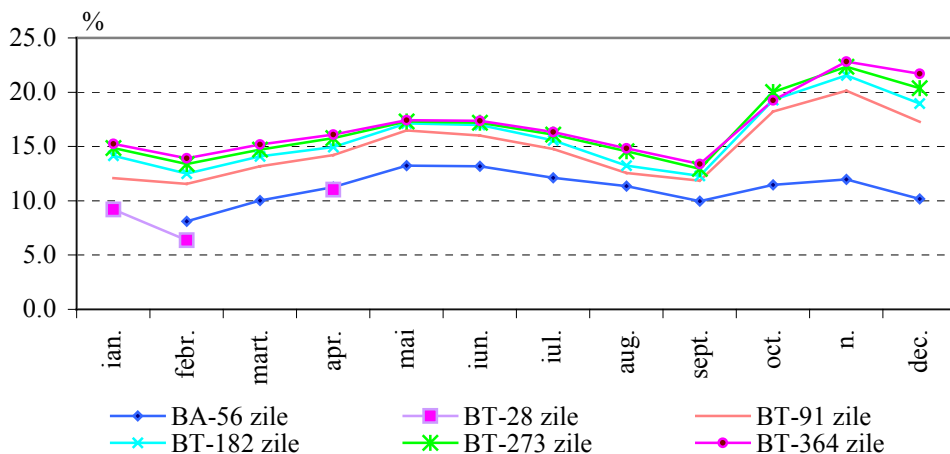
Pe parcursul perioadei septembrie 2002 – aprilie 2003, în care s-a menținut tendința de depreciere continuă a monedei naționale, evoluția ratelor dobânzilor la titlurile de stat a fost influențată de accentuarea orientării speculative a operatorilor pieței hârtiilor de valoare de stat. Ca rezultat, rata medie lunară la titlurile adjudecate s-a majorat de la 4.12 la sută în septembrie 2002 la 16.38 la sută în luna

mai 2003 (graficul nr. 39).

Similar anilor precedenți, în lunile de vară ratele dobânzilor s-au înscris pe un trend descendent, rata medie lunară micșorându-se până la 12.12 la sută în luna septembrie 2003.

În octombrie–noiembrie 2003, perioadă caracterizată de reducerea esențială a nivelului rezervelor bancare și respectiv a cererii de titluri de stat, Ministerul Finanțelor pentru acumularea resurselor necesare a acceptat rate mai înalte la titlurile adjudecate. Deși, în luna decembrie nivelul dobânzilor la HVS a scăzut din nou, ratele dobânzilor constituite la finele anului 2003 au depășit ratele înregistrate în debutul anului (graficul nr. 40).

Graficul nr. 40. Dinamica ratelor nominale ale profitului la HVS emise în anul 2003

Rata medie anuală a profitului la HVS cu scadența până la un an adjudecate în 2003 a constituit 15.06 la sută, majorându-se cu 9.31 puncte procentuale față de valoarea înregistrată în anul 2002.

Ratele nominale medii ponderate anuale ale profitului la hârtiile de valoare de stat comercializate pe parcursul ultimilor trei ani la licitațiile pe piața primară, în profilul scadențelor, sunt prezentate în tabelul nr.21.

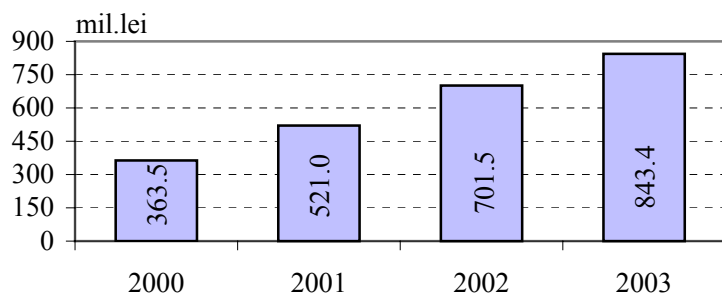
Tabelul nr.21. Ratele nominale medii ponderate anuale ale profitului la bonurile comercializate (2001-2003), %

	BT 28 zile	BA 56 zile	BT 91 zile	BT 182 zile	BT 273 zile	BT 364 zile	OS 365 zile	OS 2 ani	OS 3 ani
Anul 2001	12.33	12.74	14.55	16.61	17.40	18.75			
Anul 2002	9.65	3.62	5.26	6.07	6.78	7.48			
Anul 2003	9.02	11.39	14.85	15.84	16.29	16.64	16.57	16.65	15.44

Volumul hârtiilor de valoare de stat în circulație, plasate prin intermediul licitațiilor pe piața primară, a crescut față de 31 decembrie 2002 cu 141.9 mil. lei la valoarea nominală (20.2 la sută), înregistrând nivelul de 843.4 mil. lei la 31 decembrie 2003 (graficul nr. 41).

Suma atrasă prin lansarea emisiunilor noi de titluri de stat s-a cifrat la 1817.0 mil. lei, iar volumul răscumpărărilor de HVS a constituit

Graficul nr. 41. Dinamica volumului de HVS în circulație (din cele plasate prin intermediul licitațiilor pe piața primară) la finele anilor 2000-2003

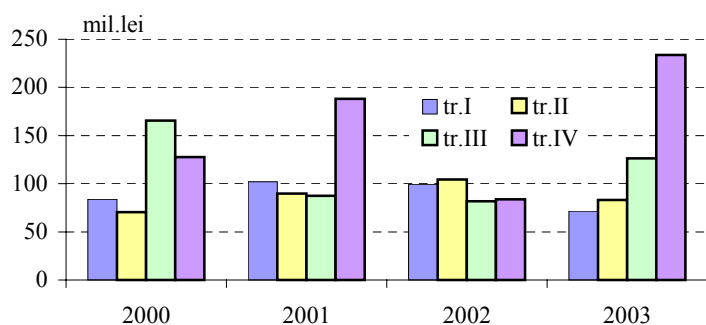
1717.3 mil. lei la prețul de vânzare-cumpărare și 1786.6 mil. lei la valoarea nominală.

Încasările nete din comercializarea hârtiilor de valoare de stat în anul gestionar au constituit 99.7 mil. lei, încadrându-se în limita de finanțare a deficitului bugetului din această sursă, preconizată în Legea bugetului de stat pe anul 2003.

Piața secundară a hârtiilor de valoare de stat

Piața secundară a titlurilor de stat în anul 2003 a consemnat un progres semnificativ comparativ cu anul precedent, volumul și numărul total al tranzacțiilor înregistrând cele mai înalte niveluri în decursul întregii perioade de funcționare a pieței secundare. Tranzacțiile de vânzare-cumpărare a HVS au totalizat 514.5 mil. lei, majorându-se cu 145.4 mil. lei (39.4 la sută) față de anul 2002.

Graficul nr. 42. Dinamica volumului tranzacțiilor cu HVS pe piața secundară în 2000-2003

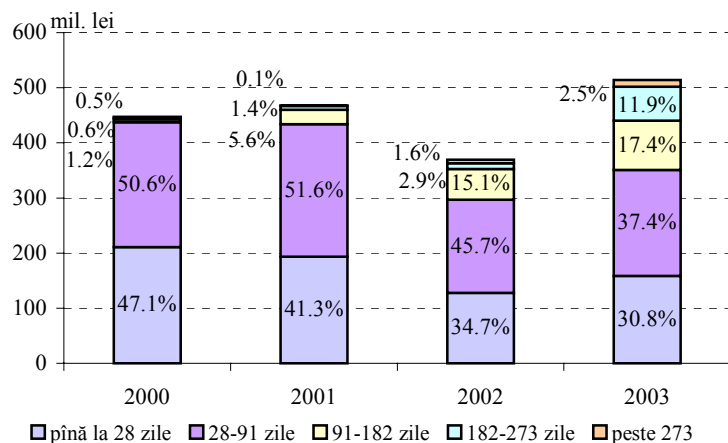

Tranzacțiile de tip bancă-bancă au rămas în continuare majoritare în totalul operațiunilor (440.7 mil. lei), deși ponderea acestora s-a redus de la 87.7 la sută în anul 2002 la 85.7 la sută în anul 2003, în favoarea tranzacțiilor de tip bancă-client.

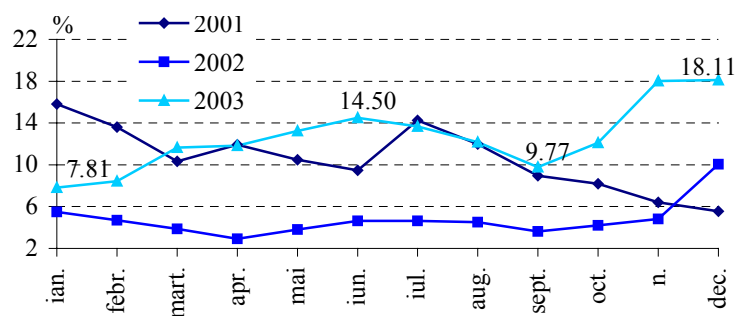
Dinamica volumului HVS tranzacționate pe piața secundară pe parcursul anului

2003 în comparație cu anii precedenți este prezentată în graficul nr.42.

Graficul nr. 43. Structura volumului tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a HVS pe piața secundară în profilul scadențelor în 2000-2003

Graficul nr. 44. Dinamica ratei nominale medii ponderate a profitului la HVS comercializate pe piața secundară în perioada 2001-2003

În structura HVS comercializate pe piața secundară pe parcursul perioadei analizate au continuat să predomine HVS cu scadența între 28 și 91 zile, precum și HVS cu scadența de până la 28 zile, a căror pondere a constituit respectiv 37.4 la sută și 30.8 la sută din volumul total al tranzacțiilor. De menționat că și în anul 2003 s-a menținut tendința de creștere a cotelor HVS cu scadențe mai lungi. Astfel, o majorare esențială față de anul precedent a consemnat cota HVS tranzacționate cu scadența cuprinsă între 182 – 273 zile, care a atins 11.9 la sută comparativ cu 2.9 la sută în anul 2002 (graficul nr. 43).

În anul 2003 rata nominală medie ponderată a profitului pe piața secundară a HVS s-a plasat pe un trend ascendent, de la 7.81 la sută în ianuarie până la 18.11 la sută în decembrie, cu excepția trimestrului III, perioadă în care s-a constatat o scădere a ratei medii de la 14.5 la sută în iunie până la 9.77 la sută în septembrie (graficul nr. 44).

Piața creditelor interbancare și

operațiunile REPO

În anul 2003 volumul total al tranzacțiilor pe piața interbancară a atins cifra de 3856.6 mil. lei, nivel superior de 5.6 ori celui înregistrat în anul 2002. Această evoluție s-a datorat majorării volumului creditelor interbancare, care a sporit de 6.6 ori comparativ cu anul precedent, atingând suma de 3706.5 mil. lei (graficul nr. 45).

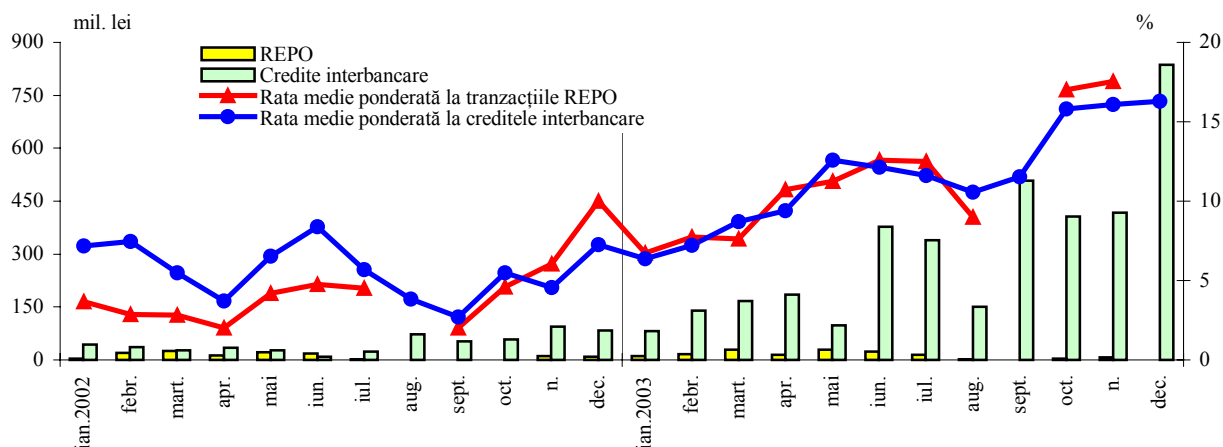
Volumul operațiunilor REPO cu HVS în anul 2003 comparativ cu anul 2002 a înregistrat o creștere cu 19.8 la sută, însumând 150.1 mil. lei, dintre care operațiunile REPO interbancare au constituit 148.6 mil. lei, sau 99.0 la sută, iar clienților băncilor le-a revenit 1.5 mil. lei, sau 1.0 la sută din total.

În anul 2003 dinamica ratelor dobânzilor la operațiunile interbancare a manifestat o tendință de creștere, de la 6.43 în luna ianuarie la 16.28 la

sută în luna decembrie, valori cuprinse în limitele coridorului ratelor de dobândă a BNM.

Ecartul dintre rata medie lunară a dobânzii la tranzacțiile interbancare și rata la creditele overnight a BNM în anul de referință a avut niveluri pozitive, evoluând de la 10.1 puncte procentuale la începutul anului, la 0.72 puncte procentuale la sfârșitul acestuia.

Graficul nr. 45. Dinamica tranzacțiilor interbancare în anii 2002-2003

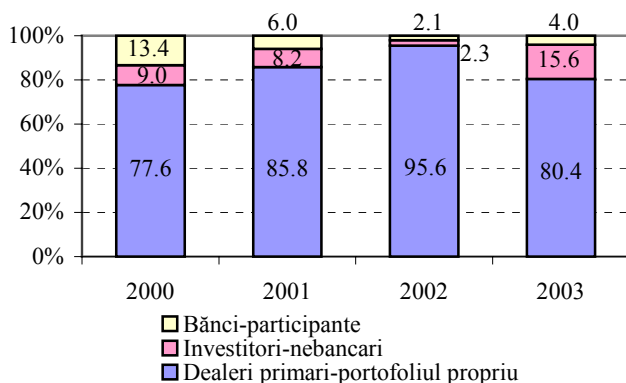
Activitatea dealerilor primari pe piața hârtiilor de valoare de stat

La situația din 31 decembrie 2003 pe piața HVS activau 12 dealeri primari cu dreptul de a cumpăra HVS atât în numele și din cont propriu, cât și în numele și din contul investitorilor (clienților acestora) - persoane fizice și juridice, rezidenți și nerezidenți ai Republicii Moldova.

Deși volumul cererilor depuse de către dealerii primari în anul 2003 a rămas aproximativ la nivelul anului precedent, constituind 2724.1 mil. lei, raportul acestuia către volumul ofertei Ministerului Finanțelor s-a diminuat comparativ cu anul 2002 de la 151.6 la sută până la 129.4 la sută. Aceasta se explică prin creșterea cu 308.0 mil. lei a volumului de HVS oferit spre vânzare la licitațiile de piață primară din partea Ministerului Finanțelor.

În anul 2003 dealerii primari au procurat hârtii de valoare în volum de 1851.2 mil. lei, ceea ce constituie 87.9 la sută din oferta Ministerului Finanțelor (în anul 2002 acest indicator a constituit 92.1 la sută). Din volumul total de HVS procurate de către dealerii primari la licitațiile pe piața primară, titlurile procurate în numele și din cont propriu au totalizat 1550.5 mil. lei, iar titlurile procurate la cererea și din contul clienților - 300.7 mil. lei.

Graficul nr. 46. Structura procurărilor de HVS la licitațiile pe piața primară pe categorii de participanți în anii 2000-2003

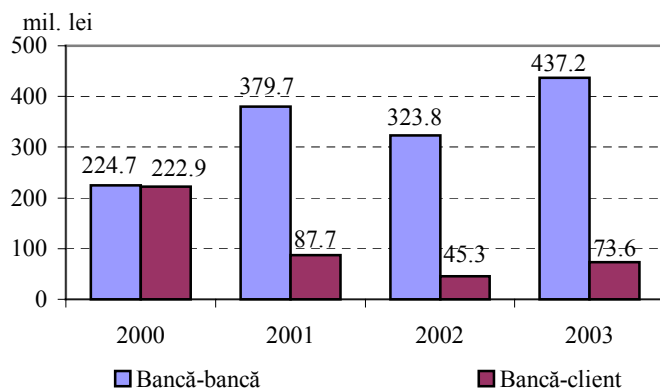

În structura HVS emise pe piața primară, ponderea HVS procurate în portofoliile dealerilor primari s-a diminuat cu 15.2 puncte procentuale față de anul 2002. Totodată, dealerii primari au sporit activitatea cu investitorii nebancari, fapt confirmat prin majorarea portofoliilor de HVS ale clienților cu 13.3 puncte procentuale (graficul nr. 46).

În anul 2003 activitatea dealerilor primari pe piața secundară a hârtiilor de valoare de stat a crescut semnificativ, volumul tranzacțiilor de vânzare-cumpărare a HVS majorându-se cu 38.4 la sută față de anul 2002.

În pofida faptului că și în anul gestionar majoritatea operațiunilor de vânzare-cumpărare le-au constituit tranzacțiile de tip bancă-bancă (85.6 la sută), ponderea acestora s-a redus în favoarea tranzacțiilor de tip bancă-client (graficul nr. 47). Astfel, în

Graficul nr. 47. Tranzacțiile de vânzare-cumpărare a HVS efectuate de către dealeri primari pe piața secundară în anii 2000-2003

anii 2002 și 2003 cota operațiunilor de tip bancă-client a constituit, respectiv, 12.3 la sută și 14.4 la sută din volumul total al tranzacțiilor de vânzare-cumpărare.

Dealerii primari pe parcursul anului gestionar au participat la operațiunile de piață deschisă ale BNM, efectuând tranzacții cu hârtii de valoare de stat în volum de 394.4 mil. lei.

În conformitate cu clauzele Acordurilor cu privire la îndeplinirea funcțiilor de dealer primar pe piața HVS dematerializate încheiate între BNM și băncile-dealeri primari, precum

și în scopul informării publicului privind prețurile de piață formate la anumite emisiuni de HVS, dealerii primari, în perioada gestionară, au asigurat cotațiile zilnice ale HVS, care au fost analizate de către BNM și ulterior expediate tuturor dealerilor primari pentru informare și utilizare în activitate.

Printre cele mai active bănci - dealeri primari, care s-au evidențiat atât pe piața primară cât și cea secundară a titlurilor de stat în anul 2003, se numără: "Banca de Economii" S.A., B.C. „Banca Socială” S.A., B.C. „Victoriabank” S.A., B.C. „Moldova - Agroindbank” S.A.

Evidența hârtiilor de valoare de stat în sistemul electronic de înscrieri în conturi la BNM (SIC)

Funcționarea eficientă a sistemului electronic de înscrieri în conturi organizat la Banca Națională a Moldovei permite susținerea dezvoltării și stabilității pieței titlurilor de stat.

La data de 31 decembrie 2003 în sistemul de înscrieri în conturi au fost înregistrate hârtii de valoare de stat în suma totală de 3058.8 mil. lei la valoarea nominală, inclusiv:

- 843.4 mil. lei, sau 27.6 la sută constituie HVS emise prin intermediul licitațiilor pe piața primară;
- 1801.2 mil. lei, sau 58.9 la sută constituie HVS emise și livrate pentru garantarea împrumuturilor acordate statului;
- 414.2 mil. lei, sau 13.5 la sută constituie HVS emise prin intermediul conversiunii împrumuturilor acordate statului anterior.

În comparație cu situația din 31 decembrie 2002 suma HVS înregistrate în SIC s-a majorat cu 167.8 mil. lei, sau cu 5.8 la sută.

Suma totală a HVS înregistrate în SIC la valoarea nominală este repartizată în diviziune pe deținători în felul următor:

Băncile comerciale

- la 31.12.2003 - 727.9 mil. lei
- la 31.12.2002 - 716.0 mil. lei

Alți investitori

- la 31.12.2003 - 194.5 mil. lei
- la 31.12.2002 - 8.8 mil. lei

Ministerul Finanțelor (HVS gajate BNM ca garanție a împrumuturilor acordate)

- la 31.12.2003 - 1801.2 mil. lei
- la 31.12.2002 - 1782.5 mil. lei

Banca Națională a Moldovei

- la 31.12.2003 - 335.2 mil. lei
- la 31.12.2002 - 383.7 mil. lei

Pe parcursul anului de referință în SIC la Banca Națională a Moldovei au fost înregistrate 7247 de operațiuni, cu 54.0 la sută mai mult decât în anul 2002. Valoarea acestor operațiuni a constituit 27952.4 mil. lei, dintre care:

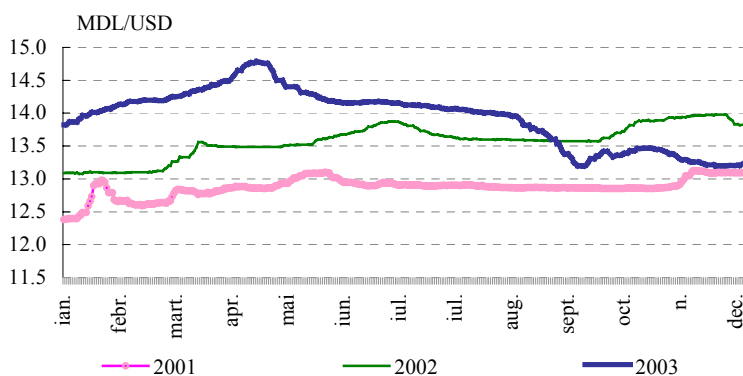
- Operațiunile pe piața primară - 12425.9 mil. lei, sau 44.5 la sută din valoarea totală;
- Răscumpărarea de către Ministerul Finanțelor a hârtiilor de valoare de stat la data scadenței acestora – 12258.2 mil. lei, sau 43.9 la sută;
- Operațiuni de piață deschisă efectuate de BNM – 744.4 mil. lei, sau 2.7 la sută;
- Facilități de lombard – 486.3 mil. lei, sau 1.7 la sută.
- Operațiuni de vânzare-cumpărare efectuate pe piața secundară – 514.5 mil. lei, sau 1.8 la sută;
- Operațiuni REPO – 319.8 mil. lei, sau 1.1 la sută;
- Operațiuni bancare de gajare – 1203.3 mil. lei, sau 4.3 la sută.

Evoluția pieței valutare

Dinamica cursului valutar în anul 2003

Pe parcursul anului 2003 cursul oficial nominal al monedei naționale s-a apreciat cu 4.36 la sută de la 13.8220 lei pentru 1 dolar SUA la data de 31 decembrie 2002 până la 13.2200 la sfârșitul lunii decembrie 2003. Perioada de depreciere a leului față de dolarul SUA în lunile ianuarie-aprilie* ale anului de gestiune a fost urmată de o perioadă de apreciere continuă cu 10.6 la sută a monedei naționale în raport cu dolarul SUA la sfârșitul anului 2003.

Graficul nr. 48. Evoluția cursului de schimb oficial nominal în anii 2001-2003

Factorii principali care au determinat evoluția cursului de schimb pe parcursul anului 2003 au fost următorii:

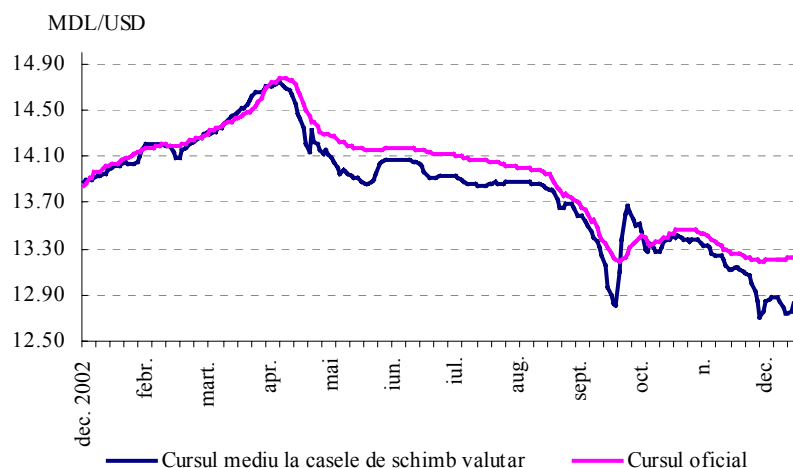
- Creșterea considerabilă a deficitului balanței comerciale, condiționat de majorarea plăților pentru importul de bunuri și servicii. Astfel, sporirea de 2.7 ori a soldului negativ al plăților aferente comerțului exterior în trimestrul I, 2003 față de perioada respectivă a anului 2002 a contribuit la o depreciere mai accentuată a monedei naționale;
 - Oferta excesivă de valută de la persoanele fizice în semestrul II, 2003 (volumul ofertei nete de valută de la persoanele fizice** a constituit 264.1 mil. USD, fiind în creștere cu 67.4 la sută față de perioada respectivă a anului 2002);
 - Aprecierea semnificativă cu 20.0 la sută a monedei euro față de dolarul SUA pe piețele internaționale pe parcursul anului 2003. Deprecierea dolarului atât față de leul moldovenesc, precum și față de euro a contribuit la sporirea ofertei de dolari în urma convertirii în lei (și/sau euro) a unei părți din economiile păstrate în dolari.

În perioada de depreciere a monedei naționale Banca Națională a Moldovei a întreprins o serie de măsuri în vederea redresării situației pe piața valutară: 1) micșorarea mărimii poziției valutare deschise pe fiecare valută străină de la ± 10 la sută până la ± 5 la sută și a celei pe toate valutele de la ± 20 până la ± 10 la sută; 2) diminuarea termenului neutilizării valutei străine procurate pe piața internă de către agenții

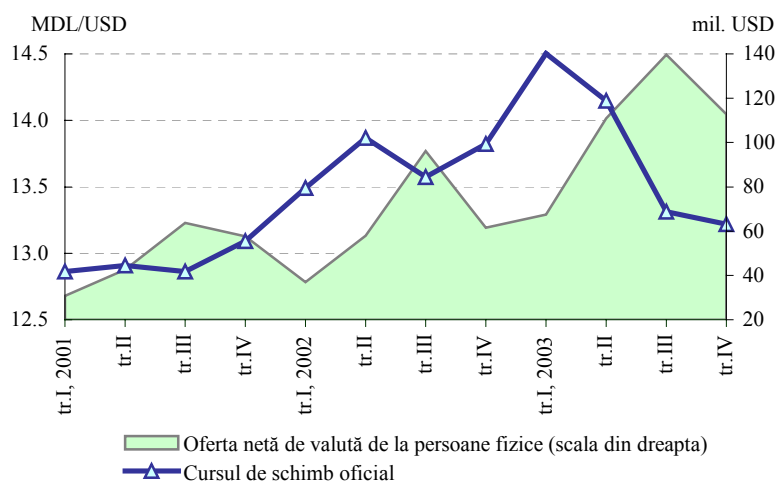
* Valoarea maximă de 14.7838 lei pentru 1 dolar SUA a fost atinsă la data de 14.04.2003

** Oferta netă de valută de la persoanele fizice se calculează ca diferența dintre valuta cumpărată de bănci de la persoane fizice, casele de schimb valutar și valuta vândută de bănci persoanelor fizice, caselor de schimb valutar.

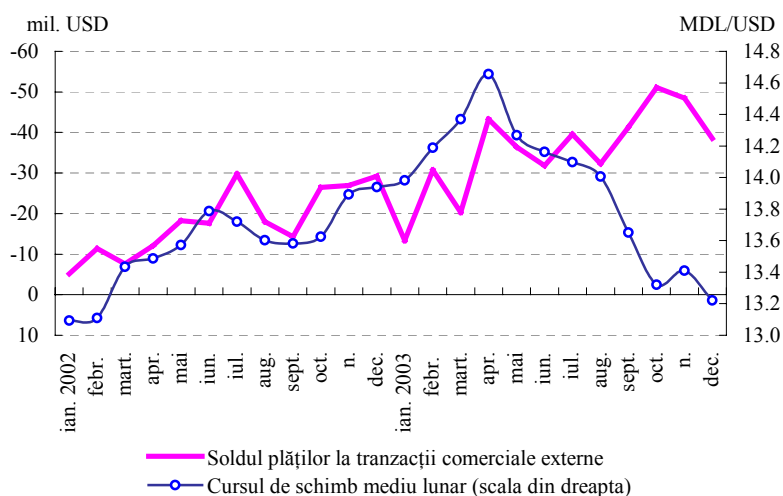
Graficul nr. 49. Dinamica cursului oficial și mediu la casele de schimb valutar în anul 2003

Graficul nr. 50. Evoluția cursului de schimb și oferta netă de valută de la persoane fizice în anii 2001-2003

Graficul nr. 51. Evoluția cursului de schimb și a balanței bunurilor și serviciilor

economici rezidenți de la 30 la 7 zile. În septembrie 2003 după redresarea situației de pe piața valutară a fost restabilit nivelul anterior al poziției valutare deschise.

Cursul de schimb al monedei naționale pe piața de numerar în perioada analizată s-a încadrat pe un trend similar celui al cursului oficial, excepție fiind trimestrele II și IV, când aprecierea cursului mediu pe piața de numerar a fost mai pronunțată decât cea a cursului oficial (graficul nr. 49).

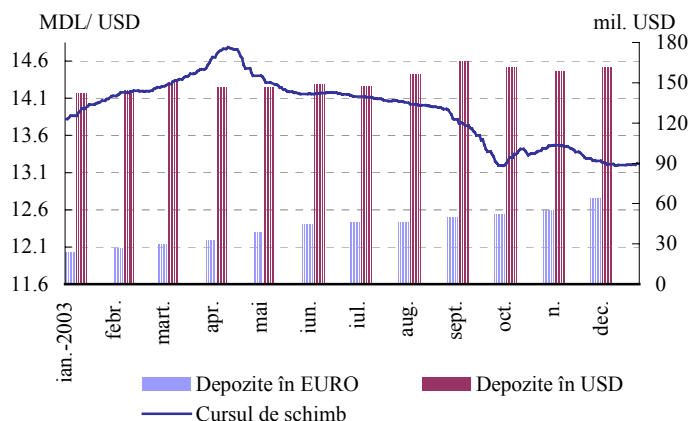
Începând cu trimestrul II, 2003 se atestă o apreciere mai pronunțată a monedei naționale în anul 2003 pe fundalul unei supraoferte nete de valută (graficul nr. 50). Astfel, conform datelor statisticii bancare, oferta netă de valută de la persoanele fizice în anul 2003 a constituit 442.6 mil. USD (22.6 la sută din PIB) comparativ cu 254.6 mil. USD (15.7 la sută din PIB) în anul 2002 și 215.6 mil. USD (14.6 la sută din PIB) în anul 2001. Un asemenea aflus de valută a avut un impact semnificativ asupra dinamicii cursului de schimb valutar.

Creșterea plăților pentru importul de bunuri și servicii în proporții mai mari față de încasările din export în ianuarie-aprilie 2003 a avut un impact negativ asupra cursului de schimb, rezultând într-o depreciere mai pronunțată a leului față de dolarul SUA (graficul nr. 51). Totodată, accentuarea ulterioară a soldului net negativ al plăților aferente tranzacțiilor comerciale în perioada septembrie-noiembrie 2003 nu a dus la o depreciere a leului moldovenesc

datorită unei oferte importante de valută de la persoanele fizice și altor factori.

De menționat că, în anul 2003 s-a consemnat o reorientare parțială a

Graficul nr. 52. Evoluția cursului de schimb și dinamica depozitelor în valută în anul 2003

cererii valutare a agenților economici și persoanelor fizice de la dolarul SUA spre euro. Drept urmare, a sporit atractivitatea depozitelor în euro (care au crescut de 3.3 ori, sau cu 44.1 mil. USD), fapt ce a contribuit parțial la o apreciere a monedei naționale față de dolarul american. La 31 decembrie 2003 depozitele în euro au însumat 63.7 mil. USD, în timp ce depozitele în dolari SUA – 161.6 mil. USD, înregistrând un spor cu 26.0 mil. USD (19.2 la sută) (graficul nr. 52).

Tabelul nr. 22. Fluxul și refluxul de valută străină (mil. USD)*

		2002	QI	QII	QIII	QIV	2003
SECTORUL DE STAT (fluxul net)		-42.8	-17.5	-16.6	-21.9	-19.8	-75.9
Fluxul de capital	Credite	28.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.2
	Privatizarea patrimoniului de stat	8.1	0.1	0.0	1.3	0.0	1.3
Refluxul de capital	Deservirea datoriei	78.9	17.6	16.8	23.2	19.8	77.4
SECTORUL BANCAR (fluxul net)		11.4	-0.5	-2.8	2.1	2.0	0.8
Fluxul de capital	Investiții directe și de portofoliu (fluxul net)	2.3	0.0	-1.1	-0.6	0.0	-1.7
	Credite	15.4	0.1	1.4	22.2	34.0	57.8
Refluxul de capital	Deservirea creditelor	6.2	0.6	3.0	19.6	32.0	55.2
SECTORUL PRIVAT (fluxul net)		285.2	69.1	116.6	169.5	128.7	483.9
Fluxul de capital	Investiții directe și de portofoliu (fluxul net)	30.1	0.8	-0.3	0.7	2.0	3.3
	Credite	93.1	14.3	22.1	34.5	31.6	102.5
Refluxul de capital	Deservirea creditelor	92.6	13.5	16.2	15.7	19.2	64.5
Oferta netă de valută de la persoane fizice ¹		254.6	67.4	111.0	149.9	114.2	442.6
BALANȚA COMERCIALĂ (fluxul net)		-216.8	-64.3	-111.4	-113.1	-138.1	-426.9
Exportul mărfurilor și serviciilor		838.1	215.6	235.4	287.3	328.8	1067.1
Importul mărfurilor și serviciilor		1054.9	279.9	346.8	400.4	466.8	1494.0
Fluxul de capital (total)		1269.7	298.5	368.6	495.4	510.7	1673.1
Refluxul de capital (total)		1232.6	311.6	382.8	458.9	537.9	1691.2
Fluxul net (total)		37.1	-13.1	-14.3	36.5	-27.2	-18.0
Fluxul de capital (total fără sectorul de stat)		1233.6	298.3	368.4	494.1	510.7	1671.5
Refluxul de capital (total fără sectorul de stat)		1153.7	294.0	366.1	435.7	518.0	1613.7
Fluxul net (total fără sectorul de stat)		79.8	4.3	2.4	58.5	-7.4	57.8

* Sursa: Statistica Bancară; Rapoartele Direcției bilanța de plăți

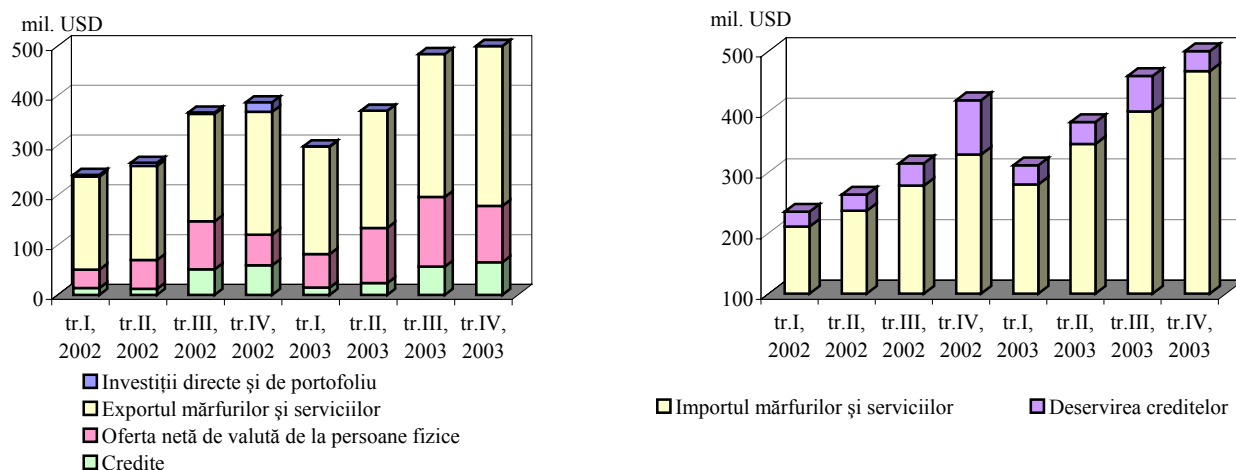
Ponderea depozitelor în euro a atins nivelul de 27.8 la sută și a celor în dolari SUA - 70.5 la sută la finele anului 2003, față de 14.0 și 84.3 la sută, respectiv, la 31 decembrie 2002.

Informația cu privire la fluxurile și refluxurile de valută (înregistrate conform metodologiei statisticii bancare) în perioada 2002–2003 este prezentată în tabelul nr. 22.

În anul 2003 fluxul de valută (fără sectorul de stat) s-a cifrat la 1671.5 mil. USD, provenind din următoarele surse: exportul de bunuri și servicii – 63.8 la sută, oferta de valută de la persoane fizice – 26.5 la sută, credite externe - 9.6 la sută, investiții directe și de portofoliu – 0.1 la sută.

Refluxul de valută (fără sectorul de stat) în anul 2003 a însumat 1613.7 mil. USD, fiind determinat de plățile vizând importul de bunuri și servicii și plățile aferente deservirii creditelor externe în proporție de 92.6 la sută și 7.4 la sută, respectiv. Refluxul total de valută s-a majorat cu 460.0 mil. USD (39.9 la sută), fapt condiționat de majorarea plăților pentru importul de bunuri și servicii cu 41.6 la sută, deservirea creditelor externe cu 21.2 la sută, iar fluxul de valută a crescut cu un ritm mai lent, de 35.5 la sută (437.9 mil. USD) față de anul 2002.

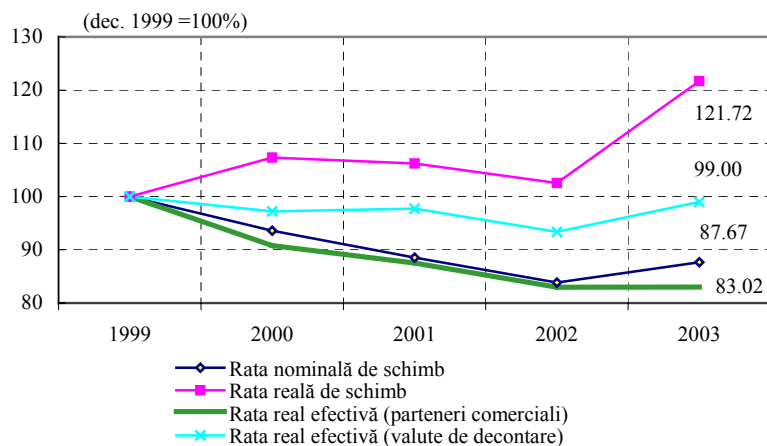
Graficul nr. 53. Structura fluxurilor și refluxurilor valutare în perioada 2002-2003

Analizând structura fluxurilor valutare pe parcursul anilor 2002-2003, se evidențiază creșterea ponderii ofertei nete de valută de la persoane fizice și a exportului de bunuri și servicii (graficul nr. 53).

La sfârșitul anului 2003 cursul real efectiv, care este un indicator mai complex, reflectând modificarea cursului leului în termeni reali față de

Graficul nr. 54. Dinamica cursului de schimb real, real efectiv calculat în baza ponderii principalilor parteneri comerciali și principalelor valute de decontare în perioada 2000 - 2003

valutele principalilor parteneri comerciali (calculat comparativ cu luna decembrie 1999) a constituit 83.02 la sută, fapt care denotă o creștere a competitivității produselor autohtone și promovarea exportului Republicii Moldova (graficul nr. 54). Deprecierea cursului real efectiv cu 16.98 la sută a fost însoțită de o majorare a încasărilor din exportul de bunuri și servicii pe parcursul acestei perioade.

Totodată, cursul de schimb real efectiv calculat în baza ponderii

principalelor valute de decontare în cadrul tranzacțiilor de comerț exterior a constituit 99.00 la sută la sfârșitul anului 2003.

Analiza evoluției cursului real efectiv, luând în considerație orientarea geografică a exportului și importului, denotă o depreciere cu 28.05 la sută a cursului de schimb real efectiv (calculat față de valutele partenerilor comerciali din CSI), astfel contribuind la o creștere a competitivității mărfurilor autohtone pe piețele de desfacere din CSI și, respectiv, la majorarea exporturilor în această regiune cu 67.0 la sută. În același timp remarcăm creșterea exportului de bunuri și servicii în celelalte țări (excluzând CSI), determinată în mare parte nu de creșterea competitivității exportului în această regiune, dar de măsurile întreprinse în vederea diversificării comerțului exterior și reorientării de pe piețele CSI spre piețele țărilor din Uniunea Europeană și Europa Centrală.

Piața valutară a Republicii Moldova, activitatea BNM pe piața valutară

Analiza pieței valutare în anul 2003 denotă trendul ascendent al tranzacțiilor efectuate pe piața valutară contra MDL, ca rezultat al activizării rezidenților, precum și nerezidenților. Rulajul total al valutei tranzacționate contra MDL în această perioadă a însumat 4024.8 mil. USD, majorându-se cu 40.6 la sută față de anul 2002. În structura rulajului total, cumpărările de valută pe piața valutară internă (contra MDL) au constituit 2000.0 mil. USD, iar vânzările – 2024.8 mil. USD (tabelul nr. 23).

Evoluția pieței valutare pe parcursul anului 2003 a urmat tendința anului precedent, atingând capacitatea maximă în trimestrul III. Rulajul pe piața valutară prin virament în anul 2003 a sporit cu 41.3 la sută comparativ cu anul trecut, în timp ce rulajul pe piața valutară în numerar s-a majorat cu 38.5 la sută. Spre deosebire de anul precedent, în structura rulajului total al tranzacțiilor încheiate de participanții principali ai pieței valutare, a crescut ponderea Băncii Naționale a Moldovei (cu 1.4 puncte procentuale) și s-a diminuat ponderea băncilor rezidente (cu 0.7 puncte procentuale), Ministerului Finanțelor și altor ministere (cu 0.3 puncte procentuale), caselor de schimb valutar ce aparțin băncilor comerciale (cu 0.2 puncte procentuale) și caselor de schimb valutar ce nu aparțin băncilor comerciale (cu 0.2 puncte procentuale).

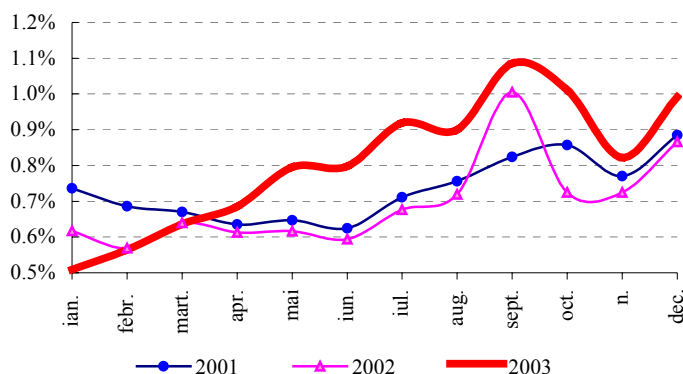
Tabelul nr. 23. Rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă (cumpărări/vânzări de valută contra MDL), mil. USD

	Piața valutară internă prin virament			Piața valutară internă în numerar		Piața valutară internă
	băncile comerciale	MF și alte ministere	BNM	CSV ale băncilor comerciale	Casele de schimb valutar	
<i>milioane dolari SUA</i>						
2002	1999.9	46.0	97.3	570.1	149.5	2862.7
2003	2783.2	51.5	193.4	793.7	202.9	4024.8
<i>Pondere, %</i>						
2002	69.9	1.6	3.4	19.9	5.2	100.0
2003	69.2	1.3	4.8	19.7	5.0	100.0
<i>Ritmul creșterii față de perioada respectivă a anului precedent, %</i>						
2003	39.2	12.2	98.8	39.2	35.8	40.6

Ponderea rulajului operațiunilor efectuate de casele de schimb valutar ce aparțin băncilor comerciale în anul 2003 a constituit 19.7 la sută din rulajul total al operațiunilor pe piața valutară internă și a devansat de 3.9 ori ponderea rulajului operațiunilor efectuate de casele de schimb valutar ce nu aparțin băncilor comerciale. De menționat reducerea ponderii pieței valutare în numerar cu 0.4 puncte procentuale, de la 25.1 la sută în 2002 până la 24.7 la sută în 2003. Cota semnificativă a pieței valutare în numerar atestă volumul mare al încasărilor din munca de peste hotare transferate prin băncile din Moldova, convertite preponderent în numerar, precum și al numerarului în valută intrat în țară de peste hotare.

Sporirea rulajului tranzacțiilor valutare pe parcursul anului 2003 a fost determinată de amplificarea operațiunilor în valuta străină ale agenților economici din Republica Moldova prin intermediul băncilor rezidente pentru importul/exportul de bunuri și servicii, tragerea și deservirea creditelor, precum și a intervențiilor Băncii Naționale a Moldovei pe piața valutară.

Graficul nr. 55. Lichiditatea pieței valutare interne

O altă tendință favorabilă consemnată în anul 2003 a constituit majorarea lichidității pieței valutare* cu 0.12 puncte procentuale până la nivelul de 0.82 la sută. De menționat faptul că, pentru al doilea an consecutiv lichiditatea valutară a înregistrat în trimestrul III valori maxime, în special, în luna septembrie (graficul nr. 55). Comparativ cu statele vecine și principalii parteneri comerciali ai Republicii Moldova, indicele lichidității pieței valutare în Republica Moldova este mai redus decât în Federația Rusă (2.98 la sută) și mai înalt decât în Ucraina (0.43 la sută), România (0.28 la sută) și Belarus (0.38 la sută) (tabelul nr. 24).

* Reprezintă raportul între rulajul mediu zilnic al tranzacțiilor în valută străină contra monedă națională și Produsul Intern Brut, exprimat în procente.

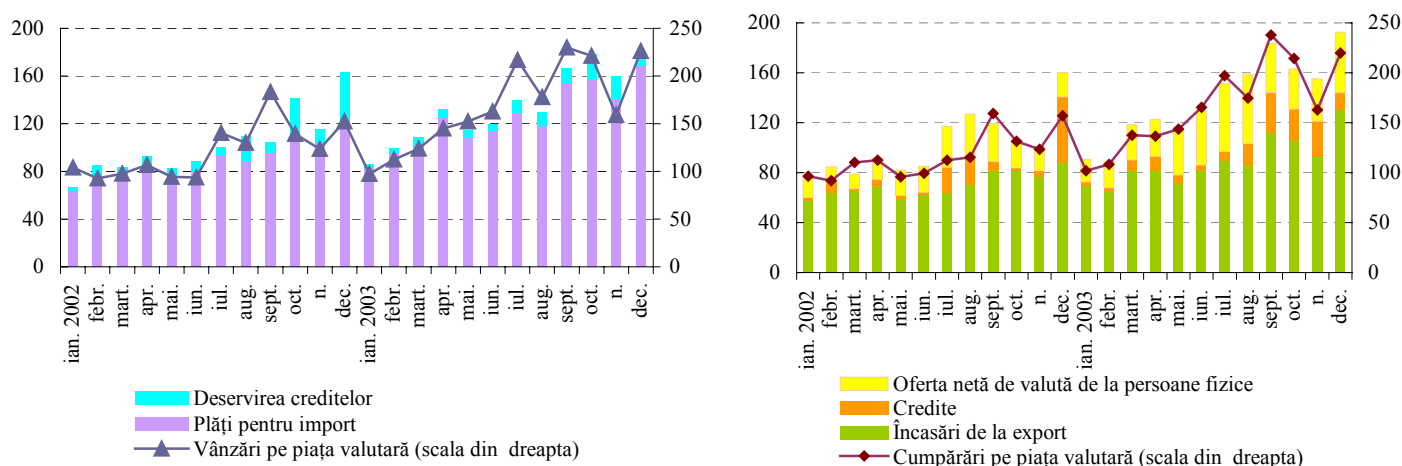
De menționat că, 63.8 la sută din oferta totală de valută în anul 2003 a fost reprezentată de încasările pentru exportul de bunuri și servicii prin intermediul băncilor Republicii Moldova în valută liber convertibilă și neconvertibilă, 26.5 la sută - oferta netă de valută de la persoanele fizice și 9.7 la sută - credite primite de peste hotare, investiții directe și de portofoliu (nete).

Tabelul nr. 24. Lichiditatea piețelor valutare străine

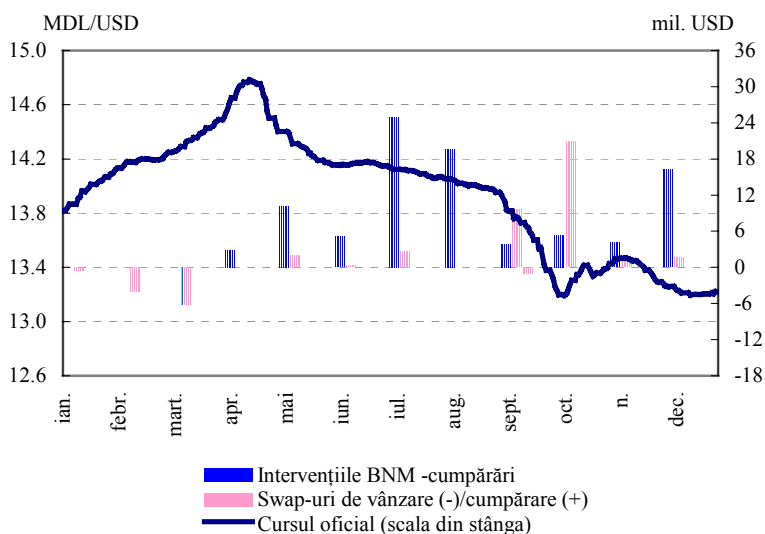
	2002	2003
Federația Rusă	1.30	2.98
Moldova	0.70	0.82
Ucraina	0.36	0.43
Belarus	0.32	0.38
România	0.30	0.28

Ponderea plăților în valută liber convertibilă și neconvertibilă pentru importul de bunuri și servicii prin intermediul băncilor din Republica Moldova a constituit 92.6 la sută din cererea totală de valută în anul 2003. Corespunzător, plăților aferente deservirii creditelor externe le-a revenit 7.4 la sută din total (graficul nr. 56).

Graficul nr. 56. Dinamica tranzacțiilor valutare, cererii și ofertei de valută străină pe parcursul anilor 2002-2003 (mil. USD)

Graficul nr. 57. Evoluția cursului de schimb și intervențiile BNM în anul 2003

Beneficiind de contextul creat pe piața valutară în anul 2003, BNM a intervenit în calitate de cumpărător al valutei străine, achiziționând pe piața valutară a Republicii Moldova 92.5 mil. USD. Pentru a satisface cererea excesivă de valută și lei (fără a afecta rezervele valutare și masa monetară), BNM a utilizat pe parcursul anului 2003 instrumente reversibile de tip swap (vânzare/ cumpărare) în sumă totală de 50.5 mil. USD. Astfel, în primele 3 luni ale anului 2003, în scopul satisfacerii cererii excesive de valută străină, BNM a recurs la swapuri de vânzare a valutei.

Ulterior, începând cu luna aprilie 2003

BNM a intervenit în calitate de cumpărător de valută străină, utilizând în paralel și swapuri de cumpărare a valutei în scopul diminuării ofertei sporite de valută străină și satisfacerii cererii de monedă națională pe piață (graficul nr. 57).

În anul 2003 cumpărările nete ale BNM a excedentului de valută pe piața internă au permis de a efectua plăți vizând deservirea datoriei de

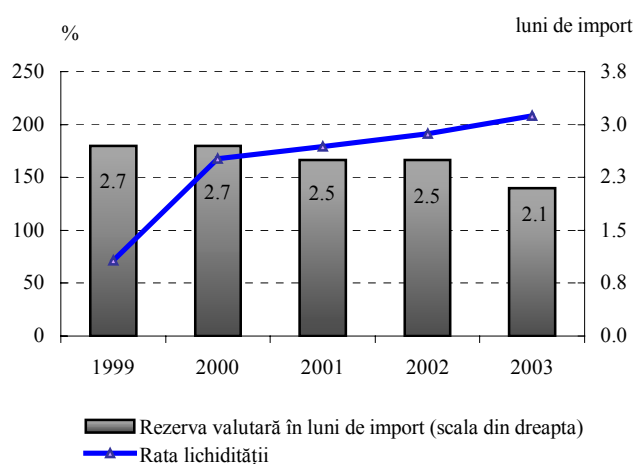
stat externe (inclusiv deservirea creditelor acordate de FMI) în sumă totală de 77.4 mil. USD, fără a diminua rezervele valutare. Rezervele internaționale ale statului s-au majorat pe parcursul anului 2003 cu 12.4 la sută de la 268.9 mil. USD până la 302.3 mil. USD.

De menționat rata semnificativă a lichidității rezervelor valutare*, care a atins nivelul de 208.0 la sută în anul 2003, fiind în creștere cu 16.6 la sută față de anul precedent (graficul nr. 58).

Analiza structurii rulajului total al tranzacțiilor valutare pe piața valutară internă pe parcursul anilor 2002-2003 în diviziune pe valute relevă predominarea tranzacțiilor în valute liber

convertibile. Ponderile medii anuale ale valutilor în rulajul total au avut următoarea evoluție în anul 2003: dolarul SUA – 77.8 la sută, euro – 17.2 la sută, rubla rusească – 4.1 la sută și alte valute 0.9 la sută (tabelul nr. 25).

Graficul nr. 58. Dinamica ratei lichidității și rezervei valutare exprimate în luni de import

Tabelul nr. 25. Structura rulajului pe valute în perioada 2002-2003

	Piața valutară prin virament		Piața valutară în numerar		Total piața valutară		În rulajul total
	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	cumpărări	vânzări	
2002	Pondere, %						
USD	82.7	83.8	84.3	79.7	83.0	83.2	83.2
EUR	9.6	11.6	12.8	15.7	10.5	12.2	11.3
Ruble rusești	6.7	3.4	1.7	2.0	5.4	3.2	4.3
Alte valute	1.0	1.2	1.2	2.6	1.1	1.4	1.2
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
2003	Pondere, %						
USD	77.6	81.4	71.4	70.6	75.9	80.1	77.8
EUR	15.4	14.5	26.5	25.4	18.4	15.8	17.2
Ruble rusești	6.2	3.2	1.2	1.7	4.9	3.0	4.1
Alte valute	0.8	0.9	0.9	2.3	0.8	1.1	0.9
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Dolarul american continuă să predomine în tranzacțiile pe piața valutară din Republica Moldova. Cu toate acestea, datorită aprecierii

* Rezervele valutare ale statului la începutul anului calendaristic raportate la plățile totale vizând deservirea datoriei externe directe și garantate de stat (inclusiv datoria față de FMI) conform graficului de achitare pe parcursul anului.

euro pe piața valutară internațională în anul 2003, dolarul american a cedat 5.4 puncte procentuale din cota sa pe piața valutară internă a Republicii Moldova, iar ponderea euro s-a majorat cu 5.9 puncte procentuale, respectiv. Piața valutară în numerar, care este mai receptivă la fluctuația cursurilor de schimb, a reacționat mai prompt la aprecierea monedei euro. Astfel, în 2003 ponderea monedei euro la capitolul cumpărări a crescut cu 13.7 puncte procentuale, de la 12.8 la sută în 2002 până la 26.5 la sută, iar la capitolul vânzări a crescut respectiv cu 9.7 puncte procentuale, de la 15.7 la sută până la 25.4 la sută.

Tabelul nr. 26. Sursele principale de cumpărare a valutei (mil. USD) *

	Cumpărări de valută pe piața valutară internă contra MDL de la:							TOTAL
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
<i>milioane dolari SUA</i>								
2002	14.2	163.1	34.2	651.9	4.2	411.8	71.3	1350.7
2003	50.5	192.1	106.5	842.7	13.6	601.2	91.6	1898.2
<i>Pondere, %</i>								
2002	1.1	12.1	2.5	48.3	0.3	30.5	5.3	100.0
2003	2.7	10.1	5.6	44.4	0.7	31.7	4.8	100.0
<i>Ritmul creșterii față de perioada respectivă a anului precedent, %</i>								
2003	255.3	17.8	211.1	29.3	225.6	46.0	28.6	40.5

* Excluzând tranzacțiile Băncii Naționale a Moldovei și tranzacțiile cu Ministerul Finanțelor și alte ministere

Cumpărările de valută pe piața valutară internă în decursul anului 2003 au sporit cu 547.5 mil. USD (40.5 la sută) comparativ cu anul 2002 (tabelul nr. 26). De menționat că, în perioada de gestiune de la persoanele juridice s-a procurat valută contra MDL cu 190.8 mil. USD mai mult față de anul precedent. De asemenea au sporit cumpărările de valută de la persoane fizice și bănci nerezidente cu 189.4 mil. USD și 72.3 mil. USD, respectiv.

Cumpărările de valută pe piața valutară în anul 2003 au fost preponderent efectuate de la: persoane juridice (44.4 la sută), persoane fizice (31.7 la sută), bănci rezidente (10.1 la sută) și bănci nerezidente (5.6 la sută).

Direcțiile de vânzare a valutei pe piața valutară în anul 2003 au fost următoarele: persoane juridice (63.4 la sută), bănci rezidente (10.3 la sută), persoane fizice (9.1 la sută), BNM (7.6 la sută), bănci

Tabelul nr. 27. Direcțiile principale de vânzare a valutei (mil. USD)**

	Vânzări de valută pe piața valutară internă contra MDL ale:							Total
	BNM	Băncilor rezidente	Băncilor nerezidente	Persoanelor juridice	Caselor de schimb valutar	Persoanelor fizice	Diverse	
<i>milioane dolari SUA</i>								
2002	83.1	189.3	41.2	834.4	2.1	159.3	59.4	1368.8
2003	142.9	193.9	109.3	1192.3	1.9	170.3	71.1	1881.6
<i>Pondere, %</i>								
2002	6.1	13.8	3.0	61.0	0.2	11.6	4.3	100.0
2003	7.6	10.3	5.8	63.4	0.1	9.1	3.8	100.0
<i>Ritmul creșterii față de perioada respectivă a anului precedent, %</i>								
2003	72.1	2.4	165.5	42.9	-9.9	6.9	19.6	37.5

** Excluzând tranzacțiile Băncii Naționale a Moldovei și tranzacțiile cu Ministerul Finanțelor și alte ministere

nerezidente (5.8 la sută). Comparativ cu anul precedent, ponderea băncilor nerezidente și cea a persoanelor juridice a crescut cu 2.8 și 2.4 puncte procentuale, respectiv (tabelul nr. 27).

Excedentul de valută de la alți participanți ai pieței valutare în sumă totală de 463.2 mil. USD, care derivă preponderent de la persoanele fizice (93.0 la sută), procurat de băncile comerciale pe parcursul anului 2003 a fost vândut preponderent persoanelor juridice (349.6 mil. USD) și BNM (92.5 mil. USD).

Tabelul nr. 28. Soldul net al operațiunilor de vânzare/cumpărare de valută contra MDL (mil. USD)

	Soldul net							Total
	BNM	Bănci rezidente	Bănci nerezidente	Persoane juridice	Case de schimb valutar	Persoane fizice	Diverse	
milioane dolari SUA								
2002	-68.9	-26.2	-6.9	-182.6	2.1	252.5	11.8	-18.1
<i>tr. I</i>	-7.7	-7.7	-3.4	-24.5	1.9	36.9	2.7	-1.6
<i>tr. II</i>	-1.2	0.2	-1.1	-49.9	0.1	57.9	2.8	8.8
<i>tr. III</i>	-52.3	-11.7	-4.3	-48.1	0.1	96.2	2.6	-17.5
<i>tr. IV</i>	-7.8	-7.1	1.9	-60.1	0.0	61.5	3.7	-7.8
2003	-92.5	-1.8	-2.8	-349.6	11.7	430.9	20.6	16.5
<i>tr. I</i>	3.0	0.0	0.0	-73.4	0.0	67.4	3.9	1.0
<i>tr. II</i>	-21.2	1.3	0.2	-97.9	0.1	110.9	4.0	-2.6
<i>tr. III</i>	-49.5	-3.3	-1.5	-86.1	10.2	139.7	5.8	15.5
<i>tr. IV</i>	-24.9	0.0	-1.5	-92.2	1.4	112.9	6.8	2.7

Soldul net pozitiv al operațiunilor valutare contra MDL al băncilor comerciale a constituit 16.5 mil. USD (tabelul nr. 28).

Dinamica activelor și obligațiunilor în valută străină ale băncilor

Pe parcursul anului 2003 activele în valută străină ale băncilor comerciale (disponibilități în valută străină și credite acordate în valută străină) s-au majorat cu 94.7 mil. USD (42.3 la sută) până la nivelul de 318.6 mil. USD față de 223.9 mil. USD la sfârșitul anului 2002 (tabelul nr. 29).

Din totalul activelor în valută străină, ponderea cea mai mare (62.2 la sută) revine creditelor acordate în valută străină, care s-au majorat cu 67.3 mil. USD (51.5 la sută) până la 198.1 mil. USD.

Tabelul nr. 29. Activele în valută străină ale băncilor comerciale în anul 2003, mil. USD

	La 31.12.2002	Pondere, %	La 31.12.2003	Pondere, %	Ritmul creșterii, %	Nivelul mediu zilnic al activelor
Credite acordate în valută	130.8	58.4	198.1	62.2	51.5	152.2
Disponibilități în valută	93.1	41.6	120.5	37.8	29.4	106.7
Total active	223.9	100.0	318.6	100.0	42.3	258.9

Disponibilităților în valută străină le revin 37.8 la sută din total active, fiind în creștere pe parcursul anului de gestiune cu 27.4 mil. USD (de la 93.1 mil. USD până la 120.5 mil. USD).

Disponibilitățile în valută străină la situația din 31 decembrie 2003 aveau următoarea structură: plasări în străinătate – 36.6 la sută, conturi "Nostro" deschise în străinătate – 30.3 la sută, numerar în valută străină – 19.2 la sută, mijloace plasate overnight – 13.0 la sută, hârtii de valoare în valută străină – 0.9 la sută. De menționat că, pe parcursul anului 2003 numerarul în valută străină s-a majorat cu 59.3 la sută, mijloacele plasate overnight – cu 37.7 la sută și plasările în străinătate – cu 28.6 la sută (tabelul nr. 30).

Tabelul nr. 30. Disponibilități în valută străină ale băncilor comerciale în anul 2003, mil. USD

	La 31.12.2002	Pondere, %	La 31.12.2003	Pondere, %	Ritmul creșterii, %	Nivelul mediu zilnic
Plasări în străinătate ale băncilor din Moldova	34.3	36.8	44.1	36.6	28.6	45.0
Conturi "Nostro" deschise în străinătate	30.9	33.2	36.6	30.3	18.4	25.4
Numerar în valută străină	14.5	15.6	23.1	19.2	59.3	18.0
Mijloace plasate overnight	11.3	12.1	15.6	13.0	37.7	16.9
Hârtii de valoare în valută străină	2.1	2.3	1.1	0.9	-47.6	1.4
Total pe sistemul bancar	93.1	100.0	120.5	100.0	29.4	106.7

Creșterea volumului de credite (cu 67.3 mil. USD) în anul 2003 a fost mai semnificativă decât majorarea cu 31.8 mil. USD înregistrată în anul precedent. Analizând structura valutară a creditelor în valută acordate pe parcursul anului 2003, putem constata că ponderea medie anuală pe valute s-a distribuit în felul următor: dolarul SUA – 85.1 la sută, euro – 14.9 la sută. Cu toate că ponderea euro în structura creditelor în valută s-a majorat cu 4.8 puncte procentuale până la cota de 17.1 la sută la sfârșitul anului 2003, partea considerabilă a creditelor continuă să fie acordată în dolari SUA – 82.9 la sută.

Obligațiunile de bilanț în valută străină s-au majorat în anul 2003 cu 70.3 mil. USD (44.4 la sută) până la nivelul de 228.6 mil. USD. În structură, depozitele atrase la termen pe parcursul anului 2003 au înregistrat o creștere cu 37.6 mil. USD, iar cele la vedere - cu 32.7 mil. USD.

Creșterea depozitelor în valută pe fundalul aprecierii monedei naționale a fost condiționată de majorarea fluxului de valută de peste hotare.

Analizând structura depozitelor pe valute se observă că dolarul SUA rămâne valuta preponderentă, căruia i-a revenit 70.5 la sută din total

Tabelul nr. 31. Total depozite în valută străină în bănci comerciale (mil. USD)

	La 31.12.2002	Pondere, %	La 31.12.2003	Pondere, %	Nivelul mediu zilnic	Creștere anuală
USD	135.5	85.6	161.2	70.5	151.3	25.7
Euro	19.6	12.4	63.6	27.8	41.3	44.0
Ruble rusești	2.5	1.6	3.1	1.4	3.2	0.6
Alte valute	0.7	0.4	0.7	0.3	0.6	0.0
Total depozite	158.3	100.0	228.6	100.0	196.4	70.3

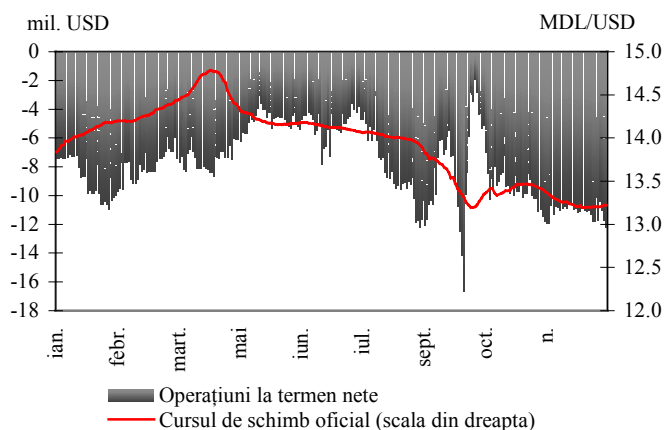
depozite la 31 decembrie 2003. Astfel, depozitele în dolari SUA s-au majorat cu 25.7 mil. USD, constituind 161.2 mil. USD la sfârșitul anului 2003. Totodată, ponderea depozitelor în moneda euro a crescut semnificativ (cu 15.4 puncte procentuale) pe parcursul anului 2003 până la nivelul de 27.8 la sută din total depozite, însumând 63.6 mil. USD (tabelul nr. 31).

De menționat că, în anul 2003 una din sursele de finanțare a creditelor în valută (pe lângă depozitele atrase) au constituit-o creditele acordate

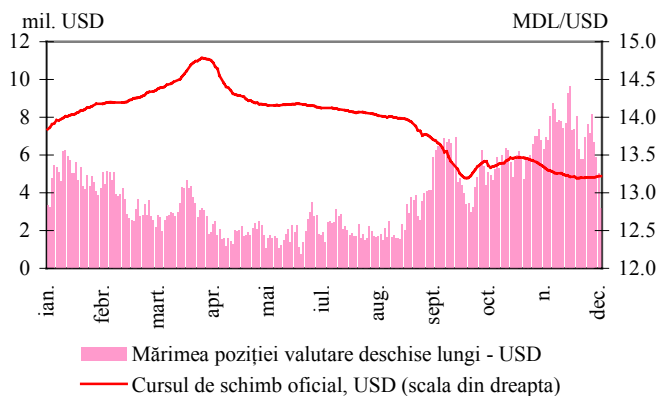
de BERD următoarelor bănci comerciale: BC "Moldova-Agroindbank" S.A. (6.1 mil. USD), BC "Mobiasbancă" SA (2.7 mil. USD), BC "Victoriabank" SA (2.0 mil. USD) și CFI - "Fincombank" S.A. (1.5 mil. USD).

Din totalul activelor și obligațiilor condiționale, ponderea cea mai semnificativă revine operațiunilor la termen. Pe parcursul anului 2003 remarcăm vânzări de valută străină la termen cu mult mai mari decât cumpărări la termen (graficul nr. 59).

Graficul nr. 59. Operațiuni la termen nete în anul 2003

Graficul nr. 60. Mărimea poziției valutare deschise lungi în dolari SUA în anul 2003

Poziția valutară deschisă (lungă) pe toate valutele pe parcursul anului 2003 s-a majorat cu 19.8 la sută de la 10.6 mil. USD până la 12.7 mil. USD la situația din 31 decembrie 2003.

Poziția valutară deschisă în dolari SUA s-a diminuat cu 11.1 la sută comparativ cu sfârșitul anului 2002, de la 3.6 mil. USD până la 3.2 mil. USD (graficul nr. 60). În același timp, poziția valutară deschisă în euro s-a majorat cu 11.6 la sută, de la 4.3 mil. USD până la 4.8 mil. USD.

Colaborarea internațională a Republicii Moldova

Colaborarea Băncii Naționale a Moldovei cu instituțiile financiare internaționale (Fondul Monetar Internațional, Grupul Băncii Mondiale, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Uniunea Europeană, Fondul Internațional pentru Dezvoltare în Agricultură) în anul 2003 a avut un caracter constructiv și orientat spre consolidarea cadrului macroeconomic și a creșterii economice durabile, scopul final al căreia constituie eradicarea sărăciei, armonizarea în continuare a

cadrelui legislativ cu standardele europene și internaționale, prevenirea și combaterea spălării banilor, obținerea asistenței tehnice, etc.

În calitate de eveniment important al anului 2003 poate fi menționată participarea Republicii Moldova în perioada 20-22 ianuarie 2003 la conferința de la Lucerne (Elveția) organizată în cadrul Inițiativei CSI-7, lansată în anul 2002 pentru 7 cele mai sărace țări din CSI (Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Republica Kârgâzstan, Republica Moldova, Republica Tadjikistan și Republica Uzbekistan). În cadrul Inițiativei CSI-7, organizațiile co-sponsori (FMI, BERD, Banca Mondială, Banca Asiatică pentru Dezvoltare) și cele 7 țări ale CSI au reevaluat problemele perioadei de tranziție, s-a făcut apel la comunitatea donatorilor în contextul majorării finanțării în condiții concesionale, au fost discutate probleme privind datoriile externe și sărăcia, accesul la piețele regionale/internaționale, integrarea regională, combaterea corupției, reformele și eficientizarea managementului, etc.

Fondul Monetar Internațional (FMI)

Relațiile Băncii Naționale a Moldovei cu Fondul Monetar Internațional din anul 2003 s-au caracterizat printr-o cooperare constructivă în contextul implementării măsurilor economice și financiare prevăzute în Memorandumul Politicilor Economice și Financiare semnat de Republica Moldova cu FMI la 30 noiembrie 2000, Suplimentul la Memorandum și Memorandumul Tehnic din 24 iunie 2002.

În lunile martie și iunie ale anului 2003 echipele de experți ai FMI au efectuat la Chișinău vizite de monitorizare și evaluare a derulării programului economic al Republicii Moldova prevăzut în Memorandumul cu FMI.

Tabelul nr. 32. Cele mai recente aranjamente financiare cu FMI

Tipul Facilității	Data aprobării	Data expirării programului	Suma aprobată (mil. DST)	Suma disbursată (mil. DST)	Ponderea disbursărilor în totalul sumei aprobate, (%)
Facilitatea de Susținere a Creșterii Economice și Reducere a Sărăciei (PRGF)	21 Decembrie 2000	20 Decembrie 2003	110.88	27.72	25
Facilitatea de Finanțare Extinsă (EFF)	20 Mai 1996	19 Mai 2000	135.00	87.50	65
Aranjamentul Standby	22 Martie 1995	21 Martie 1996	58.50	32.40	55

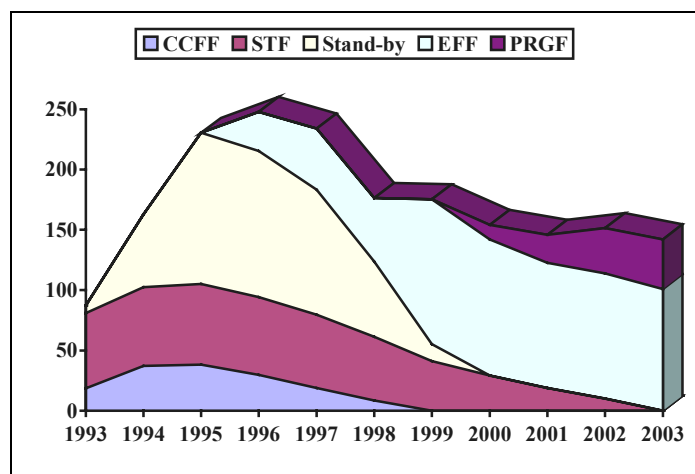
În anul 2003, cu toate că au fost înregistrate evoluții pozitive în economia națională, Republica Moldova nu a respectat toate măsurile asumate în termenii prevăzuți în programul economic descris în Memorandumul semnat cu FMI. Astfel, nu a fost examinată aprobarea unei noi tranșe în cadrul Facilității de Susținere a Creșterii Economice și Reducere a Sărăciei (PRGF) la ședința din septembrie 2003 a

Consiliului Executiv al FMI, iar programul economic al țării nu a obținut suport financiar din partea FMI.

Termenul Memorandumului Republicii Moldova cu FMI, în baza căruia pe parcursul perioadei 2000-2003 Republica Moldova a efectuat disburseări din creditul PRGF, a expirat fără a fi prelungit la 20 decembrie 2003. Astfel, pe perioada de derulare a programului nu au fost disburseate $\frac{3}{4}$ din suma creditului PRGF de 110.88 mil. DST aprobată de Consiliul Executiv al FMI (tabelul nr. 32).

În perioada 29 octombrie-11 noiembrie 2003 experții misiunii FMI și autoritățile Republicii Moldova au purtat discuții bilaterale anuale privind evaluarea situației economice și a politicilor economice în cadrul art. IV al Statutului FMI. Stocul pentru facilitățile FMI a atins valoarea maximă în perioada anilor 1995-1998, contribuția aranjamentelor *stand-by* și STF fiind preponderentă (graficul nr. 61).

Graficul nr. 61. Stocul pentru facilitățile FMI pe parcursul perioadei 1993-2003 (mil. USD)

CCFF – Facilitatea de Finanțare Compensatorie și Neprevăzută
 STF – Facilitatea de Finanțare Sistemică
 Stand-By – Aranjamentele Stand-by
 EFF – Facilitatea de Finanțare Extinsă
 PRGF – Facilitatea de Susținere a Creșterii Economice și Reducere a Sărăciei

Suportul financiar acordat în perioada 1993-2003 de către FMI în cadrul programelor economice ale Republicii Moldova a constituit 270.07 mil. DST (390.99 mil. USD). Plățile totale au reprezentat pentru aceeași perioadă 230.26 mil. DST (314.1 mil. USD), din care plățile vizând rambursarea creditelor au constituit – 174.12 mil. DST (235.88 mil. USD), iar plățile de dobânzi și comisioane – 56.14 mil. DST (78.22 mil. USD). Stocul datoriei pentru aceste credite la 31 decembrie 2003 a fost de 95.95 mil. DST, sau 142.1 mil. USD. Plățile pentru facilitățile FMI în anul 2003 au constituit 25.01 mil. USD, fiind compuse din rambursări de credite în valoare

de 22.24 mil. USD și plăți de dobândă în valoare de 2.77 mil. USD.

În anul 2003, Consiliul de administrație al BNM prin Hotărârea nr.25 din 06.02.03 a aprobat Amendamentul IV la statutul FMI, iar Parlamentul Republicii Moldova a adoptat la 25.07.2003 Legea nr.348-XV privind acceptarea celui de-al patrulea Amendament la Statutul Fondului Monetar Internațional (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.170-172/723 din 08.08.2003). Acceptarea modificării menționate la statutul FMI va permite Republicii Moldova, că la data intrării în vigoare a Amendamentului IV (data acceptării acestui amendament de către 85 la sută din statele membre ale FMI), să utilizeze/disbursese 29.3 la sută, sau 26,384,210.00 DST din cota de 90.0 mil. DST din 19.09.1997. Avantajul acceptării Amendamentului IV constă în faptul că disbursearea sumei de 26,384,210.00 DST nu va fi

condiționată de existența unui program economic cu FMI, va duce la mărirea activelor oficiale brute cu suma respectivă fără modificarea activelor externe nete și va constitui o sursă suplimentară de venituri.

Banca Națională a Moldovei este un participant activ în cadrul celei de-a doua etape a GDDS – *General Data Dissemination System* prin care, în mod periodic, sunt puse la dispoziția publicului date privind indicatorii economici, financiari și socio-demografici în scopul asigurării transparenței politicilor și performanțelor macroeconomice ale țării.

Grupul Băncii Mondiale (BM)

Portofoliul de credite al Băncii Mondiale are la bază 3 principii de strategie curentă privind asistența țării din partea Băncii Mondiale (CAS): (a) creșterea și menținerea macroeconomică; (b) dezvoltarea sectorului privat; (c) reforma sectorului public. Banca Mondială deține un rol important în calitate de donator și în acordarea asistenței tehnice.

În conformitate cu datele Băncii Mondiale, portofoliul activ de credite acordate Republicii Moldova în perioada 1993-2003 include 12 proiecte cu un total de angajamente nete de 150.5 mil. USD, disburseări în mărime de 62.3 mil. USD și un sold al mijloacelor nedisburseate de 62.0 la sută.

Principiile menționate mai sus ale strategiei asistenței se realizează prin implementarea proiectelor în următoarele sectoare economice: (1) dezvoltarea durabilă din punct de vedere ecologic și social – 13.5 mil. USD (9.0 la sută); (2) infrastructură - 70.1 mil. USD (47.0 la sută); (3) dezvoltarea resurselor umane – 57.9 mil. USD (38.0 la sută) și (4) dezvoltarea sectorului privat – 9.0 mil. USD (6.0 la sută).

Cinci proiecte noi au fost aprobate de către Consiliul Executiv al Băncii Mondiale în anul 2003: Proiectul de alimentare cu apă și salubritate, Proiectul de facilitare a comerțului și transportului în Europa de Sud-Est, Proiectul Energetic II, Proiectul de includere socială a tineretului și Proiectul de control SIDA (ultimul fiind de fapt un grant).

Portofoliul total de credite acordate de *Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare* (BIRD) Republicii Moldova cuprinde 9 proiecte (7 proiecte investiționale și 2 proiecte de ajustări structurale) în sumă totală de 189.78 mil. USD. Totalul tragerilor de la BIRD în perioada 1993-2003 a însumat 230.79 mil. USD.

La finele anului 2003, portofoliul total de credite cu condiții concesionale finanțate de *Asociația Internațională pentru Dezvoltare* (AID) se compunea din 15 proiecte (12 proiecte investiționale și 3

proiecte de ajustări structurale) în mărime totală de 174.96 mil. USD. Totalul tragerilor de la AID în perioada 1993-2003 a însumat 158.30 mil. USD.

Corporația Financiară Internațională (CFI) a continuat în anul 2003 finanțarea sectorului privat (bancar și non-bancar) în următoarele direcții: (1) restructurarea sectorului energetic în perioada post-privatizare (Rețelele Electrice de Distribuție privatizate de Union Fenosa International S.A., Spania); (2) micro-finanțarea (ICS MEC din Moldova SA); (3) finanțarea sectorului telecomunicațiilor (IM Voxtel SA); (4) restructurarea, modernizarea și extinderea în perioada post-privatizare a 3 fabrici de conserve din fructe și legume (Incon SA); (5) finanțarea sectorului bancar (BC Victoriabank SA, BC Moldindconbank SA, Banca de Finanțe și Comerț SA).

În anul 2003 valorificările în cadrul sectorului bancar au constituit 1.5 mil. USD, în sectorul non-bancar nefiind alocate resurse. Totalul tragerilor în perioada 1993-2003 a constituit 61.27 mil. USD. La 31.12.2003 stocul pentru proiectele finanțate de IFC s-a cifrat la 53.75 mil. USD, cel al sectorului bancar - 8.86 mil. USD și al sectorului non-bancar - 44.89 mil. USD.

Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD)

Proiectele investiționale cu finanțarea de către BERD se împart în credite directe acordate Republicii Moldova, proiecte pentru sectorul privat cu garanția statului și angajamente externe private negarantate de stat și sunt direcționate în următoarele domenii economice: (a) infrastructură; (b) industrie; (c) transport; (d) sectorul energetic; (e) micro-finanțare; (f) sectorul bancar și (g) comunicații.

Conform Strategiei de țară pentru Republica Moldova, aprobată de Consiliul Directorilor al BERD la 1 iulie 2003, portofoliul net al creditelor active în diviziune pe ramuri ale economiei la 30 aprilie 2003 prezenta: credite în transport – 22.0 la sută, în agrobusiness – 11.0 la sută, în sectorul energetic – 32.0 la sută, în sistemul de aprovizionare cu apă și canalizare – 17.0 la sută și în instituții financiare – 18.0 la sută.

Sectorul bancar beneficiază din partea BERD de credite financiare, investiții în capitalul social, credite pentru programele de micro-finanțare, linii de creditare pentru întreprinderile mici și mijlocii, programe de facilitare a comerțului exterior și asistență tehnică. Avantajele participării BERD cu investiții în sectorul bancar al Republicii Moldova sunt: capitalizarea instituțiilor financiare, lărgirea portofoliului de credite al băncilor autorizate autohtone, îmbunătățirea managementului și a structurii organizaționale a instituțiilor

financiare, aportul în atragerea investițiilor străine, sporirea confidenței în stabilitatea sectorului bancar.

La data de 1 iulie 2003, Consiliul Directorilor al BERD a aprobat o nouă strategie de țară pentru Republica Moldova, unde au fost stabilite următoarele obiective pentru perioada de implementare a strategiei: (1) finanțarea sectorului bancar prin credite și investiții directe, Programe de facilitare a comerțului exterior, utilizarea unor instrumente financiare noi cum ar fi finanțarea operațiunilor de leasing și ipotecare; (2) sectorul privat – finanțarea proiectelor legate de investiții străine directe și privatizare; (3) infrastructură – finanțarea sectorului energetic și cel al comunicațiilor în perioada post-privatizare; (4) colaborarea cu autoritățile țării în contextul elaborării Strategiei Republicii Moldova de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei.

În anul 2003 BERD a aprobat pentru BC Victoriabank SA o nouă linie de creditare în valoare de 4.0 mil. USD pentru finanțarea pe termen mediu a activităților de investiții și majorare a capitalului circulant al întreprinderilor mici și mijlocii. În 2003 BC „Mobiasbancă” SA și BC „Moldova-Agroindbank” SA de asemenea au beneficiat de creditele BERD.

La sfârșitul anului 2003 stocul total al creditelor directe și private (cu și fără garanția statului) acordate de către BERD a constituit 90.41 mil. USD, din care 66.6 la sută revin datoriei directe și creditelor private garantate de stat și 33.4 la sută - angajamentelor private negarantate de stat.

În anul 2003 totalul tragerilor în cadrul proiectelor BERD s-au cifrat la 12.16 mil. USD, beneficiari fiind băncile comerciale BC Mobiasbancă SA, BC Moldova-Agroindbank SA și BC Victoriabank SA. Plățile totale au constituit 16.84 mil. USD, din care 3.52 mil. USD au fost efectuate pentru angajamentele private negarantate de stat, 12.14 mil. USD reprezintă plățile sectorului privat pentru angajamentele garantate de stat și 1.18 mil. USD – plățile pentru datoria directă.

Disbursările totale în perioada 1993-2003 în cadrul proiectelor BERD, contractate de agenții economici fără garanția statului, au atins cifra de 41.59 mil. USD, iar plățile totale pentru această categorie au reprezentat 17.43 mil. USD.

Fondul Internațional pentru Dezvoltare în Agricultură (FIDA)

În anul 2003 tragerile totale în cadrul Proiectului de Finanțare Rurală și Dezvoltare a Întreprinderilor Mici au constituit 2.44 mil. USD. La 31.12.2003 stocul pentru proiectul finanțat de FIDA a însumat 5.44 mil. USD.

Uniunea Europeană (UE)

Relațiile Republica Moldova – UE se desfășoară în contextul Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), semnat la 28 noiembrie 1994 și intrat în vigoare la 1 iulie 1998.

Ca urmare a inițiativei lansate de Președintele Republicii Moldova privind elaborarea Strategiei naționale de integrare europeană și a Planului național de acțiuni întru implementarea acesteia, rolul Uniunii Europene în configurarea politicilor economice naționale a crescut semnificativ.

În februarie 2003 Banca Națională a Moldovei a prezentat un Raport detaliat privind activitatea BNM în contextul art.51 și art.75 ale APC, ce reprezintă analiza activităților și realizărilor care țin de competența BNM pe parcursul a 5 ani din data aplicării APC, precum și acțiunile de perspectivă în dezvoltarea relațiilor de cooperare Republica Moldova – UE.

Pe parcursul anului 2003 Banca Națională a Moldovei a participat activ în Comisia Națională pentru Integrare Europeană și la acțiunile legate de elaborarea Concepției de Integrare Europeană a Republicii Moldova. O importanță deosebită prezintă racordarea activității BNM la standardele comunitare și internaționale în domeniile care țin de competența unei bănci centrale moderne.

Grupul Operativ pentru Investigații Financiare (FATF)

În septembrie 2003, ca urmare a solicitării din partea FATF, Banca Națională a Moldovei a prezentat *Chestionarul de autoevaluare conform celor 25 criterii PTNC (Pays ou Territoires non Cooperatifs) referitor la prevenirea și combaterea spălării banilor*, în baza căruia este efectuată evaluarea de către Secretariatul FATF a țării privind conformarea criteriilor date.

Banca Națională a Moldovei a prezentat în septembrie 2003 și *Chestionarul de autoevaluare: recomandările speciale ale FATF referitor la combaterea finanțării terorismului*.

Colaborarea cu băncile centrale ale altor state

Banca Națională a Moldovei menține relații de colaborare cu mai multe bănci centrale, inclusiv Federal Reserve Bank (SUA), Banque de France (Franța), Deutsche Bundesbank (Germania), De Nederlandsche Bank N.V. (Olanda), Bank of England (Marea Britanie), Oesterreichische Nationalbank (Austria), Banca d'Italia, Bank of Japan, Banca Națională a României, Banca Națională a Poloniei, băncile centrale ale statelor baltice și din statele CSI, etc.

Reglementarea valutară în anul 2003

Prin adoptarea unui șir de acte normative, în anul 2003 BNM a continuat activitatea de perfecționare a cadrului legal în domeniul reglementării valutare, orientată spre asigurarea stabilității monedei naționale, pieței valutare, spre liberalizarea treptată a regulilor valutare, precum și spre sporirea eficacității controlului valutar.

Astfel, ținând cont de presiunea asupra pieței valutare a țării, înregistrată în primul trimestru, în luna aprilie 2003 BNM a adoptat un șir de măsuri cu caracter temporar în vederea atenuării impactului negativ asupra pieței valutare și, prin urmare, asupra cursului de schimb al monedei naționale: majorarea normei rezervelor obligatorii, diminuarea limitelor poziției valutare deschise a băncilor, precum și reducerea termenului de păstrare în cont (de la 30 până la 7 zile bancare) a valutei străine cumpărate pe piața valutară de către persoane juridice rezidente. De asemenea, în vederea excluderii eschivării de la obligațiunea de a vinde în termenul stabilit a valutei străine neutilizate, a fost modificat mecanismul de cumpărare a valutei străine de către persoane juridice rezidente.

În luna septembrie 2003, ținând cont de evoluția cursului leului moldovenesc pe piața valutară, limitele poziției valutare deschise au fost restabilite la nivelul precedent. În ceea ce privește termenul de păstrare în conturi a valutei străine cumpărate de către persoane juridice rezidente (cu excepția băncilor), 7 zile bancare s-au considerat suficiente pentru utilizarea valutei străine cumpărate conform destinației și în cazul unei piețe valutare stabile. Totodată, în unele cazuri întemeiate, a fost admisă păstrarea valutei străine cumpărate pe o perioadă mai mare de 7 zile bancare.

În anul 2003 BNM a liberalizat/simplificat unele reguli valutare, printre care evidențiem următoarele.

- Persoanelor fizice nerezidente li s-a permis la ieșirea din Republica Moldova de a scoate, fără a prezenta vreun document organelor vamale ale Republicii Moldova, valută străină în numerar și/sau în cecuri de călătorie în sumă ce nu depășește 1000 USD (echivalentul lor) de fiecare persoană.
- Întru realizarea prevederilor Protocolului privind colaborarea bilaterală, semnat de către Banca Națională a Moldovei și Banca Națională a României la data de 16.04.2003 la București, BNM a majorat plafonul de introducere/scoatere de către o persoană fizică în/din Republica Moldova a monedei naționale de la 2500 la 7000 lei moldovenești. Plafonul dat a fost mărit pentru orice persoană fizică independent de faptul, rezident al cărei țări este.

- Ținând cont de impactul diferit asupra pieței valutare interne în cazul procurării valutei străine contra lei moldovenești și în cazul procurării ei contra altă valută străină, s-a considerat irațional de a aplica în ambele cazuri limitări similare ce țin de scopurile pentru care persoanele juridice rezidente pot procura valută străină pe piața valutară. În acest sens, au fost operate modificări privind cumpărarea/vânzarea valutei străine, au fost concretizate unele noțiuni și au fost completate anumite prevederi. Totodată, limitările ce țin de cumpărarea de către persoane juridice rezidente a valutei străine au fost păstrate doar în cazul procurării ei contra lei moldovenești. Posibilitatea cumpărării unei valute străine contra alteia fără careva limitări permite agenților economici de a-și dirija într-un mod eficient riscurile valutare.
- Luând în considerare realitățile de pe piața valutară, băncilor le-a fost acordat dreptul de a stabili alte cursuri de schimb decât cele pe care le utilizează casele de schimb valutar, în cazul efectuării operațiunilor de cumpărare/vânzare a valutei străine cu persoane fizice prin virament.
- Unele operațiuni din domeniul valutar au fost scutite de necesitatea autorizării din partea BNM. Astfel, persoanelor fizice rezidente le-a fost acordat dreptul de a efectua, fără autorizația BNM, plăți/transferuri în străinătate pe operațiuni curente internaționale din contul mijloacelor în valută străină procurate pe piața valutară a Republicii Moldova. Acestea pot fi efectuate în baza și în limita sumelor indicate în documentele ce confirmă necesitatea efectuării plății/transferului.
- A fost eliminată prevederea, conform căreia băncile și casele de schimb valutar aveau dreptul de a cumpăra de la un client valută străină în numerar și/sau în cecuri de călătorie în sumă mai mare de 50000 USD (echivalentul lor) numai în baza permisiunii BNM.
- În anul gestionar a fost abordată des chestiunea referitor la liberalizarea creditării în valută străină de către băncile din Republica Moldova. În scopul examinării chestiunii nominalizate a fost efectuat un studiu în care s-au luat în considerare diverse aspecte, printre care eventualul impact al liberalizării asupra unor indicatori macroeconomici și a pieței valutare. Pe fundalul unui nivel înalt al ratei inflației, la momentul actual s-a considerat oportun de a liberaliza creditarea în valută străină numai parțial. Astfel, băncilor le-a fost permisă eliberarea creditelor în valută străină (i) agenților economici rezidenți, independent de scopul utilizării creditelor, numai în cadrul programelor de cofinanțare cu participarea instituțiilor financiare internaționale; (ii) persoanelor fizice rezidente - în vederea efectuării unor transferuri în

străinătate legate de achitarea unor cheltuieli personale în străinătate; (iii) agenților economici rezidenți - pentru efectuarea decontărilor cu nerezidenți care nu se referă numai la achitări pentru importul de bunuri /servicii.

- Ca și în anii precedenți, o atenție deosebită a fost acordată perfecționării prevederilor actelor normative privind operațiunile ce țin de transferul de capital, și în special liberalizării treptate a acestor operațiuni. Astfel, a fost stabilită o prevedere generală, în baza căreia la luarea deciziei asupra înregistrării/autorzării oricăror operațiuni legate de transferul de capital, BNM va ține cont de obiectivul său principal, stipulat în Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei, situația pe piața valutară internă și cea a balanței de plăți a Republicii Moldova.

Cadrul normativ a fost completat cu prevederi exprese referitor la transferuri de capital ale persoanelor fizice cu caracter personal (spre exemplu, împrumuturi, cadouri, donații, ajutor gratuit, moșteniri, plata unor datorii ale imigranților în țara de origine, scoaterea/transferarea în străinătate a mijloacelor bănești de către persoane fizice rezidente care se stabilesc cu domiciliu permanent în străinătate). Ținând cont că unele din operațiunile menționate legate de fluxul mijloacelor bănești în țară nu influențează piața valutară, s-a considerat oportun de a completa lista operațiunilor ce țin de transferul de capital care se efectuează fără înregistrarea de către BNM (spre exemplu, cu operațiunile efectuate de către nerezidenți în favoarea rezidenților: transferuri sub formă de cadouri, donații, ajutor gratuit).

De asemenea, în contextul liberalizării operațiunilor de capital ale persoanelor fizice cu caracter personal legate de refluxul mijloacelor bănești din țară a fost admisă efectuarea unor operațiuni fără autorizația BNM: (i) efectuarea de către persoana fizică rezidentă a unui transfer unic (în limitele stabilite) sub formă de cadou, donație și ajutor gratuit în favoarea unei persoane fizice aflate în străinătate; (ii) transferarea în străinătate a valutei străine înregistrate sau supuse înregistrării în contul în valută străină de tip "A" a persoanei fizice rezidente în cazul stabilirii acesteia cu domiciliu permanent în străinătate; (iii) transferarea de către persoane fizice nerezidente a mijloacelor bănești obținute pe teritoriul Republicii Moldova sub formă de moștenire. În scopul reglementării unor operațiuni din cele sus-menționate a fost adoptată Instrucțiunea privind modul de transferare/scoatere din Republica Moldova a mijloacelor bănești de către unele categorii de persoane fizice.

La adoptarea deciziilor de liberalizare a operațiunilor privind transferul de capital s-au luat în considerație mai mulți factori, cum ar fi: (i) volumul relativ mic al transferurilor din țară comparativ cu

volumul de transferuri în țară efectuate de către persoane fizice, (ii) faptul că sursa de alimentare a conturilor de tip "A" ale persoanelor fizice rezidente reprezintă valuta străină transferată/introdusă din străinătate, ceea ce permite stabilirea unui regim mai liber mijloacelor valutare aflate în conturile menționate ș.a.

În contextul perfecționării cadrului legal existent în domeniul operațiunilor de capital, în anul 2003 a fost adoptată o nouă Instrucțiune cu privire la deschiderea conturilor în străinătate, care reglementează procedura de autorizare de către BNM a deschiderii de către rezidenți a conturilor în străinătate, modul de raportare a conturilor în străinătate etc. Totodată, instrucțiunea conține lista categoriilor de rezidenți, asupra cărora nu se răsfrânge obligativitatea obținerii autorizației BNM pentru deschiderea contului în străinătate, lărgită prin includerea organizațiilor cu statut diplomatic ale Republicii Moldova amplasate în străinătate.

- De asemenea, în anul 2003 BNM a adoptat și alte reglementări în domeniul valutar, printre care evidențiem următoarele:
 - prevederile privind mandatele poștale internaționale au fost aduse în conformitate cu prevederile actuale referitor la transferurile persoanelor fizice rezidente din Regulamentul privind reglementarea valutară pe teritoriul Republicii Moldova;
 - a fost soluționată problema deschiderii, precum și a regimului conturilor bancare destinate gestionării mijloacelor bănești în cadrul proiectelor de asistență tehnică străină, în care implementatorii străini sunt nerezidenți;
 - în limita competenței sale, BNM a contribuit la crearea condițiilor eficiente pentru activitatea organizațiilor de asigurări din Republica Moldova în sistemul internațional „Carte Verde”, adoptând o hotărâre cu privire la documentele acceptate la efectuarea unor transferuri/plăți în cadrul sistemului menționat;
 - în urma conlucrării cu Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei, au fost soluționate unele chestiuni privind (i) efectuarea controlului asupra repatrierii mijloacelor în urma tranzacțiilor de import /export încheiate la Bursă și (ii) transferarea valutei străine între rezidenți în cadrul tranzacțiilor de export /import încheiate la Bursă;
 - în urma intrării în vigoare a amendamentelor la Legea cu privire la reglementarea repatrierii de mijloace bănești, bunuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe, a fost reglementat modul de urmărire a repatrierii mijloacelor în urma tranzacțiilor de leasing ș.a.;

- a fost reglementat modul de transferare/scoatere din Republica Moldova de către persoane fizice rezidente care se stabilesc cu domiciliul permanent în străinătate a mijloacelor bănești pe care le dețin cu drept de proprietate;
- a fost introdusă prevederea referitor la neadmiterea introducerii/scoaterii în/din Republica Moldova a leilor moldovenești (sub formă de bancnote, monede și cecuri) și a valutei străine (sub formă de bancnote, monede și cecuri de călătorie) în bagaj neînsoțit de către persoana fizică, precum și prin trimiteri poștale internaționale;
- au fost concretizate regulile de utilizare a mijloacelor din conturile în valută străină de tipurile “A” și “B” ale persoanelor fizice rezidente. A fost făcută o anumită apropiere a regulilor de efectuare a plăților/transferurilor din conturile menționate. În multe cazuri diferența constă numai în volumul mijloacelor care pot fi transferate, acest volum fiind mai mare la conturile de tip “A”. Totodată, s-a permis înregistrarea în conturile de tip “A” a sumelor dobânzilor aferente acestor conturi;
- au fost elucidate unele momente privind regulile valutare în domeniul utilizării cardurilor bancare;
- au fost concretizate și completate unele prevederi privind regimul conturilor persoanelor fizice nerezidente, care concomitent cu liberalizarea unor operațiuni legate de transferul de capital, au condus la simplificarea regulilor menționate și efectuarea unor transferuri fără implicarea BNM;
- au fost excluse prevederile referitor la obligativitatea prezentării de către persoanele fizice nerezidente a documentelor ce confirmă achitarea impozitelor și taxelor prevăzute de legislație la depunerea numerarului în conturile lor și la efectuarea transferurilor în străinătate;
- prevederile referitor la retragerea numerarului în valută străină din conturile reprezentanțelor nerezidenților au fost elaborate în funcție de categoria reprezentanței străine, fiind stabilite reguli mai libere pentru toate organizațiile care au imunități diplomatice, amplasate în Republica Moldova. Pentru reprezentanțele altor persoane juridice nerezidente prevederile respective au rămas neschimbate;
- în scopul perfecționării sistemului de colectare a datelor statistice au fost modificate unele rapoarte care se prezintă BNM.

Supravegherea și reglementarea activității bancare

Informație generală

La sfârșitul anului 2003 în Republica Moldova funcționau 16 bănci comerciale pe acțiuni, inclusiv două sucursale ale băncilor nerezidente. Numărul total de instituții ale băncilor constituia 703, dintre care 165 filiale, 92 reprezentanțe și 446 agenții.

La 31 decembrie 2003 în băncile comerciale din Moldova activau 7351 angajați, numărul lor majorându-se cu 637 persoane comparativ cu 31 decembrie 2002.

Activele băncilor comerciale

Activele totale ale sistemului bancar s-au majorat cu 2369.8 mil. lei (29.9 la sută) și au constituit 10289.9 mil. lei la 31 decembrie 2003. Această evoluție pozitivă a fost susținută în cea mai mare parte de sporirea soldului obligațiunilor băncilor cu 2021.3 mil. lei (33.1 la sută) și al capitalului acționar cu 348.5 mil. lei (19.1 la sută).

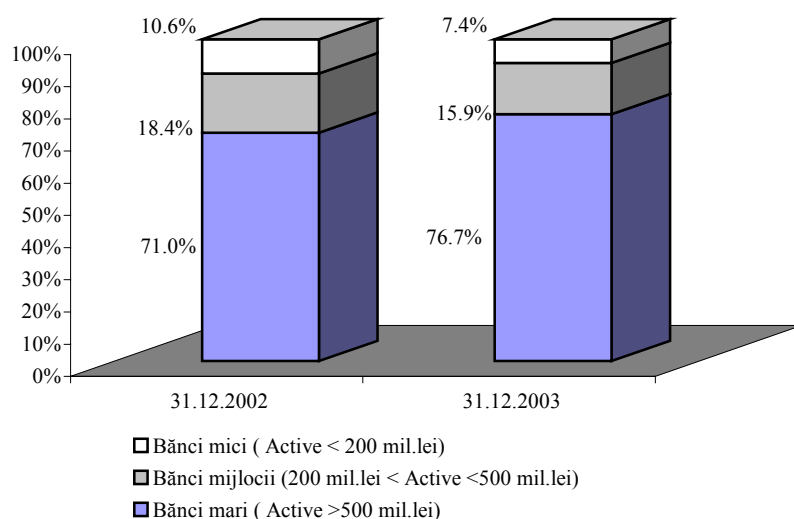
Pe parcursul anului 2003 numărul băncilor mari a crescut cu o unitate, numărul băncilor medii a rămas neschimbat, concomitent s-a micșorat numărul băncilor mici. Astfel, la 31 decembrie 2003 din grupul băncilor mari făceau parte 6 bănci (BC "MOLDOVA-AGROINDBANK" S.A., BANCA DE ECONOMII S.A., B.C. "VICTORIABANK" S.A., BC "Moldindconbank" S.A., BC "BANCA SOCIALĂ" S.A., BC

"MOBIASBANCĂ S.A.), în grupul băncilor medii intrau 5 bănci ("FinComBank" S.A., B.C. "EXIMBANK" S.A., BC "UNIBANK" S.A., B.C. "ENERGBANK" S.A., BC "INVESTPRIVATBANK" S.A.), în grupul băncilor mici intrau 5 bănci (B.C. "Universalbank" S.A., B.C.R. SA Sucursala Chișinău, BC "BUSINESSBANK" S.A., BC "COMERTBANK" S.A., BC "EuroCreditBank" S.A.).

Activele băncilor mari și medii au înregistrat un spor cu 2266.7 mil. lei (40.3 la sută) și 175.3 mil. lei (12.0

la sută), respectiv, în vreme ce activele băncilor mici s-au diminuat cu 72.2 mil. lei (8.6 la sută). De menționat creșterea ponderii activelor

Graficul nr. 62. Dinamica concentrării activelor sectorului bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2002 *- 31.12.2003 (%)

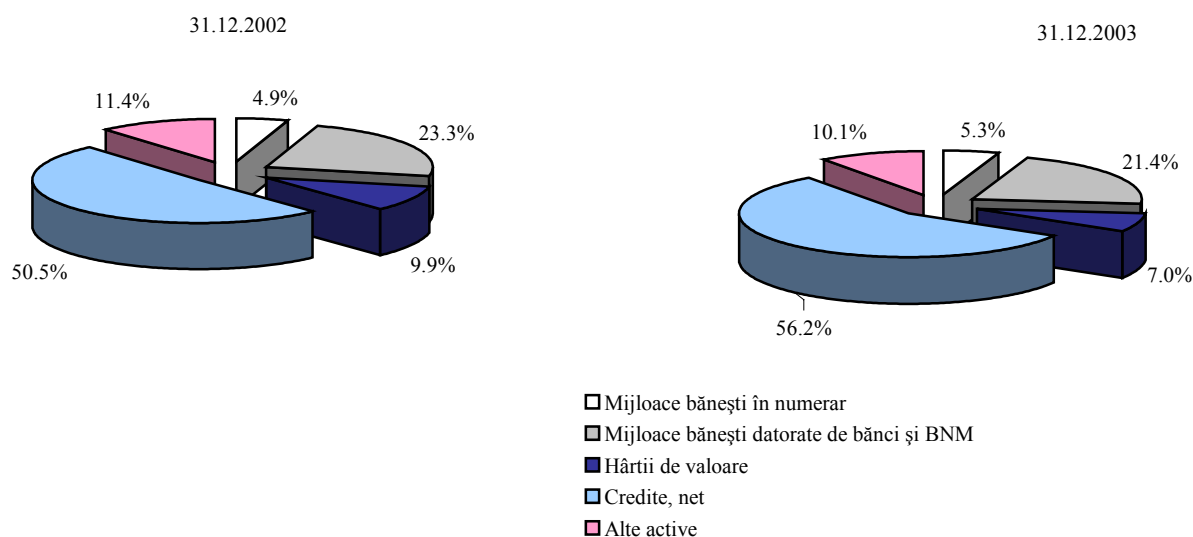

* Datele la 31.12.2002 au fost ajustate conform rezultatelor auditului

băncilor mari în total active cu 5.7 puncte procentuale pe seama comprimării ponderii activelor băncilor medii și băncilor mici, corespunzător, cu 2.5 puncte procentuale și cu 3.2 puncte procentuale (graficul nr. 62).

În structura activelor s-a consemnat o dinamică sporită a componentelor, cu excepția hârtiilor de valoare, volumul cărora s-a restrâns cu 67.1 mil. lei (8.5 la sută). În ansamblu, cea mai notabilă creștere a consemnat-o portofoliul de credite* (net) – cu 1788.3 mil. lei (44.7 la sută). De remarcat, de asemenea, sporul mijloacelor bănești în numerar – cu 156.5 mil. lei (40.0 la sută), al mijloacelor bănești datorate de bănci și BNM - cu 358.0 mil. lei (19.4 la sută), și al altor active - cu 134.1 mil. lei (14.9 la sută).

Graficul nr. 63. Dinamica structurii activelor sectorului bancar al Republicii Moldova în perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

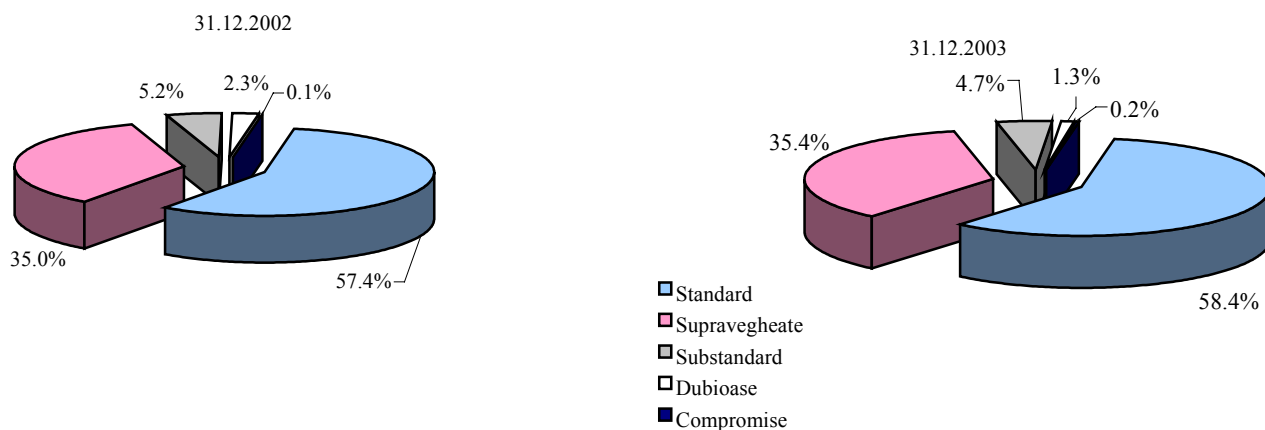
Ponderea maximă în totalul activelor a revenit creditelor nete - 56.2 la sută, fiind în creștere față de sfârșitul anului precedent cu 5.7 puncte procentuale. Mijloacele bănești în numerar au reprezentat 5.3 la sută, mijloacele datorate de bănci și BNM - 21.4 la sută, hârtiile de valoare - 7.0 la sută și alte active - 10.1 la sută din totalul activelor (graficul nr. 63).

Portofoliul total de credite a avut o performanță notabilă, înregistrând o creștere cu 1858.3 mil. lei sau cu 43.6 la sută față de anul 2002, însumând 6123.9 mil. lei la 31 decembrie 2003. De menționat reducerea cu 0.7 puncte procentuale a ponderii creditelor expirate, inclusiv în stare de neacumulare a dobânzii. La 31 decembrie 2003 acestea au alcătuit 200.2 mil. lei sau 3.3 la sută din totalul creditelor.

* conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de credit întocmite în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor financiare, aprobată prin Hotărârea nr.36 a Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei din 08.08.1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.64-65 din 02.10.1997)

În ceea ce privește parametrii calitativi ai portofoliului de credite, remarcăm reducerea cu 1.4 puncte procentuale a ponderii creditelor clasificate nefavorabil (substandard, dubioase și compromise) până la 6.2 la sută din totalul creditelor (graficul nr. 64). Ca urmare a micșorării riscurilor aferente portofoliului de credite, raportul *reduceri pentru pierderi la credite (fondul de risc)/total credite* s-a diminuat cu 0.8 puncte procentuale, constituind 5.5 la sută la 31 decembrie 2003.

Graficul nr. 64. Dinamica structurii portofoliului de credite și a leasingului financiar pe sectorul bancar al Republicii Moldova, conform gradului riscului operațiunilor investiționale, în perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

Suma totală a creditelor compromise anulate din contul reducerilor pentru pierderi la credite a constituit 58.6 mil. lei în anul 2003, recuperările la credite - 31.5 mil. lei. Astfel, din totalul creditelor anulate, recuperările reprezintă 53.7 la sută, fiind în creștere cu 14.3 puncte procentuale față de anul precedent, tendință ascendentă ce reflectă îmbunătățirea procedurilor de rambursare a creditelor și a controlului intern în băncile comerciale în domeniul creditării.

Suma totală pe sistemul bancar a creditelor acordate persoanelor afiliate băncilor a alcătuit 377.1 mil. lei la 31 decembrie 2003, reprezentând o pondere nesemnificativă de 6.2 la sută din totalul creditelor și de 18.5 la sută din Capitalul de gradul I (limita maximă – 100 la sută din Capitalul de gradul I).

Creditele acordate funcționarilor băncilor reprezintă 18.9 mil. lei sau 0.3 la sută din totalul portofoliului de credite și 0.9 la sută din capitalul normativ total al băncilor comerciale (limita maximă – 10.0 la sută din CNT).

Valoarea totală a creditelor "mari" a constituit 1610.7 mil. lei, ceea ce reprezintă 26.3 la sută din portofoliul total de credite și 78.9 la sută din capitalul normativ total al băncilor comerciale, în condițiile unei limite maxime de 500 la sută. Suma celor mai mari zece datorii nete la credite constituie 37.3 la sută din creditele nete pe sistem, limita maximă fiind de 50 la sută din creditele nete.

Investițiile băncilor în mijloace fixe și alte active materiale pe termen lung raportate la capitalul normativ total au constituit 34.2 la sută la finele anului 2003 (limita maximă - 50 la sută). Investițiile în active materiale pe termen lung și cotele de participare în capitalul unităților economice raportate la capitalul normativ total reprezintă 38.4 la sută (limita maximă 100 la sută).

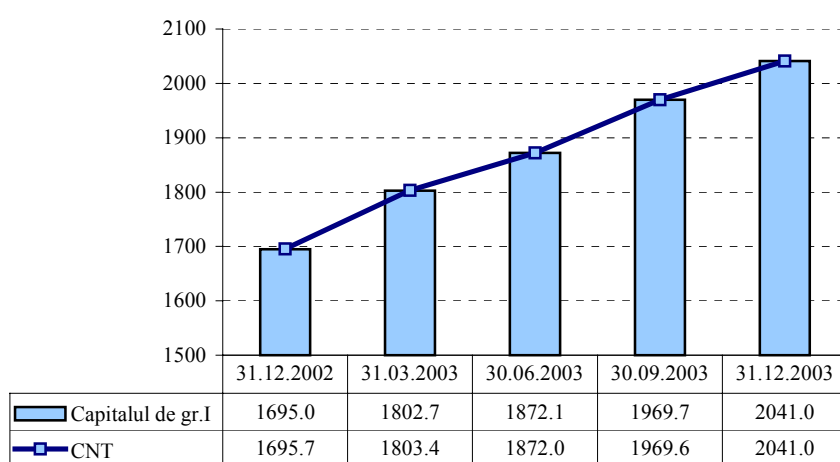
Ponderea activelor nete în valută străină din totalul activelor a constituit 41.9 la sută, fiind cu 3.5 puncte procentuale mai mare comparativ cu ponderea obligațiunilor nete în valută străină. De menționat că, ponderea activelor și obligațiunilor în valută străină a crescut cu 2.3 puncte procentuale și 2.1 puncte procentuale, respectiv, față de anul trecut. În structura activelor în valută străină ponderea cea mai mare a revenit creditelor în valută străină - 60.7 la sută și mijloacelor bănești datorate de bănci în valută străină - 30.2 la sută.

Conturile condiționale de credit (angajamente extrabilanțiere - active potențiale) au însumat 1195.9 mil. lei, sau 11.6 la sută din totalul activelor, sporind cu 1.1 puncte procentuale față de sfârșitul anului precedent. În structura angajamentelor extrabilanțiere ponderea cea mai mare au deținut-o obligațiunile de vânzare a valutei străine prin tranzacții la termen - 37.8 la sută (452.2 mil. lei). Obligațiunile de acordare a creditelor au alcătuit 429.4 mil. lei, sau 35.9 la sută din totalul angajamentelor extrabilanțiere, iar acreditivele și garanțiile emise s-au cifrat la 190.7 mil. lei, sau 15.9 la sută din totalul angajamentelor extrabilanțiere.

Capitalul băncilor comerciale

Capitalul de gradul I a atins valoarea de 2041.0 mil. lei la 31 decembrie 2003, înregistrând o creștere cu 346.0 mil. lei (20.4 la sută) (graficul nr. 65). Dinamica respectivă indică o tendință continuă de

Graficul nr. 65. Dinamica capitalului pe sistemul bancar al Republicii Moldova în anul 2003 (mil. lei)

consolidare a sistemului bancar. De menționat că, conform rapoartelor financiare prezentate de bănci, la finele anului 2003 la toate băncile comerciale mărimea capitalului de gradul I corespundea categoriei autorizației deținute.

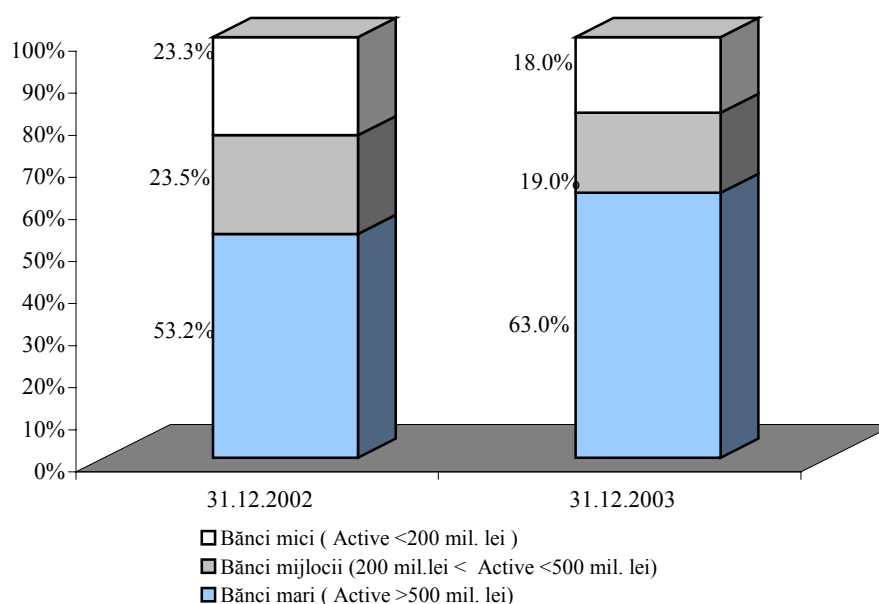
Capitalul normativ total (CNT) a sporit în anul 2003 cu 345.3 mil. lei (20.4 la sută). Sursa principală de majorare a capitalului de

gradul I și a CNT a fost venitul net obținut de bănci în valoare de 411.1 mil. lei și închiderea emisiilor de acțiuni la "FinComBank" S.A. în valoare de 6.1 mil. lei și BC "EuroCreditBank" S.A. - 36.1 mil. lei. Acest fapt a contribuit la creșterea în continuare a gradului de stabilitate a sistemului bancar.

Media suficienței capitalului ponderat la risc (raportul *valorii capitalului normativ total la activele ponderate la risc*) pe sistemul bancar la situația din 31 decembrie 2003 a fost situată la un nivel înalt, de 31.8 la sută (nivelul minim în Republica Moldova este de 12.0 la sută, iar cel stabilit de Comitetul Bazel pentru supravegherea bancară indică o suficiență și mai mică, de 8.0 la sută). În același timp, pe parcursul anului 2003 s-a remarcat o tendință de micșorare a acestui indicator, acest fapt fiind datorat sporirii portofoliului de credite (care în cea mai mare parte se include în categoria de risc de 100 la sută).

Analiza structurii capitalului sectorului bancar din punctul de vedere al concentrării acestuia pe grupuri de bănci relevă o creștere a capitalului normativ total al băncilor mari cu 382.9 mil. lei (42.4 la sută) și o diminuare a celui al băncilor medii și al băncilor mici, corespunzător, cu 10.6 mil. lei (2.7 la sută) și 27.0 mil. lei (6.8 la sută).

Graficul nr. 66. Dinamica concentrării capitalului normativ total pe sectorul bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

Cota capitalului normativ total al băncilor mari în capitalul normativ total pe sistemul bancar a constituit 63.0 la sută, majorându-se față de finele anului 2002 cu 9.8 puncte procentuale, din contul reducerii cotei capitalului normativ total al băncilor medii și al băncilor mici, respectiv, cu 4.5 puncte procentuale și 5.3 puncte procentuale (graficul nr. 66).

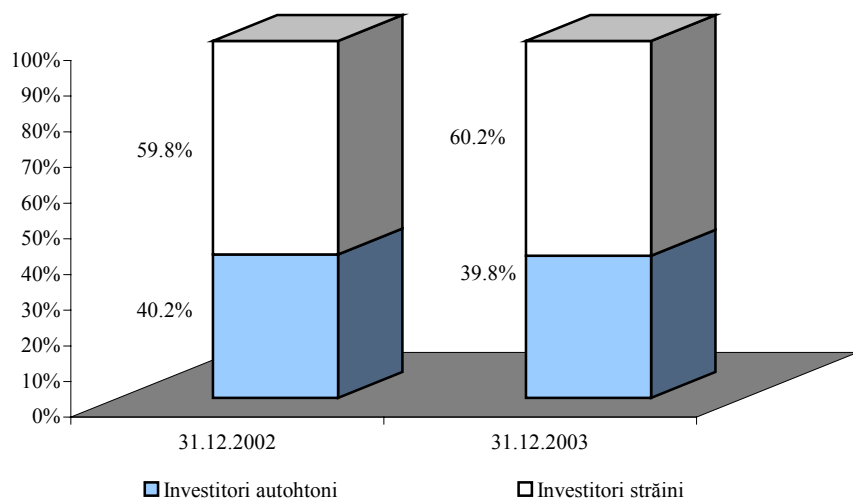
În perioada analizată s-a menținut atractivitatea sectorului bancar pentru investitorii străini, fapt confirmat prin cota

semnificativă de 60.2 la sută a investițiilor străine în capitalul băncilor la situația din 31 decembrie 2003 (graficul nr. 67).

Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor Republicii Moldova sunt: Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare, două bănci din România, o bancă din Rusia, precum și

investitori corporativi din Marea Britanie, SUA, Canada, Rusia, Grecia, Israel, Belgia, Liechtenstein, Luxemburg și din alte țări.

Graficul nr. 67. Structura capitalului pe sectorul bancar al Republicii Moldova, conform caracterului investițiilor în perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

Din numărul total al băncilor, 3 bănci dispun de capital format complet din investiții străine, 11 dispun de capital format din investiții străine și autohtone și 2 bănci de capital format complet din investiții autohtone.

Tendința pozitivă de creștere a capitalului sistemului bancar denotă încrederea investitorilor față de sistemul bancar și legislația ce reglementează activitatea băncilor, care este elaborată în conformitate cu principiile internaționale general acceptate.

Obligațiunile băncilor comerciale

Obligațiunile băncilor comerciale au constituit 8120.6 mil. lei la 31 decembrie 2003 și au crescut comparativ cu finele anului 2002 cu 2021.3 mil. lei, sau cu 33.1 la sută. Această dinamică a fost determinată în mare parte de sporul cu 1748.1 mil. lei (34.2 la sută) a depozitelor*.

Analiza structurii obligațiunilor sectorului bancar relevă dinamici pozitive consemnate de toate componentele (graficul nr. 68). Astfel, depozitele persoanelor fizice s-au majorat cu 968.1 mil. lei (40.4 la sută), depozitele persoanelor juridice - cu 708.7 mil. lei (26.8 la sută), mijloacele bănești datorate băncilor - cu 71.3 mil. lei (91.8 la sută), alte împrumuturi - cu 268.1 mil. lei (37.1 la sută), alte obligațiuni - cu 5.1 mil. lei (2.0 la sută).

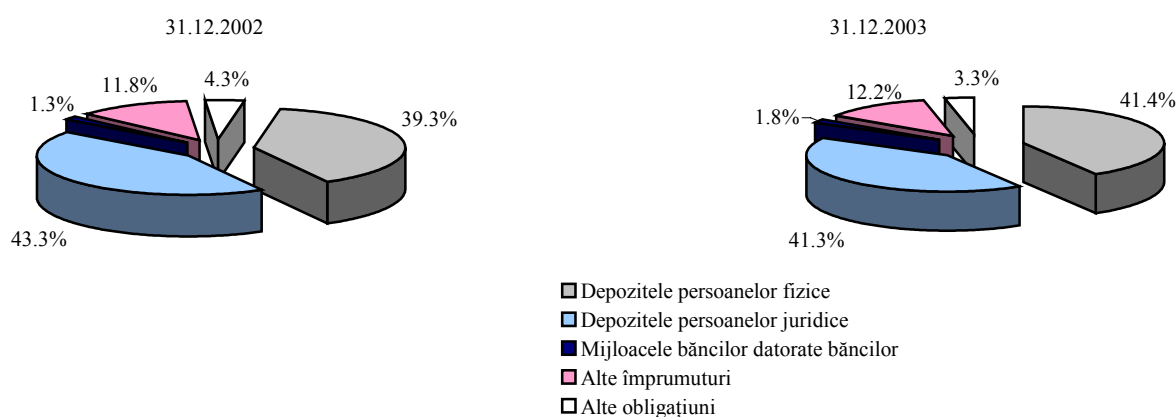
În totalul obligațiunilor, depozitele au deținut cota maximă - 84.5 la sută, nivel superior cu 0.7 puncte procentuale față de cel înregistrat în anul precedent. Din volumul depozitelor, persoanelor juridice le-a revenit 41.3 la sută, persoanelor fizice - 41.4 la sută și depozitelor băncilor - 1.8 la sută. Alte împrumuturi și alte obligațiuni au constituit, respectiv, 12.2 la sută și 3.3 la sută.

* conform soldurilor din bilanțul contabil la conturile de depozit întocmite în baza Instrucțiunii cu privire la modul de întocmire și prezentare de către bănci a rapoartelor financiare, aprobată prin Hotărârea nr.36 a Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei din 08.08.1997 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.64-65 din 02.10.1997)

Depozitele în valută străină s-au majorat cu 917.6 mil. lei (41.0 la sută) și au alcătuit 3154.4 mil. lei la 31 decembrie 2003; depozitele în lei moldovenești s-au majorat cu 830.5 mil. lei (28.8 la sută), atingând valoarea de 3711.6 mil. lei.

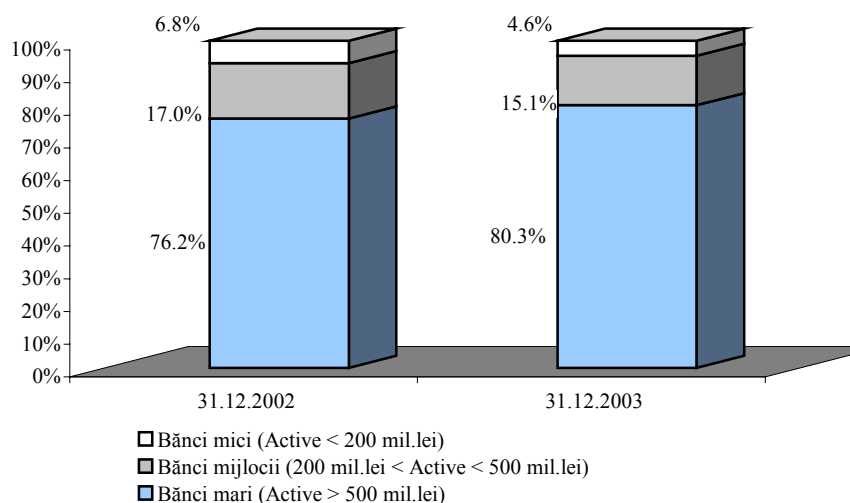
În perioada analizată ponderea depozitelor în valută străină în totalul depozitelor s-a majorat de la 43.7 la sută la 31 decembrie 2002 până la 45.9 la sută la 31 decembrie 2003. Respectiv, s-a redus cu 2.2 puncte procentuale ponderea depozitelor în lei moldovenești până la 54.1 la sută.

Graficul nr. 68. Dinamica structurii obligațiunilor pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

Pe parcursul perioadei analizate a avut loc următoarea concentrare a obligațiunilor sectorului bancar: obligațiunile băncilor mari au sporit cu 1871.5 mil. lei (40.3 la sută), obligațiunile băncilor medii - cu 192.5 mil. lei (18.6 la sută). În același timp, s-au micșorat obligațiunile băncilor mici cu 42.7 mil. lei (10.2 la sută).

Graficul nr. 69. Dinamica concentrării obligațiunilor pe sectorul bancar al Republicii Moldova pe grupuri de bănci în perioada 31.12.2002-31.12.2003 (%)

Astfel, ponderea obligațiunilor băncilor mari în totalul obligațiunilor pe sistemul bancar a constituit 80.3 la sută la 31 decembrie 2003, majorându-se cu 4.1 puncte procentuale, din contul reducerii ponderii obligațiunilor băncilor medii și băncilor mici, respectiv, cu 1.9 puncte procentuale și 2.2 puncte procentuale (graficul nr. 69).

Lichiditatea băncilor comerciale

În anul 2003 indicatorii lichidității pe sistemul bancar au reflectat capacitatea băncilor de a-și onora obligațiunile la termen.

Astfel, conform principiului I al lichidității (*active cu termenul mai mare de 2 ani/resurse financiare cu termenul mai mare de 2 ani ≤ 1*) lichiditatea pe termen lung a constituit 0.5 la 31 decembrie 2003.

Lichiditatea curentă, reprezentată prin principiul II (*active lichide/total active ≥ 20 la sută*) a alcătuit 32.1 la sută la sfârșitul anului 2003.

Activele lichide au alcătuit 3303.8 mil. lei la 31 decembrie 2003, sporind cu 450.2 mil. lei, sau cu 15.8 la sută. Această dinamică s-a

produs pe seama majorării numerarului cu 156.5 mil. lei (40.0 la sută), a depozitelor la Banca Națională a Moldovei - cu 61.5 mil. lei (7.9 la sută), a creditelor și împrumuturilor interbancare nete cu termenul de rambursare până la 1 lună - cu 243.1 mil. lei (24.8 la sută). De menționat, totodată, diminuarea cu 10.9 mil. lei (1.5 la sută) a hârtiilor de valoare lichide (graficul nr. 70).

În totalul activelor lichide se remarcă preponderența creditelor interbancare nete cu termenul rămas până la rambursare de 1 lună - 37.0 la

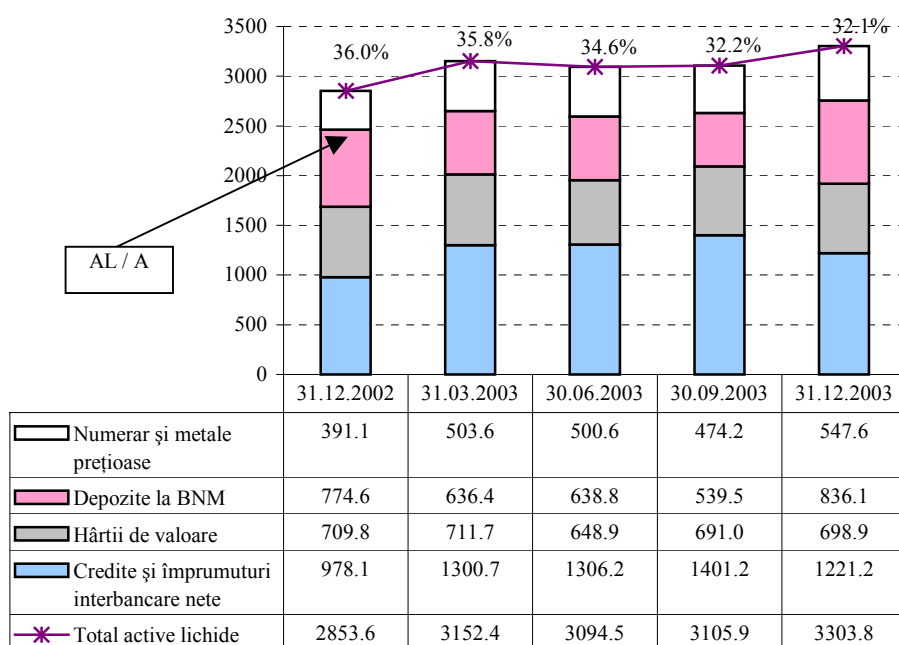
sută. Cota hârtiilor de valoare lichide a constituit 21.1 la sută, a depozitelor la BNM - 25.3 la sută și a numerarului - 16.6 la sută.

Veniturile și cheltuielile băncilor comerciale

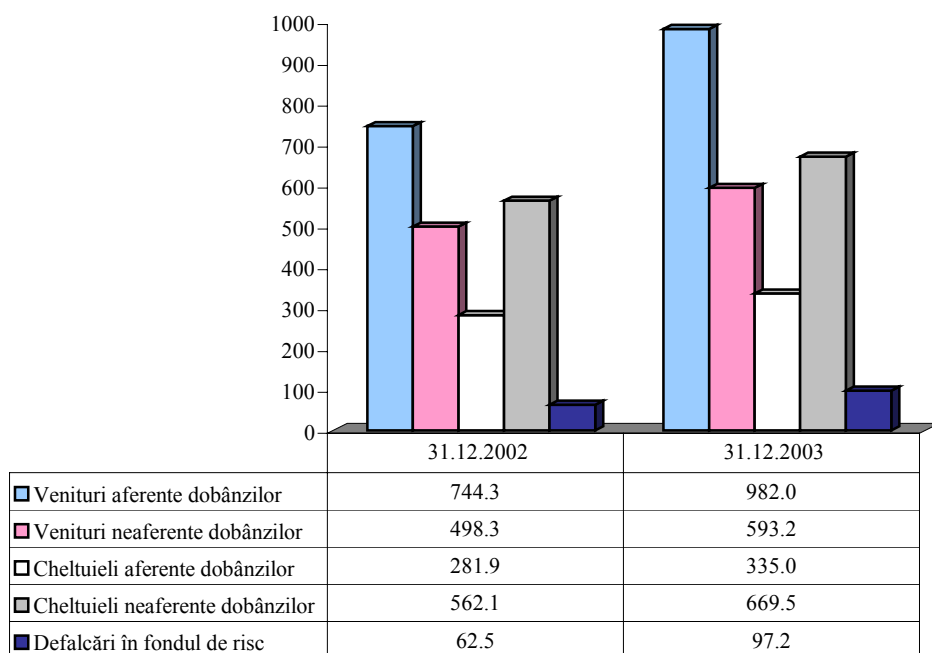
Venitul net obținut de către băncile comerciale din Republica Moldova în anul 2003 a constituit 411.1 mil. lei, sporind comparativ cu anul precedent cu 121.5 mil. lei, sau cu 41.9 la sută.

Astfel, în anul 2003 se observă o creștere a veniturilor aferente dobânzilor cu 237.7 mil. lei (31.9 la sută) și a veniturilor neafereente dobânzilor cu 94.9 mil. lei (19.0 la sută) comparativ cu anul 2002. Cheltuielile aferente dobânzilor și cheltuielile neafereente dobânzilor s-au majorat respectiv cu 53.1 mil. lei (18.8 la sută) și 107.4 mil. lei (19.1 la sută). Concomitent, au crescut defalcările pentru reduceri

Graficul nr. 70. Dinamica activelor lichide (mil. lei) și ponderii acestora în totalul activelor (%) pe sistemul bancar al Republicii Moldova în anul 2003

Graficul nr. 71. Dinamica veniturilor și cheltuielilor pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru anii 2002-2003

pentru pierderi la credite (fondul de risc) cu 34.7 mil. lei (55.5 la sută) (graficul nr. 71).

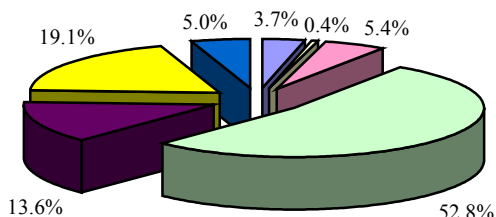
Veniturile băncilor comerciale pe parcursul anului 2003 au fost stabile și au provenit în special din activitatea de bază a băncii (din investițiile în activele generatoare de dobândă). Astfel, veniturile aferente dobânzilor au constituit 982.0 mil. lei, sau 62.3 la sută din totalul veniturilor obținute de bănci.

În structura veniturilor aferente dobânzilor cota cea mai mare revine veniturilor

aferente dobânzilor și comisioanelor la credite - 831.3 mil. lei, sau 52.8 la sută din totalul veniturilor (graficul nr. 72).

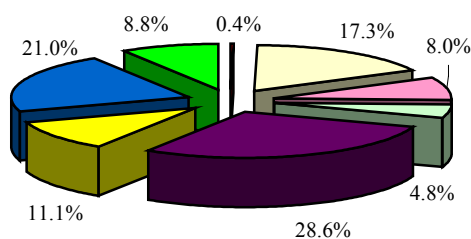
Graficul nr. 72. Structura veniturilor și cheltuielilor pe sectorul bancar al Republicii Moldova pentru anul 2003

Structura veniturilor în anul 2003

- Venituri aferente dobânzilor la mijloacele bănești datorate de bănci
- Venituri aferente dobânzilor la plasările overnight
- Venituri aferente dobânzilor la hârtiile de valoare
- Venituri aferente dobânzilor și comisioane la credite
- Venituri de la operațiunile cu valută străină
- Venituri aferente comisioanelor
- Alte venituri neaferente dobânzilor

Structura cheltuielilor în anul 2003

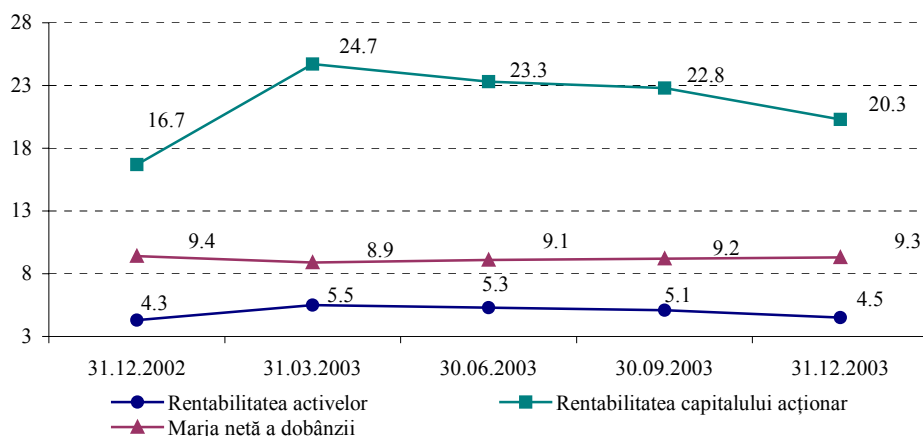
- Cheltuieli aferente dobânzilor la mijloacele băncilor
- Cheltuieli aferente dobânzilor la depozitele persoanelor fizice
- Cheltuieli aferente dobânzilor la depozitele persoanelor juridice
- Cheltuieli aferente dobânzilor la alte împrumuturi
- Cheltuieli pentru remunerarea muncii și asigurarea socială
- Cheltuieli privind mijloacele fixe
- Alte cheltuieli neaferente dobânzilor
- Defalcări în fondul de risc

Veniturile neafere dobânzilor au constituit 593.2 mil. lei, sau 37.7 la sută din totalul veniturilor. În totalul veniturilor neafere dobânzilor cea mai mare parte revine veniturilor aferente comisioanelor, care au constituit 301.6 mil. lei, sau 19.1 la sută din totalul veniturilor și veniturilor de la operațiuni cu valută străină - 213.1 mil. lei, sau 13.6 la sută din totalul veniturilor.

Suma totală a cheltuielilor a constituit 1101.7 mil. lei, dintre care 335.0 mil. lei, sau 30.4 la sută din totalul cheltuielilor le dețin cheltuielile aferente dobânzii, 669.5 mil. lei, sau 60.8 la sută - cheltuielile neafere dobânzii și 97.2 mil. lei, sau 8.8 la sută - defalcările pentru reduceri pentru pierderi la credite (fondul de risc).

În anul 2003 indicatorii rentabilității au continuat să înregistreze rate înalte. Astfel, rentabilitatea activelor pe sistemul bancar (raportul

Graficul nr. 73. Dinamica marjei nete a dobânzii, a rentabilității activelor și a capitalului pe sistemul bancar al Republicii Moldova pentru anul 2003(%)

dintre venitul net anualizat și activele medii) a constituit 4.5 la sută (graficul nr. 73). Rentabilitatea capitalului acționar pe sistemul bancar (raportul dintre venitul net anualizat și capitalul acționar mediu) a alcătuit 20.3 la sută. Comparativ cu anul 2002 valoarea acestora a crescut cu 0.2 puncte procentuale și 3.6 puncte procentuale, respectiv, în special din contul reducerii cu 1.0 punct procentual a

indicatorului cheltuieli neafere dobânzilor raportate la media activelor până la nivelul de 7.3 la sută.

Marja netă a dobânzii care reprezintă raportul dintre venitul net aferent dobânzii anualizat și media activelor generatoare de dobândă a constituit 9.3 la sută, micșorându-se față de anul 2002 cu 0.1 puncte procentuale. Această diminuare a fost generată de reducerea indicatorului *venituri aferente dobânzilor/media activelor generatoare de dobândă* cu 1.1 puncte procentuale până la 14.1 la sută.

Creșterea bazei de obținere a veniturilor s-a manifestat prin sporirea activelor generatoare de dobândă în anul 2003 cu 2297.6 mil. lei (40.0 la sută), consemnând valoarea de 8046.1 mil. lei. Majorarea continuă a activelor generatoare de dobândă, precum și ponderea semnificativă de 78.2 la sută a acestora în totalul activelor sistemului bancar indică abilitatea băncilor comerciale de a genera venituri în viitor.

Noile reglementări prudențiale

Pe parcursul anului 2003 Banca Națională a Moldovei a realizat un șir de acțiuni în vederea menținerii stabilității sistemului bancar, precum și a dezvoltării acestuia în continuare. În acest scop, au fost revizuite reglementările prudențiale ținând cont de cadrul normativ existent, precum și de standardele general acceptate de supraveghere bancară.

Capitalul băncii reprezintă baza activității băncii, este sursa de acoperire a diferitelor pierderi, garant al încrederii față de bancă. Ținând cont de acest fapt, BNM în continuare a depus eforturi orientate spre sporirea stabilității băncilor din Republica Moldova prin majorarea exigențelor față de capitalul minim necesar. Noile cerințe privind capitalul minim necesar au fost înaintate astfel încât băncile, care efectuează operațiuni internaționale, să fie competitive pe piața internațională și ca urmare capitalul acestora să fie comparabil cu cerințele existente în majoritatea statelor europene. Astfel, a fost majorată cerința față de capitalul minim necesar de la 32.0 mil. lei la 50.0 mil. lei. Băncile care activau la data intrării în vigoare a noii cerințe își vor majora eșalonat capitalul în perioada 30.06.2004 - 31.12.2005 de la 40.0 mil. lei la 50.0 mil. lei, în funcție de categoria autorizației deținute.

O atenție deosebită în vederea asigurării funcționării eficiente a sistemului bancar este stabilirea de către bănci a sistemelor de control intern la un nivel adecvat. În acest scop, BNM a întreprins în continuare măsuri ce țin de perfecționarea sistemelor de control intern ale băncilor comerciale. Au fost înaintate cerințe privind responsabilitățile consiliului băncii și ale conducerii executive a acesteia. Astfel, consiliul băncii este responsabil pentru aprobarea și revizuirea, cel puțin o dată pe an, a unui sistem adecvat de control intern, precum și pentru aprobarea reglementărilor interne în toate domeniile de activitate a băncii. Responsabilitatea conducerii executive constă în implementarea unui sistem de control intern adecvat și efectiv, aprobat de consiliul băncii. Întru minimizarea riscurilor aferente activității în comun a acționarilor băncii au fost înaintate cerințe ce țin de necesitatea acumulării și actualizării la timp de către bancă a informației privind proprietarii acțiunilor sale. De asemenea, a fost stabilită cerința de subordonare a auditului intern nemijlocit consiliului băncii și cerința de prezentare a datelor privind rezultatele controalelor efectuate de către auditul intern consiliului, comisiei de cenzori, precum și organului executiv al băncii.

Nivelul sporit al transparenței în sectorul bancar va contribui la mărirea capacității agenților economici și persoanelor fizice de a determina corect băncile care activează în condiții suficient de prudente, fapt ce va stimula investirea mijloacelor în băncile capabile

să-și dirijeze prudent activitatea lor. În scopul asigurării transparenței în activității băncilor și al ridicării credibilității în sistemul bancar, Banca Națională a Moldovei promovează în continuare creșterea disciplinei de piață. Astfel, în cadrul controalelor pe teren, BNM a verificat la toate băncile comerciale gradul dezvăluirii către public a informațiilor privind activitățile lor, precum și a valorilor indicatorilor prudențiali. Concomitent, în scopul perfecționării procesului de dezvăluire de către bănci a informației despre activitatea lor, suplimentar la cerințele existente, băncile comerciale vor publica un șir de indicatori financiari, în baza cărora publicul va fi capabil să determine calitatea activelor, rentabilitatea acestora, precum și rentabilitatea capitalului acționar. De asemenea, băncile vor publica informația privind capacitatea acestora de a gestiona adecvat activele și pasivele sale, termenele de scadență și lichiditatea.

Ținând cont de importanța evaluării adecvate de către Banca Națională a Moldovei a riscurilor aferente activității de creditare a băncilor, au fost revizuite în continuare reglementările prudențiale respective.

Astfel, actele normative ce stipulează limitele expunerii unui singur debitor sau a unui grup de debitori, unde expunerea cuprinde toate datoriile și tranzacțiile, sume bilanțiere și extrabilanțiere, au fost completate cu prevederi care, la calculul datoriei nete la credite, permit excluderea din datoria totală la credite a participațiilor de risc asumate de creditorul băncii.

Au fost efectuate modificări la Recomandările referitor la elaborarea de către băncile comerciale din Republica Moldova a programelor privind prevenirea și combaterea spălării banilor cu scopul aducerii acestora în conformitate cu modificările parvenite în Legea privind prevenirea și combaterea spălării banilor.

Rapoartele financiare constituie sursele de informație, în baza cărora se apreciază situația financiară a băncilor comerciale. Ținând cont de acest fapt, Banca Națională a Moldovei a operat modificări la rapoartele nominalizate, având ca scop optimizarea acestora. Astfel, modificările efectuate vor da posibilitate în continuare de a monitoriza adecvat activitatea băncilor comerciale.

Funcționarea și dezvoltarea sistemului de plăți

În conformitate cu prevederile Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, Banca Națională supraveghează sistemul de plăți din Republica Moldova și asigură funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare (a sistemului de plăți al Băncii Naționale a Moldovei).

Dezvoltarea sistemului de plăți

În anul 2003 Banca Națională a Moldovei a perfecționat cadrul normativ existent care reglementează activitatea în domeniul sistemului de plăți și a întreprins măsuri în vederea implementării a noi instrumente și modalități de plată.

Sistemul de plăți interbancare

Participanți ai sistemului de plăți interbancare în anul 2003 au fost Banca Națională a Moldovei, 16 bănci comerciale autorizate de către Banca Națională și centrul de casă și decontări din or. Tiraspol.

Banca Națională a Moldovei îndeplinește în sistemul de plăți interbancare rolul de bancă de decontare, centru de colectare, procesare și schimb de documente de plată dintre participanți.

Valoarea plăților efectuate în anul 2003 prin intermediul sistemului de plăți interbancare constituie 78337.1 mil. lei, înregistrând o creștere cu 45.9% față de anul 2002. Cantitatea de documente de plată procesate a însumat 6583.8 mii unități, cu 20.6% mai mult decât în anul 2002.

Sistemul de plăți cu carduri

În anul 2003 s-a extins activitatea de emiterie și utilizare a cardurilor bancare.

Cantitatea de carduri aflate în circulație la 31.12.2003, emise de către băncile comerciale autorizate de către Banca Națională, a însumat 253.3 mii unități, fiind în creștere de 1.7 ori comparativ cu situația din 31.12.2002.

Numărul de tranzacții efectuate în anul 2003 în Republica Moldova cu cardurile bancare emise de către băncile comerciale autorizate de către Banca Națională s-a majorat de 2.2 ori față de anul 2002, iar valoarea lor a sporit de 2.4 ori.

Numărul de tranzacții efectuate în anul 2003 în Republica Moldova cu cardurile bancare emise în străinătate s-a majorat de 1.8 ori față de anul 2002, iar valoarea lor a crescut de 1.7 ori.

Emiterea monedelor jubiliare și comemorative

Întru executarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova și Băncii Naționale a Moldovei nr. 1726 din 30 decembrie 2002 cu privire la baterea și emiterea unor monede jubiliare și comemorative, și în temeiul art. 60 din Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.1995, în anul 2003 au fost bătute și puse în circulație cinci monede jubiliare și comemorative dedicate personalităților și evenimentelor cultural-istorice din spațiul național autohton, precum și complectarea seriei „Cartea Roșie” după cum urmează:

Miron Costin - 370 de ani de la naștere	Ag	50 lei
Dimitrie Cantemir - 330 de ani de la naștere	Ag	50 lei
Cocostîrc Negru	Ag	10 lei
Nurcă Europeană	Ag	10 lei
Sărbătoarea vinului	CuZnNi	10 lei

Monedele jubiliare și comemorative emise comportă un caracter numismatic și reprezintă, totodată mijloace legale de plată acceptate în economia națională la valoarea lor nominală.

Personalul BNM și perfecționarea profesională

Aparatul Băncii Naționale a Moldovei la situația din 31 decembrie 2003 era completat la nivelul de 96.5 la sută (466 din 483). Din 466 de angajați 352 (75.5 la sută) au studii superioare și superioare incomplete, 44 (9.4 la sută) – studii medii de specialitate. În cadrul băncii activează 10 doctori în științe economice și tehnice.

În anul 2003 au fost promovați în funcție 42 de lucrători ai băncii, mai mult de 28 la sută dintre ei având vârsta până la 30 de ani. Baza colectivului băncii o constituie tineretul: 254 lucrători au vârsta până la 40 ani, ceea ce constituie 54.5 la sută, inclusiv 102 lucrători (21.9 la sută) au vârsta de până la 30 ani; 127 lucrători (27.3 la sută) au vârsta între 40 și 50 ani; 76 (16.3 la sută) – între 50 și 60 ani și 9 (1.9 la sută) – mai mare de 60 ani.

Pe parcursul anului 2003, 114 lucrători ai BNM (43 conducători și 71 specialiști) au participat la cursuri de perfecționare. Din 71 specialiști 52 au participat la cursuri cu tematică economică, 16 – cu tematică inginerescă și 3 – cu tematică juridică. De asemenea, 60 lucrători ai băncii au participat la cursuri de perfecționare peste hotarele republicii. Participarea a peste 33.0 la sută din lucrătorii băncii la diverse măsuri de perfecționare a contribuit la îmbunătățirea și modernizarea activității Băncii Naționale a Moldovei.

3. Raportul financiar al BNM

A V I Z

privind situațiile financiare ale Băncii Naționale a Moldovei la 31 decembrie 2003

Serviciul Controlorului general, în baza Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, art.33 (4) d) și a Regulamentului privind Serviciul Controlorului general, a verificat bilanțul contabil, contul de profit și pierdere, situația fluxurilor de numerar, precum și situația capitalului statutar al Băncii, fondului de rezervă și a rezervei speciale la situația din 31 decembrie 2003.

În rezultatul acestei verificări, Serviciul Controlorului general a constatat:

- Bilanțul contabil însumează la 31 decembrie 2003 un total de 8 812 310 mii lei.
- Capitalul statutar și fondul de rezervă constituie, respectiv, 200 000 mii lei și 231 072 mii lei. Pe parcursul anului 2003 capitalul statutar a fost majorat cu 100 000 mii lei, în conformitate cu Legea nr.330-XV din 24 iulie 2003 pentru modificarea art.19 din Legea nr.548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei. Fondul de rezervă pe parcursul anului 2003 a fost majorat cu 31 072 mii lei în conformitate cu prevederile art.20 p.1(e) al Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei.
- Rezultatul net al reevaluării stocurilor valutare la situația din 31 decembrie 2003 reprezintă pierderi nete nerealizate din operațiuni valutare în sumă de 69 863 mii lei. Rezerva specială pe parcursul anului a fost diminuată cu 27 339 mii lei pentru compensarea pierderilor nerealizate. Diferențele din reevaluarea hârtiilor de valoare ale nerezidenților reprezintă venituri nete nerealizate în sumă de 760 mii lei.
- Veniturile și cheltuielile pentru anul 2003 conform metodei calculării constituie, respectiv, 433 608 mii lei și 208 841 mii lei.
- Venitul net total al BNM la situația din 31 decembrie 2003 constituie 255 358 mii lei.

În baza celor expuse, Serviciul Controlorului general confirmă autenticitatea datelor evidenței contabile ale BNM în toate aspectele semnificative, bilanțul contabil, contul de profit și pierdere, situația fluxului de numerar, capitalul statutar și fondul de rezervă, precum și rezerva specială la situația din 31 decembrie 2003.

Controlor General

RAPORTUL AUDITORILOR INDEPENDENȚI CĂTRE CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE AL BANCII NAȚIONALE A MOLDOVEI

Am auditat bilanțul alăturat al Băncii Naționale a Moldovei (“BNM”) la 31 decembrie 2003, împreună cu contul de profit și pierdere, situația fluxurilor de trezorerie și evoluția capitalurilor proprii pentru anul încheiat la acea dată. Situațiile financiare în cauză sunt responsabilitatea conducerii Băncii Naționale a Moldovei. Responsabilitatea noastră este de a exprima o opinie asupra situațiilor financiare în baza auditului efectuat.

Am efectuat auditul nostru în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit. Acestea ne impun să ne planificăm și să efectuăm auditul astfel încât să obținem o asigurare rezonabilă că situațiile financiare ale BNM nu cuprind erori semnificative. Un audit include examinarea pe bază de teste a documentelor primare care stau la baza întocmirii situațiilor financiare. Un audit include, de asemenea, evaluarea principiilor contabile folosite și a estimărilor semnificative făcute de către conducerea BNM, precum și evaluarea prezentării de ansamblu a situațiilor financiare. Considerăm că auditul efectuat asigură o bază rezonabilă pentru opinia noastră.

În opinia noastră, situațiile financiare alăturate prezintă fidel, în toate aspectele semnificative, situația financiară a Băncii Naționale a Moldovei la data de 31 decembrie 2003, precum și rezultatele activității sale pentru anul încheiat la această dată, în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate și interpretările date de Consiliul pentru elaborarea Standardelor Internaționale de Contabilitate.

Fără a ne exprima o opinie cu rezerve, vă atragem atenția asupra faptului că în prezent există o incertitudine în ceea ce privește direcțiile viitoare în politica economică internă, politica de reglementare și evenimentele politice ulterioare. Noi nu putem anticipa schimbările care vor avea loc în situația curentă și nici efectele acestora asupra situației financiare a Băncii Naționale a Moldovei.

PricewaterhouseCoopers Enterprises

Chișinău, Republica Moldova
4 martie 2004

Traducere efectuată de PricewaterhouseCoopers care a utilizat versiunea oficială în limba engleză a prezentului raport. Nefiind o traducere oficială, PricewaterhouseCoopers își declină în mod expres responsabilitatea pentru orice fapt care este în legătură cu conținutul traducerii.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

INFORMATII GENERALE

1 ACTIVITATEA PRINCIPALĂ

Banca Națională a Moldovei ("BNM") a fost înființată în 1991 ca succesori al fostei Bănci de Stat a Moldovei. Activitățile și operațiunile BNM sunt reglementate de Legea de Stat Nr. 548 - XIII cu privire la Banca Națională a Moldovei (și modificările ulterioare) din 21 iulie 1995. Capitalul statutar al BNM este de 200.000 mii MDL și se află integral în proprietatea statului. Legea de Stat cu privire la BNM prevede principalele obiective ale Băncii:

- Protejarea și asigurarea stabilității monedei naționale – leul moldovenesc (MDL);
- Păstrarea și gestionarea rezervelor valutare ale statului;
- Stabilirea și menținerea condițiilor care conduc la dezvoltarea și perfecționarea sistemului bancar al Republicii Moldova;
- Facilitarea funcționării eficiente și neîntrerupte a sistemului de plăți interbancare.

Atribuțiile de bază ale Băncii sunt prevăzute în Articolul 5 al Legii BNM după cum urmează:

- Stabilește și promovează politica monetară și valutară a statului;
- Operează ca bancher și agent fiscal al Republicii Moldova;
- Efectuează analize economice și monetare și, în baza lor, adresează Guvernului propuneri, aduce rezultatele acestor analize la cunoștința publicului;
- Autorizează, supraveghează și reglementează activitatea instituțiilor financiare;
- Acordă credite băncilor comerciale și statului;
- Supraveghează sistemul de plăți în Republică și facilitează funcționarea eficientă a sistemului de plăți interbancare;
- Activează ca unic emitent al monedei naționale în Republică;
- Păstrează și gestionează rezervele valutare ale statului;

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

INFORMATII GENERALE

1 ACTIVITATEA PRINCIPALĂ (CONTINUARE)

- În numele Republicii Moldova, își asumă obligații și execută tranzacțiile rezultate din angajarea Republicii Moldova în activitatea instituțiilor publice internaționale în domeniul bancar, de credit și monetar, în conformitate cu condițiile acordurilor internaționale;
- Întocmește balanța de plăți a statului.

Adresa juridică a Băncii este următoarea: Bulevardul Renașterii nr. 7, Chișinău 2006, Republica Moldova.

2 MEDIUL ECONOMIC ÎN CARE OPEREAZĂ BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

Economia Moldovei prezintă în continuare caracteristicile unei economii în curs de dezvoltare. Aceste caracteristici includ, dar nu se limitează la un nivel scăzut al lichidității pe piața capitalurilor proprii și a datoriilor publice și locale. Acestea au influențat rezultatele și situația financiară a Băncii Naționale a Moldovei, datorită rolului său de instituție responsabilă pentru implementarea politicii monetare și valutare.

Stabilitatea economică viitoare a Moldovei depinde într-o mare măsură de eficiența măsurilor economice luate de Guvern precum și de dezvoltarea cadrului legal și de reglementare.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

BILANȚUL CONTABIL

LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	<u>Note</u>	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Active			
Numerar și disponibilități pe termen scurt	3	3.108.309	2.870.317
Organizații financiare internaționale	4	2.420.727	2.318.851
Hârtii de valoare ale nerezidenților	5	901.378	852.977
Creanțe față de Guvern	6	2.175.413	2.158.179
Credite acordate băncilor și altor persoane fizice	7	40.771	36.926
Alte active	8	606	2.313
Imobilizări corporale și necorporale	9	<u>39.535</u>	<u>29.761</u>
Total activ		<u>8.686.739</u>	<u>8.269.324</u>
Obligații			
Monedă națională în circulație		2.982.193	2.477.640
Disponibilități ale Guvernului și băncilor	10	947.720	926.576
Organizații financiare internaționale	4	4.309.042	4.421.244
Alte obligații	11	<u>12.922</u>	<u>109.484</u>
Total obligații		<u>8.251.877</u>	<u>7.934.944</u>
Capital și rezerve			
Capital statutar	12	200.000	100.000
Fondul de rezervă	12(a)	231.072	200.000
Alte rezerve	12(a)	<u>3.790</u>	<u>34.380</u>
Total capital și rezerve		<u>434.862</u>	<u>334.380</u>
Total obligații, capitaluri și rezerve		<u>8.686.739</u>	<u>8.269.324</u>

Conturile au fost aprobate la data de 4 martie 2004, Chișinău, Republica Moldova.

DI Leonid Talmaci
Guvernator

Dna Olga Osadciuc
Contabil șef

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**CONTUL DE PROFIT ȘI PIERDERE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003**
(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	<u>Nota</u>	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Venituri din dobânzi	13	347.777	186.782
Cheltuieli cu dobânzi	14	<u>(81.805)</u>	<u>(73.926)</u>
Venit net din dobânzi		265.972	112.856
Alte venituri		7.202	6.410
Venituri/(pierderi) din operațiuni de dealing și alte operațiuni în valută	15	(6.733)	74.662
Venituri de la provizioane pentru deprecierea creditelor	16	13.211	8.730
Venit operațional		279.652	202.658
Cheltuieli operaționale	17	<u>(54.885)</u>	<u>(61.166)</u>
Profit net al anului	12(b)	<u>224.767</u>	<u>141.492</u>

Conturile au fost aprobate la data de 4 martie 2004, Chișinău, Republica Moldova.

Dl Leonid Talmaci
Guvernator

Dna Olga Osadciuc
Contabil șef

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

SITUAȚIA FLUXURILOR DE NUMERAR

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Profit net al anului	224.767	141.492
Ajustări pentru:		
Provizioane	(14.936)	(8.796)
Amortizare	7.584	5.663
Cheltuieli din casări de mijloace fixe	4	1.190
Pierderi din reevaluarea poziției valutare	69.863	22.660
Profit înainte de variația activelor și pasivelor	<u>287.282</u>	<u>162.209</u>
(Creșterea) activelor aferente organizațiilor financiare internaționale	(100.933)	(288.340)
(Creșterea)/diminuarea hârtiilor de valoare emise de nerezidenți	-	221.636
(Creșterea) creanțelor față de Guvern	(17.234)	(258.901)
Diminuarea creditelor acordate băncilor și altor persoane fizice	9.366	10.483
Diminuarea altor active	3.839	2.322
Creșterea activelor curente	<u>(104.962)</u>	<u>(312.800)</u>
Creșterea monedei naționale în circulație	504.553	510.296
Creșterea disponibilităților Guvernului și băncilor	21.646	270.042
Creșterea/(diminuarea) datoriilor față de organizații financiare internaționale	(192.693)	237.931
Creșterea/(diminuarea) altor obligații	194	(4.787)
Creșterea obligațiilor curente	<u>333.700</u>	<u>1.013.482</u>
Flux de trezorerie din activitatea de exploatare	<u>516.020</u>	<u>862.891</u>
Achiziții de active imobilizate	(17.359)	(806)
Flux net de trezorerie din activitatea de investiții	<u>(17.359)</u>	<u>(806)</u>
Plăți către Stat din profit	(221.045)	(138.553)
Diferențe de reevaluare	8.777	222.841
Creșterea numerarului și echivalentelor de numerar	<u>286.393</u>	<u>946.373</u>
Numerar și echivalente de numerar la începutul perioadei	3.723.294	2.776.921
Numerar și echivalente de numerar la sfârșitul perioadei	4.009.687	3.723.294
Analiza numerarului și echivalentelor de numerar		
	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Numerar în valută	2.767	7.124
Conturi Nostro în valută	86.895	171.663
Depozite la termen în valută	2.879.772	2.544.505
Depozite restricționate în valută	6.299	8.177
Alte plasamente în valută	132.576	138.848
Hârtii de valoare ale nerezidenților	901.378	852.977
Numerar și echivalente de numerar, brut	<u>4,009,687</u>	<u>3,723,294</u>

Notele de la 1 la 21 fac parte integrantă din situațiile financiare.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**EVOLUȚIA CAPITALURILOR PROPRII****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)**

	<u>Capital statutar</u>	<u>Fond de rezervă</u>	<u>Alte rezerve</u>	<u>Profitul anului</u>	<u>Total capital și rezerve</u>
Sold la 1 ianuarie 2002	100.000	200.000	57.040	-	357.040
Profit net al anului 2002	-	-	-	141.492	141.492
Transfer din rezerva de venituri nerealizate din operațiuni în valută	-	-	(22.660)	22.660	-
Profit alocat bugetului de Stat	-	-	-	(164.152)	(164.152)
Sold la 31 decembrie 2002	<u>100.000</u>	<u>200.000</u>	<u>34.380</u>	<u>-</u>	<u>334.380</u>
Sold la 1 ianuarie 2003	100.000	200.000	34.380	-	334.380
Profit net al anului 2003	-	-	-	224.767	224.767
Transfer din rezervă de reevaluare a mijloacelor fixe	-	-	(3.251)	3.251	-
Transfer din rezerva de venituri nerealizate din operațiuni în valută	-	-	(27.339)	27.339	-
Majorarea capitalului statutar	100.000	-	-	(100.000)	-
Majorarea fondului de rezervă	-	31.072	-	(31.072)	-
Profit alocat Bugetului de Stat	-	-	-	(124.285)	(124.285)
Sold la 31 decembrie 2003	<u>200.000</u>	<u>231.072</u>	<u>3.790</u>	<u>-</u>	<u>434.862</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

1 BAZA DE PREZENTARE

Aceste situații financiare ale Băncii Naționale a Moldovei (“Banca” sau “BNM”) au fost întocmite în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară (“SIRF”) incluzând Standardele Internaționale de Contabilitate (“SIC”) și interpretările date de IASB. Aceste situații financiare au fost întocmite pe baza convenției costului istoric și au fost ajustate ca urmare a reevaluării activelor financiare deținute pentru vânzare, după cum se descrie în Nota 2 de mai jos.

Moneda de prezentare

Aceste rapoarte financiare sunt întocmite în moneda națională a Republicii Moldova, leul moldovenesc (“MDL”).

Baza de efectuare a înregistrărilor contabile

BNM ține evidența contabilă și întocmește situațiile financiare în conformitate cu Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei (“Legea BNM”) și Standardele Internaționale de Raportare Financiară. Situațiile financiare alăturate au fost întocmite în baza înregistrărilor contabile pentru a fi conforme cu Standardele Internaționale de Contabilitate elaborate de către Comitetul pentru Standardele Internaționale de Raportare Financiară.

Conform Articolului 66 al Legii BNM, conturile și înregistrările BNM trebuie să reflecte operațiunile și situația financiară a BNM, în conformitate cu “procedurile contabile acceptate în practica internațională”. Articolul 20 prevede modalitatea repartizării venitului net obținut în urma acestui proces.

Rata inflației pentru anul 2003 în Republica Moldova a fost de 15,7%, în timp ce în 2002 a fost de 4,4%.

Utilizarea estimărilor

Întocmirea situațiilor financiare în conformitate cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară impune conducerii să recurgă la anumite estimări și să adopte anumite ipoteze care afectează sumele la care sunt înregistrate activele și obligațiile precum și prezentarea datoriilor și obligațiilor contingente la data de întocmire a acestor situații financiare și a cheltuielilor raportate în cursul perioadei. Este posibil ca rezultatele reale să difere de aceste estimări.

Reclasificarea cifrelor comparative

În funcție de necesitate, cifrele comparative au fost reclasificate pentru a fi în concordanță cu schimbările în prezentările anului curent.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE

Numerar și echivalente de numerar

În scopul întocmirii situației fluxurilor de numerar, numerarul și echivalentele de numerar cuprind casa și conturile corespondente, acestea incluzând depozitele “overnight”, plasamentele pe termen scurt la alte bănci și hârtiile de valoare pe termen scurt emise de nerezidenți.

Organizații financiare internaționale

Sumele din activul bilanțului contabil al BNM reprezentând “Organizații financiare internaționale” sunt constituite, în principal, de cota de participare a Republicii Moldova la Fondul Monetar Internațional (“FMI”). Această sumă este stabilită în Drepturi Speciale de Tragere (“DST”), dar gestionarea ei se face în MDL. În bilanțul contabil de la 31 decembrie 2003, cota de participare a Republicii Moldova la FMI este prezentată la nivelul echivalentului în MDL pentru cota stabilită în DST.

Hârtii de valoare emise de nerezidenți

Aceste hârtii sunt clasificate ca disponibile pentru vânzare și sunt prezentate în bilanțul contabil la valoarea de piață și includ dobânda acumulată până la sfârșitul anului și neajunsă la scadență. Toate veniturile din dobânzi, precum și toate veniturile și cheltuielile rezultate din tranzacționarea hârtiilor de valoare emise de nerezidenți sunt înregistrate în contul de profit și pierdere.

Creanțe față de Guvernul Republicii Moldova

Hârtiile de valoare emise de Guvernul Republicii Moldova

Aceste hârtii de valoare sunt tranzacționabile pe piață. Întrucât volumul tranzacțiilor este relativ scăzut, hârtiile de valoare nu pot fi evaluate la valoarea curentă de piață. În bilanțul contabil, aceste hârtii de valoare sunt clasificate ca păstrate până la scadență și sunt prezentate la cost amortizat.

Împrumuturi acordate Guvernului Republicii Moldova

Împrumuturile sunt prezentate la valoarea nominală. Aceste împrumuturi sunt garantate cu hârtii de valoare emise de Guvern care sunt evidențiate de BNM în conturile extrabilanțiere.

2 **PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)**

Operațiuni REPO

Hârțile de valoare de stat vândute de BNM băncilor comerciale pe baza unui acord de răscumpărare (“Repo”) sunt incluse în activ în cadrul “Creanțelor față de Guvern”.

În obligații, aceste operațiuni sunt reflectate în poziția “Disponibilități ale Guvernului și băncilor” la prețul de vânzare a hârțiilor de valoare de stat.

Credite acordate băncilor și altor persoane fizice

Acestea includ creditele acordate băncilor, cât și creditele acordate angajaților BNM. Creditele sunt prezentate în bilanțul contabil la valoarea nominală, ajustată cu provizioanele pentru pierderi din credite.

Un provizion specific pentru pierderi din credite și alte riscuri de credit se constituie când există indicii clare că Banca nu va putea colecta creanțele în scopul de a furniza conducerii o estimare a pierderilor din împrumuturi. Provizionul se stabilește pe baza evaluării calității creditului în cadrul portofoliului de credite al BNM.

Creditele care nu pot fi rambursate sunt trecute la pierderi prin utilizarea provizionului la credite. Aceste credite sunt trecute la pierderi, după completarea tuturor procedurilor juridice necesare și determinarea valorii pierderii aferente. Recuperările creditelor la care anterior au fost constituite provizioane conduc la diminuarea provizioanelor cu reflectarea acestora la venituri.

Imobilizări corporale și necorporale

Mijloacele fixe sunt prezentate la valoarea de achiziție sau la suma reevaluată ajustată cu amortizarea cumulată.

Amortizarea mijloacelor fixe se calculează prin metoda liniară, folosindu-se următoarele rate de amortizare pentru a reduce costul fiecărui activ la valoarea reziduală pe durata de viață utilă a acestora:

	<u>Procent anual</u>
Clădiri	5%
Echipamente de măsurare	30%
Computere	30%
Alte mijloace fixe	20%
Automobile - autoturisme	20%
Automobile - camioane	10%
Active necorporale	20%, 30%, 50%

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

Monedă națională în circulație

În bilanț aceasta este prezentată la valoarea nominală. Costurile producerii monedei naționale se reflectă la cheltuieli la momentul producerii acesteia.

Disponibilități ale Guvernului și băncilor

Disponibilitățile băncilor sunt reprezentate în mare parte de rezervele obligatorii pe care acestea trebuie să le mențină în conturile deschise la BNM în conformitate cu cerințele prudențiale.

Rezervele obligatorii sunt determinate în baza mediei soldurilor zilnice din conturile de depozit și alte pasive similare ale băncilor comerciale, specificate în acest scop.

Capital și rezerve

În bilanț, atât capitalul statutar cât și rezervele sunt prezentate la valoare nominală.

Impozit pe venit

Banca Națională a Moldovei nu este supusă impozitării pe venit sau profit.

Veniturile și cheltuielile aferente dobânzilor

În principal, acestea sunt recunoscute în contul de profit și pierdere pe baza contabilității de angajamente.

Reflectarea veniturilor din dobânzi la creditele acordate băncilor încetează în cazul în care plata dobânzii sau a sumei creditului se consideră îndoielnică sau, în mod automat, dacă rambursarea sumei creditului sau a dobânzii aferente este restantă cu mai mult de 60 zile. Orice dobândă anterior calculată dar neîncasată, aferentă unui credit trecut în stare de încetare de calcul a dobânzii, este anulată. Ulterior, dobânda se include în venit numai după încasarea acesteia. Creditul este din nou considerat în stare de calcul al dobânzii numai în cazul dispariției incertitudinii privind rambursarea acestuia și dacă sunt încasate creanțele privind dobânzile și suma creditului.

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

Reevaluarea activelor și obligațiilor în valută

Veniturile/pierderile nerealizate din operațiunile în valută reprezintă reevaluarea zilnică a activelor și obligațiilor BNM exprimate în valută. În calitate de bancă centrală și în scopul intervenirii pe piața valutară, BNM menține poziții valutare deschise la datele de raportare.

Conducerea BNM consideră că, în conformitate cu reglementările internaționale, distribuția veniturilor nerealizate ar constitui o emisiune valutară inflaționistă. Ca urmare, veniturile nerealizate din reevaluarea operațiunilor în valută reflectate în contul de profit și pierdere sunt transferate la sfârșitul anului într-o rezervă specială din care vor fi deduse pierderile nerealizate viitoare.

Activități fiduciare

Banca Națională a Moldovei acționează în unele cazuri ca agent fiscal al Statului. Activele și veniturile aferente nu sunt incluse în aceste situații financiare în cazurile în care Banca Națională a Moldovei acționează în capacitate fiduciară ca împuternicit sau agent.

Costuri legate de pensionare

Pe parcursul derulării activității curente, BNM execută plăți către sistemul de pensii de Stat al Republicii Moldova, asigurările sociale și de sănătate în numele angajaților săi. Contribuțiile Băncii Centrale se reflectă în cheltuieli în momentul când acestea au fost efectuate.

Valoarea justă a instrumentelor financiare

Valoarea justă este suma la care un instrument financiar ar putea fi schimbat într-o tranzacție curentă dintre două părți predispuse, spre deosebire de o vânzare forțată sau lichidare, și este cel mai bine exprimată la prețul cotelat pe piață.

Activele pe termen scurt ale Băncii Naționale a Moldovei sunt înregistrate în situațiile financiare la cost care aproximează valoarea justă a acestora deoarece scadența acestor instrumente este pe termen scurt, sunt convertibile în numerar și sunt decontate cu costuri de tranzacționare reduse. Creditele acordate de Banca Națională a Moldovei sunt prezentate la valoarea nominală minus o estimare pentru depreciere. Hârtiile de valoare străine ale BNM sunt clasificate ca fiind 'disponibile pentru vânzare' și raportate la valoarea justă. Aceste elemente au o maturitate scurtă și sunt purtătoare ale unor rate ale dobânzii care reflectă condițiile curente de piață.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

2 PRINCIPII CONTABILE SEMNIFICATIVE (CONTINUARE)

În prezent, nu există o piață suficient de lichidă pentru bonurile de trezorerie în moneda națională care ar facilita obținerea de prețuri de piață rezonabile pentru instrumentele comparative. Bonurile de trezorerie sunt înregistrate la costul amortizat dar sunt purtătoare de rate ale dobânzii ce aproximează ratele curente de piață.

Valoarea justă a instrumentelor financiare a fost stabilită de BNM utilizând informațiile disponibile pe piață și metodologiile corespunzătoare de evaluare, dacă există. Totodată, e necesar ca bunul simț să prevaleze la interpretarea datelor de piață pentru obținerea valorii reale estimate. În mod corespunzător, estimările nu denotă neapărat sumele pe care BNM le-ar putea obține printr-un schimb pe piață. Republica Moldova trece printr-o perioadă de dificultate economică, care implică un nivel redus al volumului operațiunilor pe piața financiară locală. Deși Conducerea a încercat utilizarea informațiilor disponibile pe piață la estimarea valorii reale a instrumentelor financiare emise de Guvernul Republicii Moldova, informația de pe piață ar putea să nu reflecte exact valoarea care poate fi real obținută în circumstanțele curente.

3 NUMERAR ȘI DISPONIBILITĂȚI PE TERMEN SCURT

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Numerar în valută	2.767	7.124
Conturi Nostro	86.895	171.663
Depozite la termen în valută	2.879.772	2.544.505
Depozite restricționate	6.299	8.177
Alte plasamente în valută	<u>132.576</u>	<u>138.848</u>
	<u>3.108.309</u>	<u>2.870.317</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

4 ORGANIZAȚII FINANCIARE INTERNAȚIONALE

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Activ		
Cota Republicii Moldova la FMI	2.420.204	2.315.093
Cont curent la FMI	<u>523</u>	<u>3.758</u>
	<u>2.420.727</u>	<u>2.318.851</u>
Obligații		
Disponibil al FMI	2.420.205	2.315.093
Alte organizații internaționale	940	440
Credite primite de către BNM de la FMI	<u>1.887.897</u>	<u>2.105.711</u>
	<u>4.309.042</u>	<u>4.421.244</u>

Disponibilul FMI este reprezentat de Contul 1 și Contul 2. Aceste sume reprezintă echivalentul cotei de participare la FMI a Republicii Moldova.

Sumele incluse în bilanțul contabil al BNM în cadrul datoriilor față de “Organizații financiare internaționale” cuprind depozitele de lei moldovenești ale FMI la Bancă și creditele primite de BNM de la FMI. Ca urmare a faptului că aceste credite sunt exprimate în Drepturile Speciale de Tragere (“DST”), acestea sunt prezentate în bilanțul contabil în echivalentul MDL la sfârșitul anului.

Creditele primite de BNM de la FMI din Contul Resurselor Generale sunt garantate cu o cambie emisă de Banca Națională a Moldovei.

Pentru creditele care nu reprezintă utilizarea resurselor FMI din Contul Resurselor Generale nu se emit cambii.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

5 HÂRTII DE VALOARE EMISE DE NEREZIDENȚI

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Hârtii de valoare cu cupon	835.601	721.951
Hârtii de valoare cu discount	<u>65.777</u>	<u>131.026</u>
Hârtii de valoare emise de nerezidenți	<u>901.378</u>	<u>852.977</u>

Hârțiile de valoare emise de nerezidenți sunt reprezentate, în principal, de titluri emise de entități guvernamentale din Statele Unite ale Americii, state din Uniunea Europeană și Marea Britanie. Aceste hârtii de valoare sunt active cu risc scăzut și sunt clasificate ca fiind disponibile pentru vânzare.

6 CREANȚE FAȚĂ DE GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Hârtii de valoare emise de Guvern	406.103	402.771
Împrumuturi acordate Guvernului	<u>1.769.310</u>	<u>1.755.408</u>
	<u>2.175.413</u>	<u>2.158.179</u>

Hârțiile de valoare emise de Guvern și aflate în portofoliul BNM sunt prezentate la valoarea nominală ajustată cu scontul neamortizat.

Hârțiile de valoare emise de Guvern și deținute de BNM fie prin cumpărare, fie ca urmare a gajului depus de Guvern pentru împrumuturile primite de la BNM, dețin o pondere esențială din valoarea HVS total emise.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

6 CREANȚE FAȚĂ DE GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA (CONTINUARE)

La 31 decembrie 2003, aproximativ 72,4% din aceste hârtii de valoare emise de Guvern (inclusiv cele care garantau împrumuturile acordate Guvernului) se aflau în portofoliul BNM (2002: 76%).

La 31 decembrie 2003 soldul hârtiilor de valoare de stat deținute în portofoliul BNM este compus din hârtii de valoare de stat livrate Băncii Naționale prin conversia împrumuturilor acordate anterior statului. La data scadenței hârtiilor de valoare au fost efectuate reemisiuni de HVS la rate curente de piață, iar termenele de scadență au fost cuprinse între 70 și 84 zile.

În anul 2003 rata nominală medie ponderată a dobânzii la HVS din portofoliul BNM a fost de 13,31%(2002: 5,21%), rata maximă – 18,62% (2002: 11,32%) fiind înregistrată în noiembrie 2003 (decembrie 2002), iar rata minimă – de 9,36% (2002: 4,91%) a fost înregistrată în februarie 2003 (octombrie 2002).

Împrumuturile sunt garantate cu hârtii de valoare la rata pieței, emise de Guvernul Republicii Moldova cu același termen, care pot fi tranzacționate pe piață.

Împrumuturile ajunse la scadență se prelungesc pe un termen nou de până la 91 de zile , cu rata dobânzii recent formată pe piața primară la hârtiile de valoare cu același termen.

În anul 2003 rata medie a dobânzii pentru împrumuturi acordate statului în MDL a variat între 16,97% în noiembrie și 4,87% în ianuarie (în 2002 variația a fost între 13,19% și 2,54%).

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)****7 CREDITE ACORDATE BĂNCILOR ȘI ALTOR PERSOANE**

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Credite acordate băncilor	72.291	81.397
Credite acordate altor persoane fizice	6.111	6.371
Provizioane pentru depreciere	<u>(37.631)</u>	<u>(50.842)</u>
	<u>40.771</u>	<u>36.926</u>

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Provizioane la începutul anului	(50.842)	(59.572)
Cheltuieli cu provizioanele în cursul anului	(553)	(2.425)
Venituri din provizioane în cursul anului	<u>13.764</u>	<u>11.155</u>
Provizioane la sfârșitul anului	<u>(37.631)</u>	<u>(50.842)</u>

În anul 2003, ratele dobânzilor aferente creditelor pe termen lung acordate băncilor în monedă națională, au variat între 10% și 11,5% (2002: între 10% și 13,5 %).

8 ALTE ACTIVE

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Cheltuieli în avans	103	82
Alte creanțe	381	1.567
Stocuri	1.623	3.890
Provizioane pentru stocuri și alte creanțe	<u>(1.501)</u>	<u>(3.226)</u>
	<u>606</u>	<u>2.313</u>

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Provizioane la începutul anului	(3.226)	(3.293)
Cheltuieli cu provizioanele în cursul anului	(21)	(34)
Venituri din provizioane în cursul anului	1.733	118
Diferențe de reevaluare	<u>13</u>	<u>(17)</u>
Provizioane la sfârșitul anului	<u>(1.501)</u>	<u>(3.226)</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

9 IMOBILIZĂRI CORPORALE ȘI NECORPORALE

	<u>Clădiri Echipament</u>		<u>Investiții capitale</u>	<u>Active necorporale</u>	<u>Total imobilizări corporale și necorporale</u>
Valoarea contabilă brută					
Sold la 31 decembrie 2002	30.885	62.610	306	8.877	102.678
Achiziții	4.997	4.215	12.424	1.906	23.542
Ieșiri	(41)	(5.195)	-	(427)	(5.663)
Puneri în funcțiune	-	-	(6.179)	-	(6.179)
Sold la 31 decembrie 2003	<u>35.841</u>	<u>61.630</u>	<u>6.551</u>	<u>10.356</u>	<u>114.378</u>
Amortizare					
Sold la 31 decembrie 2002	14.460	52.650	-	5.807	72.917
Amortizare în 2003	899	5.307	-	1.378	7.584
Amortizarea aferentă ieșirilor	(36)	(5.195)	-	(427)	(5.658)
Sold la 31 decembrie 2003	<u>15.323</u>	<u>52.762</u>	<u>-</u>	<u>6.758</u>	<u>74.843</u>
Valoarea netă					
la 31 decembrie 2002	<u>16.425</u>	<u>9.960</u>	<u>306</u>	<u>3.070</u>	<u>29.761</u>
Valoarea netă la 31 decembrie 2003	<u>20.518</u>	<u>8.868</u>	<u>6.551</u>	<u>3.598</u>	<u>39.535</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

10 DISPONIBILITĂȚI ALE GUVERNULUI ȘI BĂNCILOR

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Disponibilități ale Guvernului	18.101	118.330
Disponibilități ale băncilor	851.755	785.153
Operațiuni repo cu băncile	77.856	23.082
Diverse	<u>8</u>	<u>11</u>
	<u>947.720</u>	<u>926.576</u>

Disponibilitățile băncilor sunt reprezentate, în principal, de rezervele minime obligatorii pe care acestea trebuie să le păstreze în conturile deschise la Banca Națională a Moldovei, în conformitate cu cerințele prudențiale impuse de BNM.

În anul 2003, ca urmare a rolului de manager al lichidităților sistemului bancar, BNM a permis băncilor comerciale să creeze depozite la termen în moneda națională.

11 ALTE OBLIGAȚII

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Datorii față de Bugetul Statului	5.833	102.593
Alte obligații	<u>7.089</u>	<u>6.891</u>
	<u>12.922</u>	<u>109.484</u>

Datoria față de Bugetul Statului este reprezentată de suma de plată către acesta reprezentând profitul brut determinat în conformitate cu cerințele Legii BNM, din care s-au dedus alocările stabilite de această lege, precum și plățile efectuate în avans către Stat în cursul anului.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

11 ALTE OBLIGAȚII (CONTINUARE)

Mai jos este prezentată reconcilierea între alocarea profitului și datoriile față de bugetul de Stat la sfârșitul anului:

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Datorii față de bugetul Statului la începutul anului	102.593	76.994
Alocarea profitului anului curent	124.285	164.152
Plăți pe parcursul anului curent din care în avans din alocările anului curent	(221.045)	(138.553)
	(118.452) _____ -	(61.560) _____ -
Datorii la bugetul de Stat	<u>5.833</u>	<u>102.593</u>

12 (a) CAPITAL ȘI REZERVE

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Capital statutar	200.000	100.000
Fondul de rezervă	231.072	200.000
Alte rezerve	<u>3.790</u>	<u>34.380</u>
	<u>434.862</u>	<u>334.380</u>

În anul 2003 în conformitate cu Legea nr.330-XV din 24 iulie 2003 pentru modificarea art.19 din Legea nr.548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei capitalul statutar al Băncii Naționale a fost majorat cu 100 milioane de lei .

În conformitate cu art.20 al Legii BNM, BNM este obligată să repartizeze anual 20% din profit pentru fondul de rezervă până când acesta va ajunge nivelul dublu al capitalului statutar. La 31 decembrie 2003 suma de 31.072 mii lei a fost transferată la fondul de rezervă .

Alte rezerve cuprind rezerve din reevaluarea activelor fixe și rezerva din reevaluarea poziției valutare, care pe parcursul anului gestionar, a fost diminuată cu pierderile anului din reevaluarea poziției valutare.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)**

12

(b) REPARTIZAREA REZULTATULUI

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Profit net al anului	224.767	141.492
Transfer din rezerva de venituri nerealizate din operațiuni în valută	27.339	22.660
Transfer din rezerva de reevaluare a mijloacelor fixe	<u>3.251</u>	<u>-</u>
Rezultatul anului disponibil pentru repartizare	<u>255.357</u>	<u>164.152</u>
Repartizări:		
Capital statutar	100.000	-
Fond de rezervă	31.072	-
Bugetul de stat	<u>124.285</u>	<u>164.152</u>
Rezultatul anului disponibil pentru repartizare	<u>255.357</u>	<u>164.152</u>

13

VENITURI DIN DOBÂNZI

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Împrumuturi acordate Guvernului	218.612	79.018
Hârtii de valoare ale Guvernului	50.127	19.125
Hârtii de valoare emise de nerezidenți	20.515	23.377
Credite acordate băncilor și altor persoane	8.805	9.923
Depozite și disponibilități la bănci străine	49.718	53.114
Alte venituri din dobânzi	<u>-</u>	<u>2.225</u>
	<u>347.777</u>	<u>186.782</u>

14

CHELTUIELI CU DOBÂNZI

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Credite primite de la organizații internaționale	36.239	48.235
Conturi loro și disponibilități ale băncilor	42.935	25.267
Operațiuni Repo cu băncile	<u>2.631</u>	<u>424</u>
	<u>81.805</u>	<u>73.926</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)****15 VENITURI/PIERDERI DIN OPERAȚIUNI DE DEALING ȘI ALTE OPERAȚIUNI ÎN VALUTĂ****31 decembrie 2003 31 decembrie 2002**

Venituri/(pierderi) din tranzacții cu hârtiile de valoare ale nerezidenților	767	3.675
Venituri realizate din operațiuni în valută	62.363	93.647
Pierderi nerealizate din operațiuni în valută	<u>(69.863)</u>	<u>(22.660)</u>
	<u>(6.733)</u>	<u>74.662</u>

Veniturile/(pierderile) nerealizate din operațiuni în valută reprezintă diferențele din reevaluarea zilnică a activelor și obligațiilor BNM exprimate în valută.

Pentru a preveni inflația prin distribuția veniturilor nerealizate, acestea sunt transferate la sfârșitul anului într-o rezervă specială din care vor fi deduse toate pierderile nerealizate viitoare. Pierderile nerealizate care depășesc soldul acumulat de venituri nerealizate din rezerva specială vor diminua contul de profit și pierdere. Veniturile nerealizate nu pot fi distribuite ca parte a profitului net.

16 VENITURI DE LA PROVIZIOANE PENTRU DEPRECIEREA CREDITELOR**31 decembrie 2003 31 decembrie 2002**

Venituri de la provizioane pentru deprecierea creditelor	13.764	11.155
Cheltuieli cu provizioane pentru deprecierea creditelor	<u>(553)</u>	<u>(2.425)</u>
	<u>13.211</u>	<u>8.730</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

17 CHELTUIELILE OPERAȚIONALE

	<u>31 decembrie 2003</u>	<u>31 decembrie 2002</u>
Cheltuieli aferente monedei naționale	5.775	7.959
Cheltuieli cu personalul	27.258	24.360
Amortizarea imobilizărilor corporale și necorporale	7.584	9.344
Alte cheltuieli operaționale	15.980	19.586
Venituri/(cheltuieli) din provizioane pentru stocuri	<u>(1.712)</u>	<u>—(83)</u>
	<u>54.885</u>	<u>61.166</u>

Cheltuielile cu personalul includ și costul asigurărilor sociale în proporție de 29 %.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)**

18

RISCUL VALUTAR**Active și obligații exprimate în MDL și alte valute**

La 31 decembrie 2003, BNM deține următoarele poziții valutare:

	<u>MDL</u>	<u>USD</u>	<u>EUR</u>	<u>GBP</u>	<u>DST</u>	<u>Alte valute</u>	<u>Total</u>
Active							
Numerar și disponibilități							
pe termen scurt	- 1.884.147		800.704	423.211	-		2473.108.309
Organizații financiare							
internaționale	2.420.204	-	-	-	523		-2.420.727
Hârtii de valoare							
ale nerezidenților	- 466.633		288.140	146.605	-		- 901.378
Creanțe față de Guvern	2.175.413	-	-	-	-		-2.175.413
Credite acordate băncilor							
și altor persoane fizice	40.771	-	-	-	-		- 40.771
Alte active	570	35	1	-	-		- 606
Imobilizări corporale							
și necorporale	<u>34.929</u>	<u>-</u>	<u>4.606</u>	<u>-</u>	<u>-</u>		<u>- 39.535</u>
Total activ	4.671.887	2.350.815	1.093.451	569.816	523		2478.686.739
Obligații							
Monedă națională							
în circulație	2.982.193	-	-	-	-		-2.982.193
Disponibilități ale							
Guvernului și băncilor	930.847	14.898	1.975	-	-		- 947.720
Organizații financiare							
internaționale	2.425.969	-	-	-	1.883.073		-4.309.042
Alte obligații	<u>12.117</u>	<u>785</u>	<u>20</u>	<u>-</u>	<u>-</u>		<u>- 12.922</u>
Total obligații	<u>6.351.126</u>	<u>15.683</u>	<u>1.995</u>	<u>-</u>	<u>1.883.073</u>		<u>-8.251.877</u>
Poziția netă	<u>(1.679.239)</u>	<u>2.335.132</u>	<u>1.091.456</u>	<u>569.816</u>	<u>(1.882.550)</u>		<u>247 434.862</u>

Alte valute convertibile sunt reprezentate, în principal, de yen japonez, lei românești și ruble.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI**NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE****PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003****(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)**

18

RISCUL VALUTAR (CONTINUARE)**Active și obligații exprimate în MDL și alte valute**

La 31 decembrie 2002, BNM deținea următoarele poziții valutare:

	<u>MDL</u>	<u>USD</u>	<u>EUR</u>	<u>GBP</u>	<u>DST</u>	<u>Alte valute</u>	<u>Total</u>
Active							
Numerar și disponibilități							
pe termen scurt	- 1.671.040		819.497	379.544	-		2362.870.317
Organizații financiare							
internaționale	2.315.093	-	-	-	3.758		-2.318.851
Hârtii de valoare							
ale nerezidenților	- 555.650		297.327	-	-		- 852.977
Creanțe față de Guvern	2.158.179	-	-	-	-		-2.158.179
Credite acordate băncilor							
și altor persoane fizice	36.926	-	-	-	-		- 36.926
Alte active	1.088	1.223	2	-	-		- 2.313
Imobilizări corporale							
și necorporale	<u>29.761</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>		<u>- 29.761</u>
Total activ	4.541.047	2.227.913	1.116.826	379.544	3.758		2368.269.324
Obligații							
Monedă națională							
în circulație	2.477.640	-	-	-	-		-2.477.640
Disponibilități ale							
Guvernului și băncilor	844.334	80.522	1.720	-	-		- 926.576
Organizații financiare							
internaționale	2.321.279	-	-	-	2.099.965		-4.421.244
Alte obligații	<u>108.638</u>	<u>821</u>	<u>25</u>	<u>-</u>	<u>-</u>		<u>- 109.484</u>
Total obligații	<u>5.751.891</u>	<u>81.343</u>	<u>1.745</u>	<u>-</u>	<u>2.099.965</u>		<u>-7.934.944</u>
Poziția netă	<u>(1.210.844)</u>	<u>2.146.570</u>	<u>1.115.081</u>	<u>379.544</u>	<u>(2.096.207)</u>	<u>236</u>	<u>334.380</u>

CONTROLUL RISCULUI

Pe parcursul desfășurării normale a activității, Banca Națională a Moldovei este expusă la o serie de riscuri, dintre care cele mai importante sunt riscul valutar, de exploatare, de creditare, al ratei dobânzii și de lichiditate. Structura activelor și obligațiilor BNM depinde în principal de natura funcțiilor statutare ale Băncii Naționale a Moldovei și nu neapărat de aspectele comerciale. În același timp, BNM controlează permanent expunerea față de riscuri, prin diverse tehnici de management. Managementul riscului Băncii Naționale a Moldovei este reglementat prin instrucțiuni interne și este monitorizat cu atenție de Consiliul de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei precum și de Comitetele și Comisiile Băncii Naționale a Moldovei. Consiliul de Administrație, Comitetele, Comisiile și celelalte grupuri de lucru analizează problemele legate de politica monetară, privind investițiile și cea valutară a Băncii Naționale a Moldovei și stabilește limite pentru volumele de operațiuni precum și cerințe în ce privește evaluarea partenerilor Băncii Naționale a Moldovei.

Riscul de exploatare reprezintă riscul de pierdere ca urmare a segmentării controalelor interne. Banca Națională a Moldovei controlează acest risc prin intermediul Serviciului Controlorului General, care controlează politicile și procedurile contabile precum și funcționarea sistemului de control intern al BNM. Riscul de exploatare asociat operațiunilor cu rezervele valutare este controlat pe baza unor instrucțiuni interne ale Băncii Naționale a Moldovei. Distribuția responsabilităților între departamentele diverse ale Băncii Naționale a Moldovei („front-office”, „middle-office”, „back-office”) este considerată de asemenea un mecanism de control al riscului de exploatare.

Riscul ratei dobânzii

Banca Națională a Moldovei este expusă riscului ratei dobânzii atât pe piața internă cât și pe cea externă, în special ca urmare a investirii rezervelor internaționale, acordării de credite Guvernului și altor bănci, la o rată fixă, în sume și pentru perioade diferite de cele ale depozitelor la termen și ale altor fonduri împrumutate. De asemenea, întrucât BNM are drept principal obiectiv stabilitatea monetară, în realizarea politicii sale monetare s-ar putea întâmpla ca rentabilitatea rezultată ca efect al dobânzilor practicate să nu fie un element important.

Riscul lichidității

Riscul lichidității este definit ca risc atunci când scadențele activelor și cele ale obligațiilor nu corespund. Scadențele activelor și obligațiilor precum și capacitatea de a înlocui la un cost acceptabil datoriile purtătoare de dobândă pe măsură ce acestea ajung la scadență constituie factori importanți pentru evaluarea lichidității Băncii Naționale a Moldovei și a expunerii acesteia la variația ratei dobânzii și a ratei de schimb.

Hârtiile de valoare emise de Guvernul Republicii Moldova și deținute de BNM au scadența mai mică de 91 de zile. Cu toate acestea, la scadență aceste hârtii de valoare sunt răscumpărate de Guvern și sunt emise noi hârtii de valoare care sunt achiziționate de Banca Națională a Moldovei.

Împrumuturile acordate de BNM Guvernului Republicii Moldova au, de asemenea, scadența contractuală mai mică de 91 de zile. Aceste împrumuturi sunt reînnoite totdeauna la scadență. La scadență, dobânda acumulată este plătită Băncii Naționale a Moldovei.

Riscul de creditare

Banca Națională a Moldovei este expusă la riscul de credit, respectiv riscul când un client nu poate rambursa toate datoriile la timp. În general, expunerea maximă a BNM la riscul de creditare, exclusiv valoarea garanției, este reflectată în valoarea contabilă a activelor financiare. Impactul compensării posibile a activelor și datoriilor pentru a reduce expunerea la riscul de creditare nu este semnificativ.

Managementul riscului de creditare. Riscul de creditare aferent tranzacțiilor cu rezerve valutare este controlat prin aprobarea tranzacțiilor și plasamentelor de fonduri, stabilirea de limite prin care se restricționează riscul și monitorizarea permanentă a pozițiilor. Limitele sunt stabilite pe baza indicilor de creditare și sunt reanalizate regulat. Riscul de creditare asociat portofoliului în moneda națională este monitorizat și controlat.

Riscul valutar

Riscul valutar este riscul ca valoarea instrumentelor financiare să varieze ca urmare a modificării ratelor de schimb.

Managementul rezervelor valutare

În conformitate cu reglementările BNM, protecția și lichiditatea activelor de rezervă precum și profitabilitatea tranzacțiilor cu acestea sunt asigurate pe baza diversificării active a investițiilor prin desfășurarea de tranzacții pe piețele monetare și de capital internaționale. Analiza riscurilor utilizată de Banca Națională a Moldovei în procesul de management al rezervelor valutare se efectuează prin compararea nivelului de risc real cu limitele stabilite. Riscurile de creditare sunt limitate și pe baza indicilor de creditare minimi acceptabili și a limitelor operaționale.

Principalul obiectiv al activității de management al rezervelor valutare îl constituie asigurarea unei combinații optime de protecție, lichiditate și profitabilitate a activelor de rezervă. Astfel, maximizarea profitabilității rezervelor constituie un obiectiv secundar din perspectiva asigurării protecției și lichidității acestora.

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Tabelul de mai jos arată activele și obligațiile la 31 decembrie 2003 grupate după perioada rămasă până la scadență:

	<u>Mai puțin de 3 luni</u>	<u>De la 3 luni la 6 luni</u>	<u>De la 6 luni la 12 luni</u>	<u>Mai mult de 1 an</u>	<u>Scadență ne- determinată</u>	<u>Total</u>
Activ						
Numerar și disponibilități						
pe termen scurt	3.108.309	-	-	-	-	3.108.309
Organizații financiare						
internaționale	523	-	-	-	2.420.204	2.420.727
Hârtii de valoare emise						
de nerezidenți	901.378	-	-	-	-	901.378
Creanțe față de Guvern	2.175.413	-	-	-	-	-2.175.413
Credite acordate băncilor						
și altor persoane	739	742	1.491	37.799	-	40.771
Alte active	606	-	-	-	-	606
Imobilizări corporale						
și necorporale	-	-	-	12.599	26.936	39.535
Total activ	6.186.968	742	1.491	50.398	2.447.140	8.686.739
Obligații						
Moneda națională în						
circulație	2.982.193	-	-	-	-	-2.982.193
Disponibilități ale						
Guvernului și băncilor	947.720	-	-	-	-	-947.720
Organizații financiare						
internaționale	111.390	18.417	161.658	1.596.432	2.421.145	4.309.042
Alte obligații	12.922	-	-	-	-	12.922
Total obligații	4.054.225	18.417	161.658	1.596.432	2.421.145	8.251.877
Excedent/(deficit) net de lichiditate	2.132.743	(17.675)	(160.167)	(1.546.034)	25.995	434.862
Excedent/(deficit) net cumulat de lichiditate	2.132.743	2.115.068	1.954.901	408.867	434.862	-

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Tabelul de mai jos arată activele și obligațiile la 31 decembrie 2002 grupate după perioada rămasă până la scadență.

	<u>Mai puțin de 3 luni</u>	<u>De la 3 luni la 6 luni</u>	<u>De la 6 luni la 12 luni</u>	<u>Mai mult de 1 an</u>	<u>Scadență ne- determinată</u>	<u>Total</u>
Activ						
Numerar și disponibilități						
pe termen scurt	2.870.317	-	-	-	-	-2.870.317
Organizații financiare internaționale	3.758	-	-	-	2.315.093	2.318.851
Hârtii de valoare ale nerezidenților	852.977	-	-	-	-	852.977
Creanțe față de Guvern	2.158.179	-	-	-	-	-2.158.179
Credite acordate băncilor și altor persoane	666	658	1.317	34.285	-	36.926
Alte active	1.856	-	-	457	-	2.313
Imobilizări corporale și necorporale	-	-	-	13.336	16.425	29.761
Total activ	5.887.753	658	1.317	48.078	2.331.518	8.269.324
Obligații						
Monedă națională în circulație	2.477.640	-	-	-	-	2.477.640
Disponibilități ale Guvernului și băncilor	926.576	-	-	-	-	926.576
Organizații financiare internaționale	30.551	52.850	221.190	1.801.119	2.315.534	4.421.244
Alte obligații	109.410	-	-	74	-	109.484
Total obligații	3.544.177	52.850	221.190	1.801.193	2.315.534	7.934.944
Excedent/(deficit) net de lichiditate	<u>2.343.576</u>	<u>(52.192)</u>	<u>(219.873)</u>	<u>(1.753.115)</u>	<u>15.984</u>	<u>334.380</u>
Excedent/(deficit) net cumulat de lichiditate	<u>2.343.576</u>	<u>2.291.384</u>	<u>2.071.511</u>	<u>318.396</u>	<u>334.380</u>	<u>-</u>

BANCA NAȚIONALĂ A MOLDOVEI

NOTE LA SITUAȚIILE FINANCIARE

PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2003

(toate sumele sunt exprimate în mii MDL)

19 CONTROLUL RISCULUI (CONTINUARE)

Riscul de piață

Republica Moldova este în stadiu tranzitoriu de dezvoltare a unei economii de piață și la momentul actual a atins rezultate pozitive macroeconomice. Totuși, conducerea Băncii Naționale a Moldovei nu este în măsură de a prognoza eventualele schimbări în condițiile din Republica Moldova și efectul pe care acestea l-ar putea avea asupra situației financiare, rezultatelor și fluxurilor de trezorerie.

20 ANGAJAMENTE ȘI OBLIGAȚII NEPREVĂZUTE

Reclamații generale

Uneori pe parcursul derulării normale a activității, BNM primește reclamații de la terți. Conducerea rezolvă aceste reclamații și consideră că nu vor fi înregistrate pierderi semnificative în acest sens.

Acțiuni în judecată

La 31 decembrie 2003, Banca Națională a Moldovei nu era implicată în nici un dosar juridic semnificativ.

Angajamente legate de creditare

La 31 decembrie 2003 nu exista nici un angajament legat de creditare.

21 EVENIMENTE ULTERIOARE

La 20 februarie 2004 cursul oficial de schimb al USD calculat de BNM a fost de 1 USD = 12,7994 MDL față de 1 USD = 13,2200 MDL la 31 decembrie 2003 (31 decembrie 2002: 1 USD = 13,822 MDL).

Tabelul nr. 1. EVOLUȚIA INDICATORILOR MACROECONOMICI

	2000	2001	2002	2003
Produsul intern brut nominal, (mil. lei)	16019.6	19051.5	22555.9	27296.9
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	102.1	106.1	107.8	106.3
Deflatorul PIB, %	127.3	112.1	109.8	113.8
Producția industrială, (mil. lei)	8167.7	10427.6	12624.1	16151.6
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	107.7	113.7	110.8	113.6
Indicele prețurilor cu ridicata în industrie (mediu anual)	128.5	112.3	104.7	107.8
Producția agricolă, (mil. lei)	8268.0	8646.0	9474.0	10300.0
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	96.7	106.4	103.4	85.9
Investițiile în capital fix, (mil. lei)	1759.3	2315.1	2804.2	2842.0²
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	85.0	111.0	111.0	116.0
Deficitul (-), excedentul (+) bugetului consolidat, (mil. lei)	-166.4	-1.0	-109.7	437.1
- față de PIB, %	1.0	0.01	0.5	1.6
Prețurile				
Indicele prețurilor de consum (mediu anual)	131.1	109.6	105.2	111.6
Indicele prețurilor de consum pe perioadă	118.4	106.3	104.4	115.7
Piața muncii				
Numărul scriptic mediu al personalului la sfârșitul perioadei, (mii persoane)	696.8	692.1	685.3	676.4
Numărul șomerilor oficial înregistrați la sfârșitul perioadei, (mii persoane)	28.9	27.6	24.0	19.7
Rata șomajului conform BIM	8.5	7.3	6.8	7.9
Salariul mediu, (lei)	407.9	543.7	691.5	892.0
– față de perioada similară din anul trecut, în termeni reali, %	102.2	121.6	120.9	115.5
Bugetul minim de consum, (lei)	944.5	1052.8	1137.4	1261.4
Gradul de acoperire a bugetului minim de consum prin salariul mediu, %	43.2	51.6	60.8	72.5
Restanțele la salarii, (mil. lei)	270.7	222.7	137.8	148.0
Datoria externă total, (mil. USD)	1254.4	1254.6	1361.1	1440.1
Datoria de stat internă, (mil. lei)	2022.2	2400.5	2821.4	2920.4
- împrumuturi de la BNM cu garanția HVS	1315.2	1507.1	1744.0	1744.0
- hârtii de valoare de stat în circulație, inclusiv în portofoliul BNM	707.0	893.4	1077.4	1176.4
	360.7	400.0	400.0	400.0

² – date provizorii pentru perioada ianuarie-decembrie 2003

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie, Ministerul Finanțelor și BNM

Tabelul nr. 2. PRODUSUL INTERN BRUT

	<i>mil. lei, prețuri curente</i>			<i>modificarea anuală reală, %</i>			<i>ponderea, %</i>		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
pe categorii de resurse									
Produsul Intern Brut	19051.5	22555.9	27296.9	6.1	7.8	6.3	100.0	100.0	100.0
Valoarea adăugată brută, total	16773.0	19689.3	23356.1	5.8	6.5	3.9	88.0	87.3	85.6
Bunuri	7835.5	8642.3	10129.4	7.2	2.7	-0.1	41.1	38.3	37.1
Agricultura	4271.4	4741.6	5264.9	7.4	5.1	-10.1	22.4	21.0	19.3
Industria	3564.1	3900.7	4864.5	7.0	-0.2	12.1	18.7	17.3	17.8
Servicii	9370.5	11509.7	13865.2	4.8	9.4	8.2	49.2	51.1	50.8
Construcții	583.5	665.3	905.1	24.5	5.7	22.8	3.1	2.9	3.3
Comerț cu ridicata	2287.2	2488.1	3028.0	0.9	3.4	9.6	12.0	11.0	11.1
Transport și comunicații	1974.3	2254.5	2862.6	-0.7	9.4	8.8	10.4	10.0	10.5
Serviciile intermediarilor financiarilor indirect măsurate	-432.9	-462.7	-638.5	10.2	1.2	34.4	-2.3	-2.1	-2.3
Impozite nete pe produse și import	2278.5	2866.6	3940.8	8.6	17.7	22.4	12.0	12.7	14.4
pe categorii de utilizări									
Consumul final:	19262.7	23289.3	29706.2	4.4	9.7	13.4	101.1	103.2	108.8
gospodăriilor	16384.7	18492.9	24417.1	6.1	5.9	17.0	86.0	82.0	89.4
administrației publice și private	2878.0	4796.4	5289.1	-5.8	31.4	-0.7	15.1	21.2	19.4
Formarea brută de capital	4435.6	4885.6	5916.3	5.2	1.1	8.7	23.3	21.7	21.7
formare brută de capital fix	3190.0	3681.8	4668.3	17.3	5.7	13.3	16.8	16.3	17.1
variația stocurilor	1245.6	1203.8	1248.0	-16.8	-10.9	-5.3	6.5	5.4	4.6
Export net	-4646.8	-5619.0	-8325.6	-1.5	9.1	37.7	-24.4	-24.9	-30.5
Export	9536.2	11833.7	14486.7	17.2	19.0	18.9	50.0	52.5	53.1
Import	14183.0	17452.7	22812.3	10.6	15.7	25.0	74.4	77.4	83.6

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie

Tabelul nr. 3. DINAMICA INFLAȚIEI

	% modificării față de luna precedentă			% modificării față de luna decembrie a anului precedent			% modificării față de luna similară a anului precedent		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
ianuarie	1.2	1.3	1.9	1.2	1.3	1.9	16.0	6.1	5.0
februarie	0.3	-0.4	1.8	1.5	0.9	3.7	15.0	5.7	7.3
martie	0.3	0.5	0.9	1.8	1.4	4.6	16.0	5.9	7.7
aprilie	1.5	1.9	1.5	3.3	3.3	6.2	15.0	6.3	7.3
mai	0.5	1.6	0.5	3.8	5.0	6.7	14.0	7.5	6.1
iunie	-0.5	-3.4	1.0	3.3	1.4	7.8	9.0	4.3	11.0
iulie	-1.7	-1.5	1.3	1.5	-0.1	9.2	6.0	4.6	14.1
august	-0.5	-0.6	0.4	1.0	-0.7	9.6	5.0	4.5	15.2
septembrie	0.9	0.8	1.6	1.9	0.1	11.4	4.0	4.4	16.2
octombrie	1.3	1.2	2.1	3.2	1.3	13.7	5.0	4.3	17.2
noiembrie	1.1	1.2	1.1	4.3	2.5	14.9	5.0	4.5	17.0
decembrie	1.9	1.9	0.7	6.3	4.4	15.7	6.3	4.4	15.7

Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie

Tabelul nr. 4. **IDICATORII MONETARI** (mil. lei, la sfârșit de perioadă)

	2000	2001	2002	2003
1. Agregate monetare				
Baza monetară	1945.7	2488.9	3262.7	3818.9
M0 (bani în circulație)	1469.3	1834.2	2288.5	2740.5
Depozite la vedere	493.8	739.3	1056.9	1411.0
M1	1963.0	2573.5	3345.5	4151.5
Depozite la termen	551.2	890.9	1172.1	1469.6
Instrumentele pieței monetare	0.2	0.3	0.3	0.9
M2	2514.4	3464.8	4517.9	5622.0
Depozite în valută străină	995.2	1322.5	1993.6	2887.2
M3	3509.6	4787.3	6511.5	8509.2
Viteza de rotație a banilor (M3)	4.56	3.98	3.46	3.21
Multiplicatorul monetar (M3)	1.80	1.92	2.00	2.23
2. Depozite (total)	2040.1	2952.8	4222.7	5767.9
Depozitele persoanelor juridice, inclusiv în valută străină	1103.7	1299.1	1835.7	2438.5
Depozitele persoanelor fizice, inclusiv în valută străină	936.4	1653.7	2387.0	3329.4
3. Credite				
Credite băncilor comerciale	62.3	75.6	81.4	72.3
Credite în economie, total	2291.2	3101.3	4165.7	5999.7
În moneda națională:	1358.8	1838.2	2422.2	3413.3
– întreprinderilor de stat	181.4	247.4	279.2	408.7
– sectorului privat	1017.7	1407.4	1844.7	2529.8
– populației	124.4	180.2	315.3	487.5
În valută străină	932.4	1263.1	1743.5	2586.4

Sursa: BNM

Tabelul nr. 5. RATA MEDIE PONDERATĂ A DOBÂNZII LA CREDITE

Perioada	Credite acordate				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul, mil. lei	dobânda, %	volumul, mil. lei	dobânda, %
Ianuarie 2003	312.6	199.8	21.23	112.8	12.09
Februarie	626.9	473.2	18.33	153.7	11.65
Martie	657.9	417.6	19.50	240.3	11.00
Aprilie	681.6	446.6	19.09	235.0	11.39
Mai	527.9	322.7	19.02	205.2	10.72
Iunie	589.1	324.8	19.57	264.3	10.81
Iulie	712.6	409.6	19.08	303.0	10.87
August	716.9	393.9	19.29	323.0	10.55
Septembrie	1134.1	673.6	18.66	460.5	10.23
Octombrie	688.1	376.6	18.86	311.5	10.64
Noiembrie	670.5	309.5	19.78	361.0	10.65
Decembrie 2003	832.5	473.2	19.40	359.3	11.20
Total	8150.7	4821.1	19.18	3329.6	10.85

Sursa: BNM

Tabelul nr. 6. RATA MEDIE PONDERATĂ A DOBÂNZII LA DEPOZITE

Perioada	Depozite la termen atrase				
	total	în MDL		în valută străină	
		volumul, mil. lei	dobânda, %	volumul, mil. lei	dobânda, %
Ianuarie 2003	317.7	131.5	12.57	186.2	3.34
Februarie	306.7	133.6	12.21	173.1	3.02
Martie	324.5	117.7	12.15	206.8	2.73
Aprilie	336.5	137.7	11.63	198.8	3.25
Mai	378.7	117.0	11.89	261.7	2.68
Iunie	392.1	172.3	12.06	219.8	2.87
Iulie	458.1	162.8	12.18	295.3	2.73
August	439.1	134.0	12.34	305.1	2.71
Septembrie	469.4	183.6	12.18	285.8	3.04
Octombrie	425.4	165.6	13.20	259.8	3.35
Noiembrie	402.9	170.4	14.00	232.5	3.70
Decembrie 2003	543.9	261.3	14.20	282.6	4.19
Total	4795.0	1887.5	12.68	2907.5	3.13

Sursa: BNM

Tabelul nr. 7. RATA PROFITULUI LA HVS EMISE PE PIAȚA PRIMARĂ

	Tipuri	ian. 2003	febr.	mart.	apr.	mai	iun.	iul.	aug.	sept.	oct.	n.	dec. 2003
Rata nominală medie ponderată	BA 56 zile		8.12	10.02	11.26	13.24	13.17	12.11	11.36	9.97	11.48	11.97	10.17
	BA 63 zile												11.11
	BA 126 zile												18.33
	BT 28 zile	9.19	6.38		11.03								
	BT 91 zile	12.10	11.57	13.17	14.20	16.49	16.00	14.76	12.57	11.84	18.23	20.13	17.29
	BT 182 zile	14.14	12.50	14.10	14.94	17.13	16.97	15.56	13.25	12.28	19.29	21.55	18.95
	BT 273 zile	14.87	13.37	14.72	15.76	17.31	17.20	16.10	14.57	12.95	20.01	22.36	20.38
	BT 364 zile	15.23	13.91	15.17	16.11	17.42	17.35	16.34	14.84	13.39	19.25	22.83	21.71
Rata nominală medie ponderată a profitului		12.40	12.05	13.60	14.24	16.38	16.38	15.08	13.22	12.12	18.21	19.67	17.64
Rata efectivă medie ponderată	OS 1 an							17.66					
	OS 2 ani							18.11			16.37		
	OS 3 ani										16.37		

Sursa: BNM

Tabelul nr.8. CURSUL OFICIAL DE SCHIMB, (lei)

	2001		2002		2003	
	sfârșit de perioadă	mediu anual	sfârșit de perioadă	mediu anual	sfârșit de perioadă	mediu anual
USD (1\$)	13.0909	12.8668	13.8220	13.5730	13.2200	13.9426
RUR (1)	0.4340	0.4406	0.4329	0.4324	0.4520	0.4543
EURO (1€)	11.5337	11.5239	14.3963	12.8337	16.5256	15.7403
ROL (1000)	0.4160	0.4440	0.4130	0.4110	0.4030	0.4200

Sursa: BNM